

Samhällsvetenskapliga fakultetens studentundersökning

Om bakgrund, studier, livsstilar och opinioner bland studenter på
samhällsvetenskapliga fakulteten 2000-2003

Göteborgs universitet
Samhällsvetenskapliga fakultetskansliet
Besöksadress: Skanstorget 18
Postadress: Box 720, 405 30 Göteborg

Tel.: 031 773 10 00 (vxl)
Fax: 031 773 19 40
E-post: Samhallsvet.fakultetskansliet@samfak.gu.se
www.samfak.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Samhällsvetenskapliga fakulteten

Omslag: Roger Palmqvist

Förord

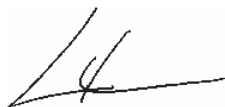
Den samhällsvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet har under de senaste åren kunnat glädja sig åt en mycket god studenttillströmning. Fakultetens ämnen har varit kraftigt översökta och några av programmen tillhör de mest eftersökta i landet. Även i en tid då söktrycket minskat något har fakultetens utbildningar fått ett ytterligare antal studenter.

Samtidigt är det viktigt att inte stanna vid sådana allmänna reflexioner om sakernas tillstånd. Studenter är inte produkter på en marknad utan enskilda individer som medvetet planerar och reflekterar över sin utbildning. Det är därför mycket viktigt att förstå vad som ligger bakom studenternas val av utbildningsvägar och att, inte minst, belysa hur de uppfattar sin utbildningssituation. Dessutom handlar det om att följa opinionsläget i syfte att få en bild av långsiktiga förändringar i studenternas utbildningspreferenser. En särskild fråga gäller dessutom hur studenter från studieovana miljöer upplever högskolestudier, där svaren kan ge ökade insikter i hur högskolan skall ytterligare kunna öppnas för nya studentgrupper.

Sådana överväganden ligger bakom att samhällsvetenskapliga fakulteten initierat ett program med årliga undersökningar för att följa upp nybörjarstudenterna på program och fristående kurser. Fakulteten har uppdragit åt SOM-institutet vid Göteborgs universitet att genomföra undersökningar med alla nybörjarstudenter i respektive ämne. 2003 års undersökning utgör den fjärde i ordningen. Rudolf Antoni, biträdande forskare vid SOM-institutet, har haft huvudansvaret som undersökningsledare. Den skiljer sig något från de tre tidigare. För det första har datainsamlingen helt och hållet genomförts med postenkät och inte genom lärosalsenkäter. Datainsamlingen har genomförts av Kinnmark DM i Göteborg. För det andra har delar av undersökningen gjorts i viss samverkan med en undersökning avseende samtliga studenter på fristående kurser vid Göteborgs universitet, den så kallade STUG-undersökningen under ledning av Gudrun Balke. Närmare detaljer framgår av rapportens metoddiskussion.

Föreliggande rapport sammanfattar och analyserar resultaten av de fyra årens undersökningar. Rapporten är författad av Rudolf Antoni, biträdande forskare vid SOM-institutet. Den som vill ha mera detaljer om studenternas bedömningar i olika grupper hänvisas till den omfattande tabellrapport som sammanställts av Karin Mossberg vid SOM-institutet och som finns tillgänglig via fakultetens webbplats (www.samfak.gu.se/SOM). Mer information om undersökningen kan även lämnas direkt från SOM-institutet (info@som.gu.se).

Göteborg den 15 oktober 2004

Lennart Weibull
Dekan

Samhällsvetenskapliga fakultetens studentundersökning

Om bakgrund, studier, livsstilar och opinioner bland studenter på
samhällsvetenskapliga fakulteten 2000-2003

Rudolf Antoni

ISSN 0284-4788

SOM-INSTITUTET
samhälle opinion massmedia

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Innehåll

1. Samhällsvetenskapliga fakultetens studentundersökning	7
Nybörjarstudent, förstagångsstudent och student på fördjupningsnivå	8
Studentundersökningen 2003	8
Rapportens disposition	9
2. Vilka är studenterna?	10
Kön och ålder	10
Studiebakgrund	11
Social och etnisk bakgrund	11
Geografisk rekrytering	12
Familj, boende, ekonomi och arbete	12
3. Studenternas val	14
Information inför val av utbildning	14
Val av utbildning	16
Valet av Göteborgs universitet	16
4. Nybörjarstudenternas studieupplevelse	18
Studier	18
Studiernas innehåll	18
Pedagogik	18
Infrastruktur	19
Atmosfär	19
Förändringsmönster	19
Studentinflytande	19
Studiesituation	20
Studiekrav	20
Studiesituation	20
Studiehjälp	21
5. Utvärdering	22
Studier	22
Studiernas innehåll	22
Pedagogik	23
Infrastruktur	23
Atmosfär	23
Diskriminering	24
Studiesituation	24
Studiekrav	25
Studiesituation	25
Viktigt inom undervisningen	25
Kursutvärderingar	26
Helhetsintryck	27
Kåraktivitet	27
Student i Göteborg	28
Göteborgs universitet	28
Studentstaden Göteborg	28
Sammanfattande betyg	29
6. Livsstil och opinion	29
Studenterna och studentlivet	29
Studentstaden	30
Studentkåren	30
Studenterna och omvärlden	31
Livet, hälsan och fritiden	31
Nyhetsanvändning	33
Politik och samhälle	33
7. Avslutning	36
Referenser	38
Bilaga 1: Resultaten i figurer	39
Bilaga 2: Så gjordes undersökningen	82

1. Samhällsvetenskapliga fakultetens studentundersökning

År 2003 utgör fjärde året i rad som SOM-institutet genomfört samhällsvetenskapliga fakultetens studentundersökning bland studenter på samtliga kurser och program på grundkursnivå på samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet. 2003 års undersökning är också den tredje i ordningen som även omfattar samtliga studenter på kurser och program på fördjupningsnivå på fakulteten. Sedan 1993 har dock SOM-institutet genomfört en frågeundersökning bland studenterna på grundkursnivå på förvaltningshögskolan, institutionen för journalistik och masskommunikation samt statsvetenskapliga institutionen. Student-SOM undersökningen 2003 utgör därmed den elfte i ordningen sedan starten 1993.¹ Samhällsvetenskapliga fakulteten är, liksom vid 2000, 2001 och 2002 års studentundersökning, uppdragsgivare för undersökningen som genomförs i SOM-institutets regi.

SOM står för **s**amhälle **o**pinion och **m**assmedia och SOM-institutet är ett organ för undersöknings- och seminarieverksamhet som drivs gemensamt av Förvaltningshögskolan, Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG) samt Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. SOM-institutet är en undersöknings- och forskningsorganisation som sedan 1986 genomför årliga nationella frågeundersökningar bland allmänheten och sedan 1992 även årliga regionala undersökningar som ställer frågor om bland annat politik, samhälle, medievanor, offentlig service, miljö, risker, ny medieteknologi och fritidsvanor.

Syftet med samhällsvetenskapliga fakultetens och SOM-institutets studentundersökning är

- att få en beskrivning av vilka som börjar studera på samhällsvetenskapliga fakulteten och varför
- att få en bild av hur studenterna ser på sina studier och de institutioner där de studerar
- att få en översikt över opinioner och livsstilar bland studenterna

Samhällsvetenskapliga fakulteten och dess institutioner står bakom de två första delarna av syftet ovan, det vill säga vilka studenterna är, varför de har börjat studera vid samhällsvetenskapliga fakulteten och hur de bedömer sin utbildning och studiesituation. I det senare fallet har det gällt bedömningar både av de som är i början och de som är i slutet av sin utbildning. Den samhällsvetenskapliga studentundersökningen utgör ett viktigt forum där studenterna kollektivt kan bedöma sina studier och sin utbildning med direkt återkoppling till de enskilda institutionerna. SOM-institutet har initierat den sista delen av syftet eftersom den ger kännedom om studenternas opinioner i en rad viktiga samhällsfrågor vilket ger viktig kunskap om framtiden samt även bidrar till forskningen på området.

En viktig aspekt av Student-SOM undersökningen är regelbundenhet och uppföljning. Det har bedömts som mindre meningsfullt att lägga resurser på en undersökning som ger en fördjupad bild vid en tidpunkt. Istället har det varit viktigt att följa förändringar i rekryteringen och i synen på utbildningen. I och med att undersökningen 2003 genomfördes för fjärde året bland nybörjarstudenter respektive för tredje året bland sistaårsstudenter² finns nu ett rikt material till förfogande för uppföljning. På så sätt kan institutionerna ställa resultatet mot åtgärder som vidtagits, till exempel förändringar i kursplaner, och även ha tillgång till ett referensmaterial vid sidan av kursvärderingarna. Förutom att jämföra över tid är det också möjligt att jämföra mellan olika nivåer i samma ämne.

1 För en översikt av undersökningsresultaten 1993-2000, se Pettersson, Maria (2001a) Från nittonhundranittio till tvåtusen. Trender i studentopinionen. Arbetsrapport nr 3. Göteborgs universitet, SOM-institutet

2 Begreppen nybörjarstudenter respektive sistaårsstudenter används synonymt för alla studenter på grundkursnivå eller första terminen på ett program respektive för alla studenter på fördjupningsnivå eller sista året på program.

Nyborjarstudent, forstagangsstudent och student på forddjupningsnivå

För att redovisningen framöver lätt skall kunna följas behöver två viktiga och återkommande begrepp definieras, nämligen nyborjarstudent och forstagangsstudent. Med nyborjarstudenter avses de studenter på samhällsvetenskapliga fakulteten som hösten 2003 läste en grundkurs eller första terminen på ett program. Vi kallar dem nyborjarstudenter eftersom de är nyborjare i ett ämne. Det andra begreppet, forstagangsstudenter, används för att beteckna de som hösten 2003 var nyborjare i ett ämne men som också för alla första gången läste på universitet/högskola. Att vara nyborjarstudent behöver alltså inte innebära att man är forstagangsstudent. De studenter som tidigare än hösten 2003 bedrivit högskolestudier kallar vi studenter med erfarenhet av universitetsstudier. I redovisningen framöver kommer en systematisk jämförelse att göras mellan forstagangsstudenter och studenter med erfarenhet av universitetsstudier bland nyborjarstudenterna. De studenter som är i det avslutande skedet av sin utbildning kallas studenter på forddjupningsnivå och ägnas längre fram i rapporten uppmärksamhet under rubriken Utvärdering.

Studentundersökningen 2003³

Student-SOM-undersökningen har under höstterminen 2003 gått ut till studenter på samtliga kurser och program på grundkurs- respektive forddjupningsnivå som omfattar minst 20 poäng på hel- eller halvfart på samhällsvetenskapliga fakulteten. Studenter vid nio institutioner och sammanlagt 46 olika kurser och program har varit aktuella för undersökningen (se tabell 1 i metodbilagan). Studenter från samtliga dessa kurser och program har ingått i undersökningen.

Definitionen av populationen har således varit alla registrerade studenter på kurserna. Dock är det ett känt fenomen att långt ifrån alla registrerade studenter är aktiva på kursen eller på programmet, främst när det gäller de fristående kurserna. Det totala antalet registrerade studenter på de för undersökningen 46 aktuella kurserna och programmen är 2142 stycken. Av dem var 1658 registrerade på en grundkurs eller första terminen på ett program och 484 var således registrerade på en forddjupningskurs eller sista året på ett program.

Student-SOM-undersökningen 2003 har till skillnad från föregående år genomförts i form av en postenkät. Tidigare har enkäter delats ut av en undersökningsledare från SOM-institutet på eller i anslutning till en lektion. Föregående år var det således undersökningsledaren som informerade om syftet med enkäten och dess innehåll innan den delades ut. 2003 skedde detta brevledes. Det totala antalet svarande i 2003 års Student-SOM-undersökning är 1234 stycken, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 57 procent. Bland nyborjarstudenterna var svarsfrekvensen 56,3 procent. Svarsfrekvensen bland sistaårsstudenterna blev 59,5 procent. Årets svarsfrekvens hamnar på ungefär samma nivå som vid 2001 och 2002 års undersökning, men lägre än undersökningen år 2000. Då antalet aktiva studenter på de olika kurserna och programmen oftast är färre än antalet registrerade är det viktigt att påpeka att uppgifterna om svarsfrekvensen skall ses som ett minimimått. Om svarsfrekvensen hade kunnat beräknats på antalet aktiva studenter hade den med stor sannolikhet varit betydligt högre.

Att enkäten i år var i form av en postenkät har således inte medfört någon större förändring av svarsfrekvensen i jämförelse med tidigare år då den delades ut i klassrummen. Något som däremot har haft negativ inverkan på svarsfrekvensen var att en annan undersökning (STUG-undersökningen) samtidigt gick ut till samtliga studenter på fristående kurs vid Göteborgs universitet. Detta innebar att en stor del av Student-SOM:s urval överlappades av STUG-undersökningens urval med resultatet att studenterna på fristående kurs vid samhällsvetenskapliga

³ För en mer detaljerad beskrivning av genomförandet av 2003 års Student-SOM-undersökning, se Bilaga 1 Så gjordes undersökningen

fakulteten fick flera enkäter med likartade frågor samtidigt. Mycket riktigt innebar detta att svarsfrekvensen för denna grupp blev betydligt lägre än övriga grupper i Student-SOM:s urval (52,8 procent).

En konsekvens av den sämre svarsfrekvensen vid de tre senaste årens undersökningar är att de som valt att fylla i postenkäten alternativt valt att stanna kvar i klassrummet och fylla i enkäten kan antas vara studenter som är mer engagerade. Det är därför rimligt att anta att deras bedömningar är något mer positiva än om hela studentgruppen besvarat enkäten. En positiv trend som förekommer samtidigt som svarsfrekvensen minskar skulle exempelvis kunna vara en konsekvens av den lägre svarsfrekvensen. De flesta av resultaten uppvisar dock stor stabilitet över tid och när det gäller resultaten beträffande studenternas kön, ålder och bakgrund, vilket i många fall kan antas påverka deras bedömningar och åsikter, är det mycket små skillnader mellan 2000, 2001, 2002 och 2003 vilket validerar årets undersökning. Dessa resultat har dessutom kontrollerats mot registerdata över andelen registrerade män och kvinnor på utbildningarna.

Rapportens disposition

I föreliggande rapport redovisas först resultatet för nybörjarstudenter, det vill säga de studenter som läser en grundkurs eller första terminen på ett program. Anledningen till detta är att det är de som börjar studera på samhällsvetenskapliga fakulteten och därför står i fokus. Första delen av rapporten har därmed samma upplägg som 2000, då bara nybörjarstudenter deltog, samt 2001 och 2002 års rapporter där endast resultatet för nybörjarstudenterna redovisades.⁴ I rapportens andra del ligger fokus på utvärdering. Den bygger på resultat från de tre senaste årens frågor ställda till sistaårsstudenter, det vill säga studenter på fördjupningsnivå eller sista året på program.

Uppläggningsen av rapporten följer det inledningsvis formulerade syftet. I nästa kapitel redovisas resultat som beskriver nybörjarstudenternas bakgrund och varför de valt att läsa samhällsvetenskapliga ämnen. Här redovisas även resultat om hur de fått information inför sitt studieval och faktorer som varit viktiga i valet av Göteborgs universitet. Kapitel 3 handlar om studenternas utvärdering av studierna och institutionen och faktorer som studentinflytande och studiesituationen behandlas. Det sista resultatkapitlet tar upp resultat som berör studenternas livsstil och deras åsikter i olika politiska och samhällsrelaterade frågor. Förutom fritidssysselsättning redovisas även studenternas nyhetsanvändning, förtroende för olika samhällsinstitutioner samt inställning till olika politiska och samhällsrelaterade förslag. Rapportens andra del har fokus på utvärdering. Här behandlas bedömningen av studierna, institutionen samt studiesituationen bland studenter på fördjupningsnivå. Dessutom redovisas uppfattningen om Göteborgs universitet och Göteborg som studentstad. Efter varje resultatavsnitt återfinns också en kort sammanfattning. Rapporten avslutas med en övergripande diskussion av resultaten. Samtliga figurer finns samlade i en särskild bilaga.

⁴ Se även Mossberg och Pettersson (2003) 'Tabellrapport *Student-SOM-undersökningen 2002*', tillgänglig på www.samfak.gu.se/Student-SOM.pdf. På denna hemsida återfinns även tidigare års tabellrapporter. Delar av resultaten från Student-SOM-undersökningen 2000 finns publicerade i Pettersson, Maria (2001b) *Nybörjarstudenter vid samhällsvetenskapliga fakultetens institutioner hösten 2000*. Arbetsrapport nr 1. Göteborgs universitet, SOM-institutet. Motsvarande resultat för 2001 års undersökning finns även publicerade i Pettersson, Maria (2002) *Nybörjarstudent 2001 Om bakgrund, studier, livsstilar och opinioner bland nybörjarstudenterna på samhällsvetenskapliga fakulteten 2001* samt i Pettersson, Maria; Ribbhagen, Christina (2003) *Nybörjarstudenter – tre års trender. Om bakgrund, studier, livsstilar och opinioner bland nybörjarstudenterna på samhällsvetenskapliga fakulteten 2000-2002*.

2. Vilka är studenterna?

Med denna första del av resultatredovisningen avses att presentera resultat som motsvarar den första delen av syftet, det vill säga vilka det är som börjar studera samhällsvetenskapliga ämnen och vad deras motiv därtill är.

Kön och ålder

Vilken bakgrund studenterna har är något som påverkar beslutet att påbörja högre studier samt har betydelse för deras uppfattning om studierna under själva studietiden. Statistik från Höskoleverket visar till exempel att drygt 60 procent av de svenska studenterna är kvinnor och att nära hälften av alla studenter, 49 procent, är över 25 år. (Universitet & högskolor. Höskoleverkets årsrapport 2003) Samhällsvetarstudenterna 2003 uppvisar stora likheter med den allmänna bilden av de svenska studenterna, men skillnader finns. En stor majoritet, närmare bestämt 75 procent, av nybörjarstudenterna hösten 2003 är kvinnor.⁵ Precis som höskoleverkets rapport visar är spridningen i åldrar stor även bland nybörjarstudenterna i samhällsvetenskapliga ämnen. Den yngsta studenten som svarat är född 1985 och den äldsta är född 1936, åldern varierar således mellan 18 och 67 år. Det genomsnittliga födelseåret bland nybörjarstudenterna är 1975. De yngre studenterna utgör dock, liksom 2000, 2001 och 2002, den största andelen bland nybörjarstudenterna hösten 2003. Fyrtiosex procent är mellan 18 och 23 år, det vill säga åldrar då man vanligtvis påbörjar sina universitetsstudier. Trettio procent av studenterna är mellan 24 och 29 år och tjugofyra procent är över 30 år. Som figur 1 visar är fördelningen i resultaten för de fyra senaste åren i stort sett identiska men sakta sker det en viss föryngring. Nybörjarstudenter på samhällsvetenskapliga fakulteten är alltså i högre grad kvinnor och trots en vis föryngring är de äldre än den genomsnittlige studenten i Sverige.

Det finns dock skillnader mellan de olika programmen och kurserna som ingår i undersökningen beträffande köns- och åldersfördelning. Jämnast könsfördelning bland *registrerade* studenter återfinns på grundkurserna i Asienstudier, Östeuropakunskap, Statsvetenskap, Samhällsvetenskap och på första terminen på Journalistprogrammet respektive Europaprogrammet. De mest kvinnodominerade utbildningarna är grundkurserna Hälso- och sjukvårdsadministration, Barn- och ungdomspsykologi, Funktionshinder: psykologiska perspektiv, Gerontologi – Åldrandet i ett tvärvetenskapligt perspektiv samt första terminen på Socionomprogrammet och Programmet för personal- och arbetslivsfrågor.

Utbildningar där över hälften av studenterna *bland de svarande* är under 24 år, är Internationella relationer, Humanekologi, Medie- och kommunikationsvetenskap (helfart), Psykologi (helfart), Socialantropologi, Sociologi, Statsvetenskap, Utveckling och internationellt samarbete, Östeuropakunskap, Europaprogrammet, Förvaltningsprogrammet och det långa Journalistprogrammet. Omvänt återfinns den största andelen studenter äldre än 30 år i ämnena Arbets- och organisationspsykologi, Barn- och ungdomspsykologi, Hälso- och sjukvårdsadministration, Medie- och kommunikationsvetenskap (halvfart) och Socialantropologi (halvfart). De senare är kurser som i större utsträckning fungerar som påbyggnads- eller vidareutbildning.

⁵ Vid jämförelse med uppgifter från studentregistret LADOK visar det sig att könsfördelningen bland svarande studenter överensstämmer med könsfördelningen bland registrerade. Se även vidare avsnittet Bortfall och representativitet under Så gjordes undersökningen i Bilaga 1 för vidare diskussion om andelen svarande respektive registrerade män och kvinnor.

Studiebakgrund

Nyborjarstudenterna i samhällsvetenskapliga fakultetens ämnen är i normalfallet inte förstagångsstuder. Sjuttio procent har redan före höstterminen 2003 bedrivit universitets- eller högskolestudier. Av de som tidigare bedrivit universitets-/högskolestudier har nära sextio procent läst på Göteborgs universitet. 63 procent läser fristående kurser och 37 procent läser på program.

Om vi inom gruppen som vi kallar nyborjarstudenter jämför de som läser på universitet/högskola för första gången och de som tidigare än höstterminen 2003 bedrivit universitets-/högskolestudier framträder några intressanta, om än inte oväntade skillnader (se figur 2). Studenter som för första gången hösten 2003 bedrev högre studier är i högre grad kvinnor, befinner sig huvudsakligen i åldrarna 18–23 år, är i större utsträckning uppväxta i arbetarfamilj och läser mer på program än de studenter som har erfarenhet av universitetsstudier. När det gäller studenternas etniska ursprung kan ingen större skillnad mellan de två grupperna skönjas.

Studenternas tidigare utbildning på lägre nivå, det vill säga gymnasieutbildning eller motsvarande, domineras av treårigt gymnasium. 79 procent har en sådan bakgrund. 26 procent har uppgett att de läst på Komvux. Studenter från arbetarfamilj har i mindre utsträckning läst 3-årigt gymnasium än övriga samtidigt som andelen som läst tvåårigt gymnasium respektive läst på Komvux är högre än i övriga grupper, ett mönster som ligger fast sedan de föregående årens undersökningar.

Social och etnisk bakgrund

Att åstadkomma en social och etnisk mångfald i rekryteringen till högskolan är ett uttalat politiskt mål i Sverige. Även om den sociala rekryteringen till högre studier efter hand har breddats går barn från arbetarfamiljer i mindre utsträckning än barn från akademikerfamiljer vidare till högre studier (Prop 2001/02:15). Förra årets studentundersökning antydde en positiv utveckling i det här avseendet. Andelen som uppgav att de hade arbetarfamiljbakgrund ökade från 31-33 procent vid tidigare års undersökningar till fyrtio procent 2002, medan andelen studenter från företagare- och tjänstemannafamiljer minskade. 2003 års undersökning visar dock en tillbakagång till tidigare mönster då andelen studenter med företagare- och tjänstemannabakgrund återigen ökar och andelen studenter uppväxta i arbetarfamilj sjunker till 35 procent. Liksom tidigare år är det ungefär en fjärdedel av studenterna som uppger att de vuxit upp i en akademikerfamilj. Samma trend återfinns även i siffror som presenteras i Högskoleverkets årsrapport 2003 där det konstateras att de senaste tio årens expansion av antalet platser på universitet och högskola har medfört en breddad rekrytering. Studenter med arbetarbakgrund har ökat från 20 procent av nyborjarna 1993/94 till 26 procent läsåret 2001/02. Att nivån avviker kan dels bero på att samhällsvetenskap har en socialt bredare rekrytering än genomsnittet bland samtliga universitetsutbildningar, dels på att frågan i Samhällsvetenskapliga fakultetens studentundersökning skiljer sig något från frågan i HSV:s undersökning.⁶

Om resultaten stämmer skulle slutsatsen bli att det inte finns någon betydande social snedrekrytering av nyborjarstudenter på samhällsvetenskapliga fakulteten i jämförelse med andra områden. Den sociala snedrekryteringen blir dock tydligt tydligare när nyborjarstudenternas bakgrund jämförs med ungdomar mellan 15 och 29 år i Västsverige och där frågan om social bakgrund är formulerad på exakt samma sätt. 49 procent av de västsvenska ungdomarna anger att de har vuxit upp i en arbetarfamilj medan detsamma gäller för omkring en tredjedel av nyborjarstudenterna i motsvarande åldrar. (Väst-SOM 2003)

⁶ Högskoleverkets uppgifter baseras på statistik från SCB som använt data från FoB 85 (Folk och bostadsräkningen 1985) medan samma uppgifter i Student-SOM grundar sig i en fråga där Studenterna själva får uppge vilken familjetyp de tillhör.

Även när det gäller studenternas sociala bakgrund återfinns skillnader mellan de olika utbildningarna på samhällsvetenskapliga fakulteten. Utbildningar där över 40 procent av studenterna uppgivit att de växt upp i arbetarfamilj är 2003 Asienstudier, Barn- och ungdomspsykologi, Funktionshinder: psykologiska perspektiv (halvfart), Hälso- och sjukvårdsadministration, Medie- och kommunikationsvetenskap (hel- och halvfart), Psykologi, Samhällskunskap, Socialantropologi (hel- och halvfart), Socialpsykologi, Programmet för social omsorg och socialpedagogik samt Socionomprogrammet. Omvänt återfinns de största andelarna av studenter från högre tjänstemanna/akademikerfamilj (över 30 procent) bland utbildningarna i Afrikakunskap, Internationella relationer, Statsvetenskap, Utveckling och internationellt samarbete, Förvaltningsprogrammet, de båda Journalistprogrammen samt Programmet för personal- och arbetslivsfrågor.

Studenternas etniska bakgrund ger oss en uppfattning om den etniska mångfalden på samhällsvetenskapliga fakulteten. Resultaten uppvisar en närmast identisk fördelning över samtliga tre undersökningsår. Drygt 80 procent av nybörjarstudenterna är uppväxta i Sverige med svenska föräldrar och drygt en tiondel är andra generationens invandrare, det vill säga uppväxta i Sverige med minst en utländsk förälder. Studenter som är uppväxta utomlands och har utländska föräldrar utgör endast fyra procent 2003. Enligt propositionen *Den öppna högskolan* har omkring 20 procent av Sveriges befolkning utländsk bakgrund, vilket innebär att de är första eller andra generationen invandrare (Prop 2001/02:15). Motsvarande siffra bland nybörjarstudenterna på samhällsvetenskapliga fakulteten är 17 procent och räknas de studenter med som är uppvuxna i övriga Norden ökar siffran till 19 procent.

Geografisk rekrytering

En annan aspekt av rekryteringen vid sidan av social och etnisk bakgrund är frågan från vilket geografiskt område studenterna kommer. Resultaten pekar på att studenterna som hösten 2003 började läsa ett nytt ämne till stor del rekryteras från Västsverige, främst från Göteborgsregionen (figur 3). Ytterligare omkring en tredjedel av studenterna har uppgivit att de innan studierna vid Göteborgs universitet bodde i Övriga Götaland (Sjuhärad, Skaraborg, Fyrstad, Bohuslän, Halland eller Götaland). En dryg tredjedel uppgav att de bodde i Göteborgs kommun och tolv procent bodde innan sina studier i Göteborgsregionen. Rekryteringen från övriga landet är relativt liten. Intressant är att det är fler som anger att de innan studierna bodde utanför Sverige än det är som anger att de bodde i Norrland. Sammantaget är det ingen överdrift att säga att samhällsvetenskapliga ämnen vid Göteborgs universitet i huvudsak rekryterar från närområdet. Totalt 77 procent kommer från Götaland och bland dem kommer de flesta från Göteborg med omnejd. Det här är ett mönster som hållit sig stabilt över de tre senaste åren.

Familj, boende, ekonomi och arbete

Situationen runt om studenten gällande till exempel boende, ekonomi och arbete påverkar också i högsta grad studentens uppfattning om studierna. Här tänker vi främst på skillnaden mellan äldre och yngre studenter, där äldre studenter oftare har familj och arbetslivserfarenhet innan studierna.

Närmare 60 procent av nybörjarstudenterna har uppgivit att deras civilstånd är ensamstående. Trettio procent är sambo och drygt en tiondel uppger att de är gifta (figur 4). Bland studenter i den yngsta åldersgruppen är sjuttio procent ensamstående och endast en procent gifta. 2002 var det bland studenter över 30 år en större andel som var ensamstående (36 procent) än gifta (34 procent). I 2003 års undersökning är dock förhållandet det omvända. Fyrtiotvå procent bland studenterna över 30 år är gifta medan 35 procent är ensamstående. Precis som de två föregående åren är samboförhållande vanligast bland 24–29 åringar (40 procent), även om den största andelen inom den åldersgruppen är ensamstående (53 procent).

Tidigare år har vi frågat om studenterna har några egna barn. I 2002 och 2003 års undersökningar frågade vi istället om studenterna delade sitt hushåll med barn.⁷ Eftersom frågan ändrats över åren är det svårt att jämföra de siffror vi har med tidigare år. 2001 uppgav 80 procent av nybörjarstudenterna att de inte hade egna barn; 2002 var det 70 procent som svarar att de inte delar sitt hushåll med barn (personer under 18 år) och 2003 svarar 79 procent att de inte delar sitt hushåll med barn. Även om siffrorna skiljer sig något åt är den rimliga slutsatsen att drygt en femtedel av studenterna har egna barn.

Drygt hälften av nybörjarstudenterna bor i egen bostad och egen bostad är också den enskilt överlägset vanligaste boendeformen (figur 4). Näst vanligast är att bo hemma hos förälder/föräldrar följt av att bo tillsammans med andra studenter. Endast tio procent bor i de mer traditionella boendeformerna för studenter, t ex i studenthem eller är inneboende. Även när det gäller boendeformer finns tydliga ålderskillnader. Bland studenter mellan 18 och 23 år bor omkring en fjärdedel hos förälder/föräldrar men detta gäller endast de yngre studenterna. Bland studenterna över 30 år är det istället 84 procent som bor i egen bostad. Att bo på studenthem eller bo inneboende är också mycket vanligare bland de yngsta studenterna. Studenter som tidigare inte har studerat bor också i högre grad inneboende eller hemma hos förälder än studenter med erfarenhet av universitetsstudier. Det omvända förhållandet råder när vi ser till vilka studenter det är som bor i en egen bostad, vilket främst är studenter med tidigare studier (figur 6).

Det vanligaste sättet för studenterna att finansiera sina studier är genom studiemedel från CSN något som bekräftas genom statistik från Högskoleverket (Universitet & Högskolor. Högskoleverkets årsrapport 2003) och från andra undersökningar (se till exempel Balke 2001). Nästan 80 procent av nybörjarstudenterna på samhällsvetenskapliga fakulteten har angett att de lever på studiemedel (figur 5). Sparade pengar eller förvärvsarbete är andra sätt att finansiera studierna på och en tredjedel respektive drygt en fjärdedel av studenterna svarar att de använder respektive finansieringssätt. Att få stöd från föräldrar eller släktingar är också relativt vanligt. Nästan var femte student har uppgett denna finansieringsform. Elva procent anger att de lever på lön från arbetsgivaren då de läser på fritiden och cirka tio procent får finansieringsstöd från sambo/maka/make. Relativt sett få finansierar studierna med hjälp av stipendier eller lön från arbetsgivare (då studierna ingår i arbetet).

I jämförelse med resultaten från 2000-2002 års undersökningar då studiefinansieringen har sett likartad ut har det skett vissa förändringar 2003. Främst är det andelen som finansierar sin utbildning genom förvärvsarbete som ökat med nära tio procentenheter (från 26 till 35 procent). Dessutom ökar andelen som finansierar sina studier med hjälp av sparade pengar och stöd från förälder/släkting. Bland de yngre är studiemedel en än mer dominerande finansieringsform men också sparade pengar är en vanligare finansiering. Bland studenter över 30 år har endast drygt 50 procent studiemedel. Däremot är stöd från sambo/maka/make vanligare liksom lön från arbetsgivare då man läser på fritiden. Förstagångsstudenter tar i högre grad studiemedel medan studenter med erfarenhet av universitetsstudier i högre grad finansierar studier genom förvärvsarbete (figur 6).

Endast tio procent av nybörjarstudenterna anger att de innan de påbörjade sina studier inte hade någon arbetslivserfarenhet och det är uteslutande studenter i de två yngre studentgrupperna där personer utan arbetslivserfarenhet återfinns. En femtedel av studenterna har arbetat mindre än ett år innan sina studier medan drygt 40 procent har minst ett men mindre än fem års arbetslivserfarenhet. Trettio procent har angett att de arbetat mer än fem år och det är inte oväntat framförallt studenter äldre än 30 år som har längre arbetslivserfarenhet (figur 5).

Lite drygt hälften av nybörjarstudenterna på samhällsvetenskapliga fakulteten anger att de *inte* förvärvsarbetar under höstterminen 2003. En fjärdedel uppger att de arbetar i genomsnitt 1–8 timmar i veckan och 13 procent arbetar mer än 16 timmar per vecka. Samtliga dessa siffror ligger i

⁷ Frågan ändrades för att det skulle bli möjligt att jämföra med SOM-institutets övriga undersökningar.

linje med resultaten från tidigare års undersökningar (figur 5). Studenter med erfarenhet av universitetsstudier förvärvsarbetar, inte oväntat, i högre grad än förstagångsstudenter. Vi såg tidigare att omkring en fjärdedel angett förvärvsarbete som ett finansieringssätt av studierna. Precis som tidigare år visar det sig vid korstabulering av frågan om finansiering av studier genom förvärvsarbete och frågan om studenterna förvärvsarbetar att många av dem som jobbar, oavsett hur mycket de jobbar, inte anser att det är en finansieringskälla för studierna. En tolkning av detta kan vara att många arbetar extra och inte ser det som "riktigt" förvärvsarbete, en annan att eftersom de som förvärvsarbetar mycket i högre grad läser kvällskurs anses inte arbetet vara en finansiering av studier då studierna bedrivs på fritiden.

* * *

Med den första delen av resultatredovisningen ovan har vi nu fått oss en grundläggande bild av vilka nybörjarstudenterna vid samhällsvetenskapliga fakulteten är. Den typiske nybörjarstudenten är en svensk kvinna på 28 år med svensk bakgrund som har vuxit upp i en arbetarfamilj och som före hösten 2003 studerat vid universitet/högskola och då troligen vid Göteborgs universitet. Hon är ensamstående eller sambo, bor i en egen bostad, delar inte sitt hushåll med barn och finansierar sina studier genom studiemedel från CSN men har tidigare arbetslivserfarenhet. Förstagångsstudenten vid fakulteten är yngre än den genomsnittliga nybörjarstudenten, kommer med större sannolikhet från arbetarfamilj och bor i högre grad hemma hos förälder/föräldrar. Däremot liknar hon den genomsnittliga studenten genom att vara kvinna, ensamstående eller sambo och ha svensk bakgrund.

3. Studenternas val

Den andra frågan som undersökningen ville ha svar på var varför studenterna sökt sig till de samhällsvetenskapliga ämnena i Göteborg. Genom att ställa frågor om hur studenterna fått information och hur viktig informationen varit inför valet av utbildning, varför de valt att läsa den utbildning de gör samt varför de valt att läsa på Göteborgs universitet höstterminen 2003 får vi en uppfattning om varför de valt att läsa samhällsvetenskapliga ämnen. Resultatet redovisas i tre steg, information inför val av utbildning, val av utbildning samt val av Göteborgs universitet.

Information inför val av utbildning

Den information man får eller söker reda på inför valet av utbildning är mycket viktig för att kunna bilda sig en uppfattning om vilken utbildning man skall söka. Genom att ställa frågor om hur studenterna fått information och hur viktig den varit får vi en fingervisning om vilken information studenterna använt och ansett användbar. Bland nybörjarstudenterna hösten 2003 har utbildningskatalogen varit den överlägset viktigaste informationskällan inför valet av utbildning (figur 7), precis som den var för nybörjarstudenterna de tre tidigare åren.⁸ Drygt 80 procent har angett att utbildningskatalogen varit mycket eller ganska viktig inför valet av utbildning. Detta är en ökning jämfört med 2002, men framför allt är det ett trendbrott då vi från 2000 till 2002 såg en gradvis minskande betydelse av utbildningskatalogen. Avståndet till andra informationskällors viktighet är fortfarande stort.

På andra och tredje plats i graden av viktighet återfinns kursplanen och institutionens hemsida, 53 respektive 47 procent.⁹ Tätt efter i graden av viktighet följer universitetets hemsida, som 40 procent angett som viktiga inför valet av utbildning, kamrater närmast och broschyrer. Under de senaste åren ser vi framförallt en ökande användning av elektroniska medier som informationskällor inför valet

⁸ I procentbasen ingår även de som anger att de inte fått information på något av sätten.

⁹ Dessa informationskällor fanns inte med i 2000 års undersökning.

av utbildning. Totalt sett är det 77 procent av nybörjarstudenterna 2003 som har sökt information elektroniskt. På fyra år har andelen som anger universitetets hemsida som viktig informationskälla ökat med elva procentenheter och de senaste tre åren har andelen som anger institutionens hemsida som viktig ökat med sex procentenheter. Förklaringen ligger förmodligen både i den ökade spridningen av internet bland unga och i synnerhet studerande (Bergström 2004) och universitetets strävan efter att svara på detta genom att utöka informationen på nätet. I dag finns utbildningskatalogen i dess helhet på hemsidan, inklusive ansökningsblanketter. Dessutom kan studenten enkelt genom länkar botanisera på de olika institutionernas hemsidor och därigenom ta del av mer information än vad utbildningskatalogen i sig kan erbjuda. En möjlig tolkning av att andelen som anger utbildningskatalogen som viktig informationskälla ökar 2003 till skillnad från föregående år är just användningen av katalogen på nätet.

Vidare är det 2003 liksom tidigare år omkring en fjärdedel som anger informationen de fått av studerande på Göteborgs universitet eller från familjen som viktig medan under en tiondel anger övriga informationskällor som viktiga. Faktum är att jämfört med 2002 minskar andelen som anger information via massmedier, eget besök vid Göteborgs universitet, via studievägledare vid Göteborgs universitet, informationen från SYO-konsulent, lärare samt utbildningsmessa som viktiga informationskällor. Det är dock i de flesta fall endast en minskning med någon procentenhet. Den enda kraftigare minskningen är kategorin eget besök vid Göteborgs universitet som går från tio procent 2002 till tre procent 2003. En kommentar till detta är att vi 2003 ser en renodling i användandet av Göteborgs universitets informationskanaler. De vanligaste informationskällorna används i ännu större utsträckning och mer exklusivt än tidigare år. Andelen som anger annonser och besök från Göteborgs universitet som viktig är mycket liten och oförändrad. Studenter som hösten 2003 för första gången läste vid universitet/högskola anser i större utsträckning att familjen, Göteborgs universitets hemsida, institutionens/kursens/programmets hemsida, broschyrer och utbildningskatalogen, utbildningsmessa varit viktiga informationskällor, jämfört med de studenter som tidigare bedrivit universitets-/högskolestudier. Den enda skillnaden mellan studenter som läser fristående kurser och studenter som läser på program är att de senare är mer benägna att värdera de olika informationskanalerna som viktiga. För i stort sett samtliga kategorier ligger genomsnittet någon procent högre bland program-studenterna. Det enda undantaget är information från utbildningskatalogen. Här är det nära 10 procentenheter fler studenter på fristående kurs som anser att den har varit viktig inför valet av utbildning.

Det är också intressant att vända på frågan och istället se efter vilka informationskällor som studenterna *inte* uppfattar sig ha använt inför valet av utbildning (figur 8). Nära 90 procent av nybörjarstudenterna 2003 anger att de inte fått information genom besök från Göteborgs universitet. Vidare är det tre informationskällor som kring 80 procent uppgett att de inte fått information genom, SYO:n på gymnasiet/arbetsförmedlingen, utbildningsmessa, respektive annonser. Omkring tre fjärdedelar uppger också att de inte fått information genom studievägledare vid Göteborgs universitet, lärare, eget besök på Göteborgs universitet samt massmedier. Dock är det bara knappt tio procent som inte anser sig fått information genom utbildningskatalogen. Intressant att notera är att flera av de utåtriktade informationssätten från universitetets sida är sådana informationskällor som, precis som tidigare år, endast når en blygsam del av studenterna. Det mest effektiva i det digitala samhället är således inte nödvändigtvis att aktivt gå ut med informationen utan snarare att göra informationen tillgänglig.

Det är fler bland studenter med erfarenhet av universitetsstudier som uppgett att de *inte* fått information på de olika sätten än bland förstagångsstudenter och de informationskällor som förstagångsstudenter inte fått information från i lika hög grad är genom kamrater, eget besök vid Göteborgs universitet samt via studerande på Göteborgs universitet. Det här är ett mönster som vi i stort känner igen från tidigare års undersökningar.

Val av utbildning

Vad är då anledningarna till att studenterna läser det ämne de läser under höstterminen 2003? Frågan har varje år belysts genom ett antal påståenden som studenterna fått ta ställning till. Det dominerande motivet är inte oväntat intresse. 94 procent av studenterna instämmer i påståendet att de är intresserade av ämnet och 85 procent anser att utbildningen vidgar deras vyer (figur 9). Även de mer målinriktade påståendena att utbildningen ökar chanserna till ett trivsamt arbete, att studierna gör mig attraktiv på arbetsmarkanden samt att utbildningen leder fram till en examen och ett yrke ligger högt. Här instämmer 75, 66 respektive 56 procent av studenterna. Resultaten ligger helt i linje med resultaten från 2000-2002. Även Göteborgsfaktorn är viktig. 68 procent av studenterna instämmer i att ett av deras motiv till val av utbildning var att de ville läsa i Göteborg, vilket är något högre än 2002 men i linje med resultatet från 2001. 41 procent av nybörjarstudenterna instämmer i att de studerar för att minska risken för arbetslöshet, vilket är en ökning med 8 procentenheter från förra året. 16 procent har valt sin nuvarande utbildning för att det ökar chanserna att komma in på annan utbildning och 14 procent har för avsikt att fortsätta med forskarutbildning. Motiv till val av utbildning som omkring tio procent eller färre instämmer i är att man vill orientera sig om högskolestudier, att studierna ingår i arbetet, att man vill bli behörig till andra universitetsstudier, att alternativet till studier är arbetslöshet, att man vill ha något annat att göra i väntan på att komma in på annan utbildning, samt att man hamnade här av en tillfällighet.

Systematiserar vi svaren kan vi se att motiven till val av utbildning sönderfaller i tre typer. Först kommer intresse och "bildning", sedan de mer målinriktade motiven och sist, klart lägre, de som handlar om att prova på eller ha något att göra i brist på annat – motiv som i högre grad präglas av icke-val. Jämförs studenter på fristående kurs och program hamnar de mer målinriktade motiven gällande till exempel examen och yrke klart högre bland programstudenterna medan studenterna på fristående kurs ligger något högre när det gäller att bli behörig till andra studier eller studierna ökar chanserna att komma in på annan utbildning. Likaså finns det intressanta skillnader mellan förstagångsstudenter och studenter som tidigare bedrivit universitets-/högskolestudier. Förstagångsstudenterna instämmer i högre grad i att de läser den utbildning de gör för att bli behörig till andra universitetsstudier eller för att orientera sig om universitetsstudier samt att det ökar deras chanser att komma in på annan utbildning. Förstagångsstudenterna har också i högre omfattning angett att ett motiv till val av utbildning var att de ville läsa i Göteborg, men även de som menar att de hamnade här av en tillfällighet har en högre andel i denna grupp. Studenter med erfarenhet av universitetsstudier instämmer dock mer i påståendet att utbildningen leder fram till examen och yrke, att studierna gör mig attraktiv på arbetsmarknaden och att de hade erfarenhet av ämnesområdet. Att man läser det man läser för att det är intressant ligger dock i topp oavsett om man läser kurs eller program eller om man har erfarenhet av tidigare studier eller ej.

Valet av Göteborgs universitet

Förutom att studenterna har olika motiv till varför de läser den utbildning de läser finns det också olika motiv eller anledningar till varför de valt att läsa vid just Göteborgs universitet (figur 10). Det intressanta att titta på här är huruvida det är staden i sig eller utbildningarna som lockat studenter hit. Som vi redan vet kommer de flesta nybörjarstudenter på samhällsvetenskapliga fakulteten från Göteborgsregionen och Götaland vilket innebär att till exempel närhetsprincipen borde vara en viktig anledning till valet av utbildningsort. Ett antal andra tänkbara alternativ fanns listade i frågan och studenterna skulle för vart och ett av de olika alternativen ta ställning till hur viktigt det varit i valet av att studera vid Göteborgs universitet.

Det viktigaste uppgivna motivet till valet av just Göteborgs universitet är att Göteborg är en trevlig stad. Nästan tre fjärdedelar av nybörjarstudenterna har angett att detta som mycket eller ganska viktigt. På andra plats bland motiven, endast tre procentenheter lägre, är att det är hög kvalitet på

utbildningen. 2003 är förhållandet således att staden i sig lockar mer än universitetet. 2002 var förhållandet det motsatta, men det är viktigt att poängtera att det vi talar om är mycket små skillnader och att det huvudsakliga resultatet är att både staden och universitetets utbildningar har gott anseende.

Drygt 60 procent, har angett att en mycket eller ganska viktig anledning till varför de valt Göteborgs universitet är att det är nära hem respektive att de har släkt, flick- eller pojkvänner i Göteborg. Vidare uppger drygt 50 procent att de valt GU då universitetet har ett gott rykte samt att universitetet är trevligt.

Ett i sammanhanget förvånande resultat är andelen som angett att bra bostadsförhållanden varit en mycket eller ganska viktig anledning till valet av att studera vid Göteborgs universitet (41 procent 2003). Som vi längre fram kommer att se är det dock ytterst få som instämmer i att det är lätt att få tag på studentbostad, vilket föranleder en tolkning av resultatet att här syns den stora andelen studenter som redan läst vid universitetet eller de som redan bor i Göteborg.

Mindre viktiga anledningar till varför nybörjarstudenterna valt att läsa vid Göteborgs universitet är att syskon och kamrater studerar i Göteborg (34 procent), att det finns bra forskarutbildningar (20 procent), att utbildningen bara fanns på Göteborgs universitet (22 procent), eller att man hade erfarenhet av ämnesområdet (23 procent) Precis som i tidigare års undersökningar kan det konstateras att Göteborgs universitet inte är en studieort man väljer för studentlivets skull eller föreningarnas. Endast 12 procent har svarat att bra studentliv och föreningar har varit en viktig anledning till deras val. Det är i stort sett samma låga andel samtliga år.

Några intressanta skillnader mellan olika grupper av studenter och deras motiv till valet att studera vid universitetet finns också. Över 80 procent av studenterna som är äldre än 30 år anger att nära hem är en viktig anledning och betydligt färre än i de två övriga åldersgrupperna har valt GU för att Göteborg är en trevlig stad. Bland de yngsta studenterna är motivet att universitetet har ett gott rykte en mer förekommande anledning än bland övriga studenter.

Vid en jämförelse mellan förstagångsstudenter och studenter med tidigare erfarenhet av universitetsstudier visar det sig att den första gruppen i princip genomgående bedömer samtliga motiv som viktigare. Framförallt gäller detta: 'nära hem', 'bra bostadsförhållanden', 'Göteborg är en trevlig stad' och 'bra studentliv'.

* * *

Med detta kapitel har vi bildat oss en uppfattning om varför studenterna har valt att läsa samhällsvetenskapliga ämnen vid Göteborgs universitet. Valet att läsa den utbildning som de gör har de huvudsakligen gjort för att de är intresserade av ämnet, att utbildning vidgar ens vyer men också för att utbildningen ökar chansen till trivsamt arbete, att det leder fram till en examen, ger bättre konkurrensmöjligheter på arbetsmarknaden och att de ville läsa i Göteborg. Informationen om den utbildning de läser har de hittat i utbildningskatalogen, kursplanen eller på Internet. Valet att läsa vid Göteborgs universitet beror till stor del på att Göteborg är en trevlig stad, att det är nära hem och nära till familj och pojk-/flickvänner, men också att det här finns utbildningar med hög kvalitet och gott rykte samt att universitetet är trevligt.

Viktig information inför valet av utbildningen har i huvudsak hittats i utbildningskatalogen men förstagångsstudenten har också i högre grad än studenter med erfarenhet av universitetsstudier fått information genom familjen och universitetets hemsida. Förstagångsstudenterna läser också den utbildning de gör för att de är intresserade av ämnet men också för att orientera sig om universitetsstudier samt bli behörig till andra studier. Det finns många anledningar till att de valt att läsa vid Göteborgs universitet; de viktigaste är att Göteborg är en trevlig stad, det är hög kvalitet på utbildningen och att det är nära hem.

4. Nybörjarstudenternas studieupplevelse

Det andra syftet med den samhällsvetenskapliga studentundersökningen handlar om vad studenterna tycker om sina studier. Frågan avser att fånga upp studenternas åsikter och bedömningar om studierna och institutionen i olika avseenden samt deras möjlighet till studentinflytande, det vill säga sådant som har med utvärdering att göra. Här avses även att ge en beskrivning av studenternas uppfattningar om sin studiesituation.

Studier

Den rena utvärderingsaspekten av studierna vid institutionen består av ett frågebatteri med olika frågor. Här har resultatet från den frågan delats upp i fyra delar för en mer överskådlig redovisning. Studenterna har på en skala från 1 till 7 fått bedöma studierna och institutionen. Resultaten anges som medelvärden där värden mellan 1 och 3 indikerar negativa värden (undantaget 'Praktisk'), 4 motsvarar en varken eller-position och värden mellan 5 och 7 indikerar "positiva" värden (undantaget 'Teoretisk'). Den första delen kallar vi studiernas innehåll, den andra pedagogik, den tredje infrastruktur och den fjärde atmosfär.

Studiernas innehåll

De frågealternativ vi fört till kategorin studiernas innehåll är studenternas bedömningar av om studierna är teoretiska eller praktiska, intressanta eller ointressanta, svåra eller lätta, krävande eller krävlösa respektive verklighetsanknutna eller verklighetsfrämmande (figur 11).

I studenternas ögon är det i hög grad ämnesteoretiska utbildningar som bedrivs på samhällsvetenskapliga fakulteten. Studenternas genomsnittliga bedömning hamnar på 5,7 på en skala där 1 motsvarar praktisk och 7 teoretisk. Studierna uppfattas som mycket intressanta, medelvärdet är här 6,0, men är varken lätta eller svåra. Studierna uppfattas också som betydligt mer verklighetsanknutna än verklighetsfrämmande och även mer krävande än krävlösa. Studenter som läser på program uppfattar sina studier något mindre teoretiska än studenter på fristående kurs. Vidare uppfattar förstagsstudenterna studierna något mer svåra och krävande än studenter som tidigare studerat vid universitet/högskola. Resultaten uppvisar stora likheter med motsvarande resultat från år 2000, 2001 och 2002. Om man ändå skall se till skillnader så har studierna enligt studenterna 2003 blivit lite mer teoretiska, lite svårare, lite mer krävande, lite mer verklighetsanknutna och samtidigt lite mindre intressanta än 2002.

Pedagogik

Under kategorin pedagogik har vi samlat studenternas bedömningar av undervisning, kurslitteratur och tentamensformer (figur 12).

Även när det gäller studenternas bedömningar om pedagogiken ser vi en positiv utveckling från 2000 till 2003. Studenterna är överlag nöjda med undervisningen inom de respektive ämnen de läser. Medelvärdet för samtliga nybörjarstudenter hamnar på 5,3. Både bedömningar vad gäller kurslitteratur och tentamensformer hamnar på den positiva sidan av det svårtolkade varken – eller – området då medelvärdena är 4,9 och 5,2. Förstagsstudenterna uppfattar tentamensformerna som något bättre än de studenter som tidigare studerat medan de som studerat tidigare är något mer positiva till undervisningen. När det gäller kurslitteraturen är bedömningen i det närmaste lika i de två grupperna.

Infrastruktur

Med institutionens infrastruktur avses nybörjarstudenternas bedömningar av lokaler, tillgången till datorer och bibliotek, expeditionens effektivitet, organisationen, informationen och studerandeservicen (figur 12).

Studenternas bedömningar gällande institutionens infrastruktur hamnar överlag på den positiva sidan av varken bra eller dåligt-området med medelvärdet mellan 4,5 och 5,0 vilket är ungefär samma resultat som tidigare år. Ett undantag finns dock; precis som tidigare års resultat anser studenterna att datortillgången på institutionerna är dålig. Förstagångsstudenterna är något mer nöjda med organisationen och informationen än studenterna med erfarenhet av universitetsstudier men i övrigt är uppfattningarna om institutionens infrastruktur lika i de två grupperna.

Atmosfär

Till kategorin atmosfär har vi fört bedömningar gällande stämning, studentsammanhållning och lärarkontakt inom institutionen (figur 12). Stämningen uppfattas i genomsnitt som god bland nybörjarstudenterna, medelvärdet är 5,5. Både bedömningen om studentsammanhållningen 4,6 och lärarkontakten 4,8 tyder på att det varken är särskilt bra eller dåligt på dessa områden. Studentsammanhållningen upplevs bättre bland programstudenter än bland studenter på fristående kurs. Stämningen, lärarkontakten och studentsammanhållningen uppfattas också i stort sett likadant mellan 2000 och 2003. Inga större skillnader gällande uppfattningen om atmosfären på institutionen kan skönjas mellan förstagångsstudenter och studenter med erfarenhet av universitetsstudier.

Till atmosfären på institutionen kan också föras hur studenten upplevt att han eller hon blivit bemött på institutionen (figur 14). Hur studenten uppfattar välkommandet och bemötandet kan vara av stor betydelse för hur studenten uppfattar institutionen under de kommande studierna. Resultaten från Student-SOM 2003 visar att en klar majoritet, 84 procent, anser att de blivit mycket eller ganska positivt bemötta på sina respektive institutioner. Andelen som anser att de fått ett positivt bemötande har visserligen minskat något i förhållande till 2002 (88 procent) men totalt sett är det en ökning från 2001 (81 procent). 14 procent anser att de blivit varken positivt eller negativt bemötta och endast två procent upplever att de blivit ganska eller mycket negativt bemötta. Mellan förstagångsstudenter och studenter med erfarenhet av universitets-/högskolestudier syns inga direkta skillnader, ej heller mellan olika utbildningsområden. Däremot är det både en större andel av programstudenterna som anser att de har blivit positivt bemötta (87 procent) och en större andel som anser att de ej har blivit positivt bemötta (4 procent), jämfört med studenter som läser fristående kurser.

Förändringsmönster

Om man slår ihop de olika bedömningarna som ingår i de tre kategorierna pedagogik, infrastruktur och atmosfär så att man får ett medelvärde för varje kategori så blir det tydligt att upplevelsen av förändringar på dessa områden sker sakta. (figur 13) Mellan 2000 och 2003 har dock utvecklingen varit positiv för alla tre kategorier. Medelvärdet för pedagogiken inom samhällsvetenskapliga fakulteten har ökat från 4,8 till 5,1, atmosfären från 4,8 till 5,0 och infrastrukturen från 4,4 till 4,6.

Studentinflytande

Studenternas utvärdering av de kurser de följer på institutionen eller andra former av studentinflytande är något som anses mycket viktigt både för studenter och institutionerna där de studerar. De frågor som gäller studentinflytande i undersökningen handlar främst om utvärdering av delkurser och dylikt.

År 2003 angav 83 procent av studenterna att de har haft möjlighet att utvärdera delkurser de följt på institutionen. Det är en markant ökning från de tre föregående åren då andelen var legat mellan 64 och 68 procent (figur 15). Tre fjärdedelar av studenterna anser också att lärarna uppmanar till utvärdering av delkurserna. Även detta innebär en kraftig ökning jämfört med tidigare år. Cirka trettio procent upplever att institutionen är mottaglig för förändringar utifrån studenternas förslag och endast åtta procent instämmer i påståendet att det inte är min uppgift att arbeta för förbättring.

I 2003 års undersökning tillfrågades även studenterna om de anser att kvaliteten ökar om studenterna får mer inflytande. Två tredjedelar av de tillfrågade instämmer i påståendet. Endast sju procent instämmer inte. Det här är ett resultat som är intressant i ljuset av att det på många institutioner är svårt att få studenter att aktivera sig i ämnesgrupper som utvärderar kurser/program.

Studiesituation

Under rubriken studiesituation har samlats resultat som berör studenternas uppfattning om krav, olika aspekter av studiesituationen samt olika moment som studenterna skulle vilja ha hjälp med i sina studier.

Studiekrav

Upplevelsen av kraven på en som student är något som varierar både mellan individer och mellan olika kurser. Överlag anser dock nybörjarstudenterna på samhällsvetenskapliga fakulteten att kraven är lagom hösten 2003. Knappt en femtedel anser att kraven på dem som studenter är alldeles för höga eller mycket höga medan åtta procent ser kraven som något eller alldeles för låga (figur 16). Bland studenter som hösten 2003 för första gången läst på universitetsnivå uppfattar 26 procent kraven höga medan motsvarande resultat för studenter med erfarenhet av universitetsstudier är 16 procent. Resultatet överensstämmer med tidigare års undersökning i den mån att relationen mellan förstagångsstudenter och studenter med erfarenhet av universitetsstudier är den samma. Nivåerna är dock något lägre 2002 och 2003 än vad de var 2001 då 30 procent av förstagångsstudenterna respektive en femtedel av studenter med tidigare erfarenhet uppgav att kraven var något eller alldeles för höga.

Studiesituation

Den situation som de olika studenterna befinner sig i är något som i allra högsta grad har inverkan på deras syn på studierna. De frågor vi har sammanfattat under begreppet studiesituation rör både sådant som är direkt relaterat till studierna, såsom förkunskaper, och sådant som har med studentens situation utanför studierna att göra, till exempel familj och boende (figur 17).

En klar majoritet av studenterna har, som det visades under avsnittet studiemotiv i kapitel 2, valt att läsa det de läser därför att de är intresserade av ämnet. Omkring 80 procent av nybörjarstudenterna instämmer också i att det de har läst under höstterminen 2003 har varit intressant. En ungefär lika stor andel anser det viktigt att prestera bra studieresultat och omkring 70 procent är säkra på att de kommer att klara av studierna respektive känner att de har grepp om studierna. Dryga 60 procent instämmer i att utbildningens upplägg passar dem bra. En ungefär lika stor andel instämmer i att de har god tillgång till de hjälpmedel de behöver för att underlätta studierna och 39 procent uppger att de har någon som kan hjälpa dem med studierna när de kört fast. Över hälften av nybörjarstudenterna instämmer också i påståendet att 'De närmaste har förståelse för de speciella krav som studierna ställer på mig'. Jämfört med tidigare års undersökningar är siffrorna stabila.

Att studentlivet inte alltid är så enkelt är också något som avspeglas i svaren. 38 procent av studenterna uppger att det är svårt att kombinera studier med andra engagemang och drygt en tredjedel instämmer i att det också är svårt att kombinera studier och privatliv. Ungefär lika stora andelar upplever att studierna känns pressande och att de har för lite tid till studierna. 18 procent

upplever också att studietakten är för hög och en i stort sett lika stor andel anser att deras studier försvåras av bostadssituationen. En dryg tiondel uppger att de har problem med studierna på grund av bristande förkunskaper i ämnet respektive i engelska medan tre procent instämmer i att de har problem på grund av bristande förkunskaper i svenska. Överlag uppvisar resultaten små eller inga förändringar i jämförelse med 2000, 2001 och 2002.

Resultaten beträffande nybörjarstudenterna antyder att det finns två grupper av studenter som upplever studierna på olika sätt. Vi har å ena sidan studenterna som är säkra på att klara sina studier och som känner att de har grepp om studierna – de här studenterna utgör en majoritet bland nybörjarstudenterna. Men vi ser å andra sidan också tendenser till att det finns studenter som upplever olika problem kring sina studier – dels att inte hinna med privatlivet och att boendet försvårar studierna – man kanske pendlar till Göteborg för att studera, eller så står man inför det faktum att man överhuvudtaget inte har ett eget boende. Dessutom uppger flera studenter att de har problem med studierna på grund av bristande förkunskaper.

När ålder förs in i analysen visar det sig att upplevelsen av studiesituationen inte skiljer sig åt på de flesta punkter. Det finns dock vissa skillnader. Drygt en femtedel av studenterna mellan 18–29 år uppger att de har problem med studierna på grund av sin bostadssituation, vilket kan tolkas som att de inte har något ordnat boende. De studenter som är äldre än 30 år upplever dock i högre grad att de har för lite tid till studierna samt att det är svårt att kombinera studier med privatliv, vilket i sin tur kan tolkas som att de har ett mer krävande liv vid sidan av studierna.

Om även studenter med eller utan tidigare studier bakom sig jämförs är förstagsångsstudenterna, liksom tidigare år, inte lika säkra på att de kommer att klara studierna eller att de har grepp om studierna, samtidigt som andelen som anser att det är viktigt att prestera bra studieresultat är något högre. Förstagsångsstudenterna uppfattar studierna mer pressande och anser i större utsträckning att studietakten är för hög samtidigt som förkunskaperna i ämnet respektive i engelska i högre grad bedöms som otillräckliga.

Studiehjälp

Trots att en majoritet av nybörjarstudenterna känner att de har grepp om studierna finns det många som skulle vilja ha olika former av studiehjälp (figur 18). Det som de flesta, drygt 40 procent, anser sig behöva hjälp med är studieteknik respektive personlig vägledning. En nästan lika stor andel vill också ha hjälp med tids- och studieplanering. Att den mer vägledande studiehjälpen dominerar studenternas önskelista är kanske inte så konstigt om vi ser tillbaka på resultaten gällande studiesituationen. Därmed är det inte sagt att studenterna inte behöver eller vill ha hjälp av andra slag. Något som drygt en fjärdedel önskar sig är hjälp med muntlig framställning på engelska och nästan en fjärdedel vill ha hjälp med skrivfärdighet i engelska. Vidare är det omkring en femtedel som anser sig behöva hjälp med läsfärdighet i engelska. Något färre (20 respektive 18 procent) vill ha hjälp med datoranvändning och muntlig framställning på svenska medan relativt få (9 respektive 3 procent) anser sig behöva hjälp med skriv- respektive läsfärdighet i svenska.

Studenter som läser på universitet/högskola för första gången anser i betydligt större utsträckning än övriga att de behöver hjälp med studieteknik och tids- och studieplanering och personlig vägledning. Förstagsångsstudenterna vill i högre grad ha hjälp med läs- och skrivfärdighet på engelska. Det är – inte oväntat – ett genomgående mönster att förstagsångsstudenter anser sig behöva mer studiehjälp än studenter med tidigare erfarenhet av universitetsstudier med undantag för hjälp med muntlig framställning på svenska respektive matematik/statistik där det är mer jämnt mellan grupperna.

* * *

En sammanfattande bild av studenternas bedömning av studierna är att de överlag är nöjda med studierna på de institutioner där de läser men att det finns sådant som kan förbättras. Nybörjarstudenterna uppfattar generellt studierna som mycket intressanta och verklighetsrelaterade och undervisningen får också gott betyg. Däremot ges institutionens infrastruktur lite ljummare betyg och nybörjarstudenterna är till exempel inte nöjda med datortillgången.

Resultaten visar också att den studiesituation som den enskilde studenten upplever skiljer sig åt mellan studenter. En stor majoritet av studenterna uppfattar kraven som lagom och känner inga problem med att klara av studierna. En minoritet uppfattar dock studierna som mycket krävande och att olika förhållanden runt om försvårar studierna. Att nybörjarstudenterna vid samhällsvetenskapliga fakulteten har olika förförståelse, krav och uppfattningar om studierna är tydligt.

5. Utvärdering

I de tidigare kapitlen har fokus legat på rekryteringsaspekten vid samhällsvetenskapliga fakulteten – vilka är nybörjarstudenterna, hur uppfattar de Göteborgs universitet, hur ser de på sin studiesituation och varför har de valt att komma hit? Under de tre senaste åren har dock Student-SOM undersökningen utvidgats till att även inkludera de studenter som är i slutet av sin utbildning. På det sättet har vi kunnat ställa frågor som är av mer utvärderande slag. Detta för att kunna skapa en helhetsbild av hur de samhällsvetenskapliga utbildningarna vid Göteborgs universitet fungerar samt hur de uppfattas av studenterna – inte bara som en ny upplevelse utan även mer retrospektivt.

Studier

Den rena utvärderingsaspekten av studierna vid institutionen består av samma frågebatteri som nybörjarstudenterna fick ta ställning till. På samma sätt som ovan har resultatet från den frågan delats upp i fyra delar för en mer överskådlig redovisning. Studenterna på fördjupningsnivå har på en skala från 1 till 7 fått bedöma studierna och institutionen. Resultaten anges som medelvärden där värden mellan 1 och 3 indikerar negativa värden (undantaget Praktisk), 4 motsvarar en varken eller-position och värden mellan 5 och 7 indikerar positiva värden (undantaget Teoretisk). Den första delen kallar vi studiernas innehåll, den andra pedagogik, den tredje infrastruktur och den fjärde atmosfär.

Studiernas innehåll

De frågealternativ som ingår i kategorin studiernas innehåll är studenternas bedömningar av om studierna är teoretiska eller praktiska, intressanta eller ointressanta, svåra eller lätta, krävande eller kravlösa respektive verklighetsanknutna eller verklighetsfrämmande (figur 19).

Studenterna på fördjupningsnivå skiljer sig inte stort ifrån nybörjarstudenterna när det gäller uppfattningen om studiernas innehåll. Den generella tendensen är dock att de inte är lika positiva inställda, eller lika övertygade som nybörjarstudenterna. De värden som främst sticker ut är att studierna är teoretiska (5,6 – nybörjarstudenter: 5,7) och intressanta (5,8 – nybörjarstudenter: 6,0). I övrigt ligger de flesta värden strax över varken/eller (4); dvs. studiernas innehåll har varit varken lätt eller svårt, varken kravlöst eller krävande och varken verklighetsfrämmande eller verklighetsanknutet. Dessa värden har dessutom sett ungefär likadana ut under de tre åren som frågan ställts till studenter på fördjupningsnivå, dock med en viss positiv utveckling för samtliga kategorier.

Pedagogik

Under kategorin pedagogik samlas studenternas bedömningar av undervisning, kurslitteratur och tentamensformer.

På skalan från 1 till 7 samlas bedömningarna av pedagogiken på samhällsvetenskapliga fakultetens utbildningar på 4,8 (nybörjarstudenter: 5,0), vilket är ett godkänt betyg (figur 21). Bäst resultat uppvisar tentamensformen som får det genomsnittliga betyget 5,0 (nybörjarstudenter: 5,2). Strax därefter följer kurslitteraturen på 4,8 (nybörjarstudenter: 4,9) och undervisningen på 4,7 (nybörjarstudenter: 5,3). Även här ser vi dock en positiv utveckling från 2001 då genomsnittet låg på 4,6 (figur 20). Jämfört med nybörjarstudenterna är studenterna på fördjupningsnivå genomgående mer kritiska mot pedagogiken, särskilt undervisningsformen. Samtidigt finns det en svagt uppåtgående tendens (4,6 till 4,8) bland studenter på fördjupningsnivå 2001-2003.

Infrastruktur

Med institutionens infrastruktur avses bedömningen av lokaler, tillgången till datorer och bibliotek, expeditionens effektivitet, organisationen, informationen och studerandeservicen.

Även när det gäller infrastrukturen är omdömet hårdare från studenterna som är i slutet av sin utbildning än den är från nybörjarstudenterna (figur 21). Både informationen och studentservicen får omdömet varken bra eller dåligt (4,2 respektive 4,0) medan organisationen och tillgången till datorer får betyg under godkänt (3,8 respektive 3,5). Den enda delen av infrastrukturen som egentligen får godkänt är biblioteken (5,1). Även när det gäller lokalerna och expeditionerna drar betyget ner mot den svårtolkade varken/eller kategorin (4,5 respektive 4,8). Här syns heller ingen direkt utveckling under de senaste tre åren, varken positiv eller negativ (figur 20). Resultaten befäster snarare att detta är hur infrastrukturen uppfattas av studenterna då de vistats i den och nyttjat sig av den under ett och ett halvt år eller mer.

Atmosfär

Till kategorin atmosfär räknas studenternas bedömningar av stämningen, studentsammanhållningen och lärarkontakt inom institutionen.

Vi såg i kapitel 4 att stämningen överlag var god bland nybörjarstudenterna. Bland studenter på fördjupningsnivå har den dock svalnat något och det samlade värdet för atmosfären är 4,5 (figur 20). Stämningen är dock förhållandevis god (5,1), men när det gäller lärarkontakten så sjunker värdet till 4,5 och för studentsammanhållningen blir bedömningen 4, med andra ord varken bra eller dåligt (figur 21). Inte heller på detta område har det skett någon utveckling mellan 2001 och 2003 utan resultaten ligger fast.

Även om välkommandet och bemötandet på institutionen främst är för nybörjarstudenterna att bedöma så kan det även vara av intresse att se hur studenterna på fördjupningsnivå ser på det. Detta kan ge mer av en helhetsbild av hur studenterna anser sig bli bemötta på institutionerna och kan även belysa hur de ser på atmosfären under hela sin studieperiod. Även om utlåtandet överlag är övervägande positivt bland studenter på fördjupningsnivå så har det mattats av gentemot det första intryck som nybörjarstudenterna får (figur 22). Bland nybörjarstudenterna anser, som vi tidigare sett, 84 procent att de blivit positivt bemötta medan det är endast 68 procent av studenterna på fördjupningsnivå som anser detsamma. En fjärdedel av studenterna på fördjupningsnivå tycker att bemötandet varken har varit positivt eller negativt och 8 procent anser att de ej har blivit positivt bemötta. Skillnaden är relativt stor mellan de som läser på program och de som läser fristående kurser, då de senare i högre grad anser att bemötandet har varit positivt (79 procent mot 60 procent bland programstudenterna). En tänkbar förklaring till denna skillnad är att programstudenter på fördjupningsnivå i regel har läst fyra år medan de på fördjupningsnivå på fristående kurser bara har läst ett och ett halvt år. De förstnämnda är således tidsmässigt längre ifrån sin ursprungliga

upplevelse av välkommandet och bemötandet på sin institution. Mest positivt bemötta anser sig studenter som läst utbildning med samhällsvetenskaplig inriktning. Drygt 80 procent av dem säger sig ha blivit positivt bemötta vilket är ungefär samma siffra som bland samtliga studenter på nybörjarnivå. De som läser ämnen som faller inom ramen för kategorin administration/politik ligger inte långt efter (77 procent), men bland de studenter som läser med beteendevetenskaplig inriktning är det bara strax över hälften som tycker sig ha blivit positivt bemötta på institutionen.

Diskriminering

En mycket viktig aspekt av atmosfären inom vilken social sfär som helst är förekomsten av mobbning, trakasserier och diskriminering. Därför har vi inom ramen för den samhällsvetenskapliga studentundersökningen frågat studenterna om hur de upplever förekomsten av denna typ av kränkande särbehandling. 2003 efterfrågades om studenterna kände till om anställda eller studenter på deras institution utsatts för kränkande särbehandling i form av mobbning under det senaste året. Det visade sig att 7 procent kände till att anställda hade mobbats och 14 procent att studenter hade mobbats på deras respektive institutioner. 3 procent uppgav att de själva hade utsatts för mobbning under det senaste året. På frågan om studenterna kände till om anställda eller studenter på deras institution hade utsatts för könskränkningar/sexuella trakasserier under det senaste året blev svaren färre. Totalt 1 procent kände till att någon anställd utsatts för denna typ av trakasserier och 4 procent att studenter utsatts för detta. 2 procent uppgav att de själva utsatts för könskränkningar/sexuella trakasserier under det senaste året.¹⁰ (figur 23a)

Vid en jämförelse med en studie bland de anställda på Göteborgs universitet blir det tydligt att studenterna i mindre utsträckning än de anställda upplever att det förekommer diskriminering i deras omgivning¹¹. Då endast 7 procent av studenterna kände till att anställda utsatts för mobbning var det 28 procent bland de anställda. Det blir dessutom uppenbart att man främst märker av mobbning och trakasserier då det drabbar individer i ens egen sociala gemenskap. Bland studenterna var det 14 procent som kände till att någon student blivit utsatt för mobbning och bland de anställda var det 10 procent.

2001 och 2002 ställdes liknande frågor i studentundersökningen, men eftersom frågorna var olika formulerade varje år går det inte att direkt jämföra resultaten. 2001 ställdes dels frågan om man själv känt sig diskriminerad under universitetsstudierna höstterminen 2001. På detta svarade 12 procent att de hade känt sig diskriminerade; 10 procent ansåg sig ha blivit diskriminerade av lärare, 2 procent av annan institutionspersonal och 5 procent av andra studenter. Därefter frågades vidare om vilken anledning man diskriminerats och på detta svarade 5 procent kön, 1 procent social klass, 2 procent etnisk tillhörighet och 4 procent uppgav att det var av annan anledning. Samma år uppgav 1 procent att de blivit utsatta för sexuella trakasserier av andra studenter men ingen uppgav att de blivit utsatta för sexuella trakasserier av lärare. (figur 23b) Frågan som ställdes 2002 såg i stort sett likadan ut som frågan 2001 med skillnaden att man specifikt frågade om något av detta hänt på den institution där man läser. Resultaten är likartade de för 2001 men är något lägre. 2002 var det 1 procent som sade sig ha utsatts för sexuella trakasserier av andra studenter och 1 procent som sade sig ha utsatts för sexuella trakasserier av lärare. (figur 23c)

Studiesituation

Under rubriken studiesituation har samlats resultat som berör studenternas uppfattning om krav, olika aspekter av studiesituationen samt olika moment som studenterna skulle vilja ha hjälp med i sina studier.

¹⁰ Se även för jämförelse Marie Elfving's studie bland studenter på Institutionen för journalistik och masskommunikation 2004. *Kartläggning av könstrakasserier*. www.jmg.gu.se

¹¹ Se Göteborgs universitets arbetsmiljöundersökning 2003 s.41f

Studiekrav

En majoritet av studenterna på fördjupningsnivå anser att kraven på dem som studenter är alldeles lagom höga. Drygt 60 procent av dem uppger detta, men till skillnad från nybörjarstudenterna så är det ganska många som anser att kraven är för låga. Bland nybörjarstudenterna var det 8 procent som tyckte kraven var för låga. Bland studenter som är i slutet av sin utbildning är det drygt en femtedel som tycker att kraven är för låga och endast 15 procent som tycker att kraven är för höga. (figur 24) De som främst utmärker sig genom att tycka att kraven är för lågt ställda är programstudenter samt studenter som läser en utbildning med beteendevetenskaplig inriktning. 33 procent av programstudenterna och 30 procent av de som läser beteendevetenskapliga ämnen tycker att kraven på dem som studenter är för låga. Bland de som läser fristående kurs är motsvarande siffra 7 procent och det är även de som i störst utsträckning tycker att kraven är för höga tillsammans med de som läser samhällsvetenskapliga ämnen (23 procent). Den grupp som i störst utsträckning tycker att kraven på dem som studenter är lagom är det som läser administration/politik (74 procent). Dessa skillnader syns dock inte till bland nybörjarstudenterna. Bland dem ser uppfattningen om huruvida kraven är höga, låga eller lagom ungefär likadan ut oberoende av utbildningens inriktning och om man läser på program eller fristående kurs.

Studiesituation

Rimligen kan man tycka att studenter som är i slutet av sin utbildning borde ha en förhållandevis annorlunda syn på sin studiesituation än nybörjarstudenter har. Så är dock inte fallet. På i stort sett samtliga punkter är studenterna i början av sin utbildning och studenterna som är i slutet av sin utbildning helt överens om hur de uppfattar sin studiesituation. Det de läser är intressant, det är viktigt för dem att prestera bra resultat, men de känner att de har grepp om studierna. (figur 25) En vidare jämförelse är således inte intressant. Sett till de senaste tre åren har dock upplevelsen av studiesituationen förändrats på vissa punkter bland studenter på fördjupningsnivå. Den mest tydliga utvecklingen är att allt fler anser att det de har läst är intressant. Men samtidigt minskar andelen som känner att de har grepp om studierna samt andelen som säger sig ha god tillgång till de hjälpmedel som krävs för studierna (till exempel datorer och bibliotek). Dessa andelar har på ett år minskat med 8 respektive 11 procentenheter.

Viktigt inom undervisningen

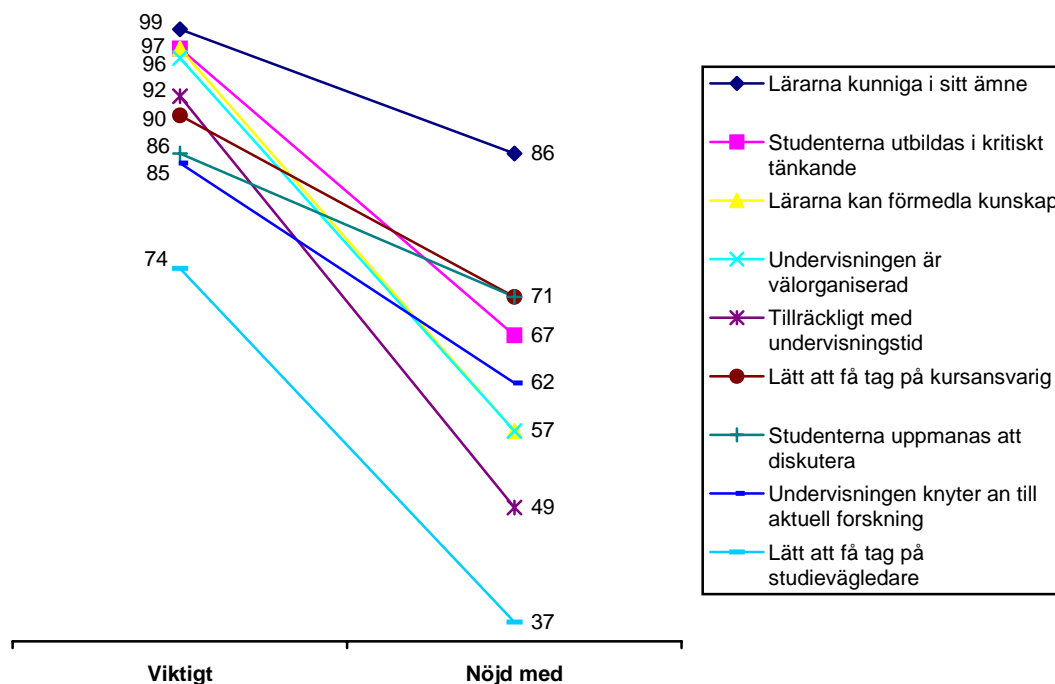
Det kan tyckas lite märkligt att fråga studenterna hur viktiga undervisningens olika beståndsdelar och egenskaper är – givetvis tycker studenterna att i stort sett allt är viktigt. Frågans relevans finns snarare i dess följdfråga där studenterna frågas om hur nöjda de är med undervisningens olika aspekter.

Det studenterna på fördjupningsnivå tycker är allra viktigast inom undervisningen är lärarnas kompetens. (figur 26) Uppemot 100 procent anser med andra ord att det är viktigt att lärarna är kunniga i sitt ämne, att de kan förmedla kunskap logiskt och begripligt samt att undervisningen är välorganiserad. Dessutom tycker i stort sett samtliga studenter att det är viktigt att studenterna utbildas i kritiskt tänkande. Andra aspekter av undervisningens utformning och innehåll är det något färre som anser viktiga. Omkring 90 procent tycker det är viktigt att man har tillräckligt med undervisningstid, att studenterna uppmannas att diskutera under undervisningen samt att undervisningen knyter an till aktuell forskning. 90 procent anser också att det är viktigt att man lätt kan få tag på kursansvarig medan tre fjärdedelar tycker det är viktigt att man lätt kan få studievägledning. Sett till de senaste tre åren är dessa siffror stabila. Den enda aspekt av undervisningen som studenterna 2003 tycker är viktigare än studenterna 2001 är att undervisningen knyter an till aktuell forskning.

Hur nöjda är då studenterna på fördjupningsnivå med de olika aspekterna av undervisningen? Vi har sett att de tycker i stort sett allt är viktigt, men man kan ändå finna något av en inbördes rangordning från först undervisningens kvalitet på toppen till undervisningens utformning och

innehåll och därefter mer praktiskt omgärdande faktorer som studievägledning. I figuren nedan tydliggörs två saker; dels att det studenterna tycker är viktigast (lärarnas kunnighet) och det de tycker är minst viktigt (att det är lätt att få studievägledning) är också det de är mest respektive minst nöjda med. Men det blir även tydligt att många av de övriga faktorer studenterna anser viktigast också är det de är minst nöjda med.

Viktigt respektive nöjd med inom undervisningen bland studenter på fördjupningsnivå 2003 (procent, rangordning)

Överlag är andelen studenter som är nöjda med de olika aspekterna av undervisningen betydligt lägre än andelen som anser dem viktiga. Den procentuella andelen som anser de olika aspekterna viktiga varierar mellan 99 och 74 procent. När det gäller nöjdheten varierar andelen nöjda mellan 86 och 37 procent. 86 procent av studenterna på fördjupningsnivå är nöjda med hur kunniga lärarna är i sina ämnen men endast strax under 60 procent anser att deras undervisning är välorganiserad samt att de kan förmedla kunskap logiskt och begripligt (figur 27), något som över 90 procent anser är viktigt. Det studenterna är minst nöjda med är hur lätt det är att få studievägledning (37 procent) samt att det är tillräckligt med undervisningstid (49 procent). De förändringar som kan urskiljas under treårsperioden 2001-2003 är främst att studenterna är mer nöjda med att de uppmanas att diskutera under undervisningen och mindre nöjda med att undervisningen är välorganiserad 2003.

Kursutvärderingar

På samma sätt som studenterna fick ta ställning till undervisningens olika aspekter, vilket redovisades i stycket ovan, fick de även ta ställning till tre aspekter av kursutvärderingar. Med andra ord fick de ta ställning dels till hur viktigt de tycker att det är och dels till hur nöjda de är med hur detta fungerar i praktiken.

Nära 90 procent av studenterna på fördjupningsnivå anser att det är viktigt att en kurs alltid avslutas med en kursutvärdering. (figur 28) Detta är också en majoritet nöjda med (67 procent). Under perioden 2001-2003 har andelen som tycker det är viktigt att kurser alltid avslutas med en kursutvärdering varit stabil medan andelen som är nöjda med detta har ökat med 13

procentenheter. Något som studenterna tycker är ännu viktigare är att lärarna visar intresse för studenternas kursutvärderingar, men trots att drygt 90 procent anser detta viktigt är endast knappt 40 procent nöjda med hur detta fungerar i praktiken. Andelen nöjda har visserligen ökat med 8 procentenheter de senaste tre åren men mer än hälften av studenterna är alltså fortfarande missnöjda med detta. Även den tredje aspekten av kursutvärderingar, att förändringar efter tidigare kursutvärderingar är tydligt uttalade, anser omkring 90 procent är viktigt. Men här syns ett tydligt problem. Endast omkring en femtedel av studenterna är nöjda med hur detta fungerar. Med andra ord är det närmare 80 procent som anser att lärarna är dåliga på att informera om att man har tagit till sig kritik från tidigare kursutvärderingar och hur man ämnar förändra kursen för att gynna studenterna.

Helhetsintryck

En fråga som ställdes till studenter på fördjupningsnivå 2002 och 2003 går ut på att fånga upp det helhetsintryck som studenterna har av sin utbildning; vad har utbildningen gått ut på, vad är behållningen? Frågan består av en rad påståenden som studenterna får ta ställning till.

Omkring 80 procent anser att utbildningen i hög grad har inneburit att analysera grunderna för en idé, företeelse eller teori för att förstå dess olika delar. (figur 29) Detta är det påstående som sticker ut från mängden. Övriga påståenden är att "memorera fakta, idéer eller metoder från lektionen och kurslitteraturen", att "organisera idéer, information eller erfarenheter i nya relationer och mer komplexa tolkningar", att "värdera information, argument eller metoder för att ta ställning till rimligheten i slutsatserna" och att "tillämpa teorier eller idéer på praktiska problem och nya situationer". Samtliga dessa påståenden uppvisar i stort sett identiska svarsmönster – omkring 60 procent svarar att deras utbildning har inneburit detta i hög grad och omkring 30 procent svarar att deras utbildning har inneburit detta i liten grad. Resultaten skiljer sig dessutom endast marginellt mellan 2002 och 2003.

En mer uppdelad fråga om hur utbildningen uppfattas bland studenter på fördjupningsnivå kan däremot belysa de bestående intryck studenterna bär med sig efter sin studietid vid samhällsvetenskapliga fakulteten. Omkring 70 procent anser att studierna har utvecklat dem som människor, vilket faktiskt är en rejäl tillbakagång från 2001 då 90 procent ansåg detsamma. (figur 30) Ungefär lika många instämmer i påståendet att studierna har motsvarat deras förväntningar. Att studietiden i mångt och mycket är en social upplevelse bekräftas av att drygt hälften tycker att studietillvaron är rolig och stimulerande samt att drygt 40 procent säger sig ha fått många nya vänner som student. Det är dock inte alla som känner denna tillhörighet. En tredjedel av studenterna på fördjupningsnivå känner sig dels anonyma i den stora massan av studenter och uppger även att de skulle vilja ha fler kontakter med andra studenter. En knapp tiondel av studenterna har svårt att betrakta sig som studenter. Endast 7 procent är besvikna på livet som student och ungefär lika många anser att de får för lite ansvar som studenter. De trender som kan utläsas under perioden 2001-2003 är inte direkt positiva. Under de tre senaste åren har det blivit färre som tycker att studierna har utvecklat dem som människor, färre som tycker att de har fått många nya vänner som student och fler som känner sig anonyma i den stora massan. Även om det bara är marginellt så ökar andelen som säger sig vara besvikna på livet som student. Andelen som tycker de får för lite ansvar som student minskar däremot. Man bör dock inte fästa allt för stor vikt vid dessa förändringar då det skiftar stort från år till år och med en kort tidsserie på tre år är det lite tidigt att utläsa mönster.

Kåraktivitet

Intresset för kåren tycks minska ju längre in i utbildningen studenterna kommer. Bland nybörjarstudenterna uppgav 43 procent att de besöker arrangemang anordnade av kåren minst någon gång per termin, bland studenter på fördjupningsnivå är motsvarande siffra 23 procent. (figur 31) Detta kan tyckas motsägelsefullt då en längre gången utbildning borde leda till ett ökat intresse och ett ökat engagemang för studentorganet kåren. Å andra sidan speglar detta resultat

förmodligen att nybörjarstudenter till viss del använder sig av kåren för att orientera sig i början av sina studier samt för att få kontakt med andra studenter. Bland studenter på fördjupningsnivå har de flesta förmodligen en ganska klar bild av sin studiesituation, sin omgivning samt sin sociala krets. Därför minskar behovet av kåren. Skillnaderna är små mellan studenter som läser fristående kurser och programstudenter. De sistnämnda är något flitigare besökare av kårens arrangemang. Mellan de olika utbildningsområdena skiljer det dock en hel del. De som är minst benägna att besöka arrangemang anordnade av kåren är de som läser beteendevetenskapliga ämnen. 85 procent av dem uppger att de aldrig besöker kårens arrangemang. De som läser ämnen med inriktning på administration/politik är något mer intresserade. 26 procent av dem besöker kårens arrangemang någon gång per termin. De som är flitigast kårbesökare är de som läser samhällsvetenskapliga utbildningar. De besöker arrangemang anordnade av kåren i nästan samma utsträckning som nybörjarstudenterna (41 procent).

Student i Göteborg

I detta avsnitt samlas dels studenternas uppfattning och omdömen om Göteborgs universitet, men även om Göteborg som studentstad samt hur nöjda studenterna är med det liv de lever. De flesta studenter på fördjupningsnivå har studerat vid Göteborgs universitet en längre tid. De har upplevt dess inneboende kultur och sett både universitetet och staden Göteborg från en mängd olika vinklar. Därför är det intressant att sätta deras åsikter i relation till framförallt de studenter som är nya vid GU.

Göteborgs universitet

De allra flesta av studenterna på fördjupningsnivå håller med om att GU erbjuder intressanta utbildningar (80 procent). (figur 32) Drygt 60 procent anser att GU är populärt bland studenterna samt att GU har en högtstående forskning och något färre (drygt 55 procent) instämmer i att GU har bra lärare och har högt anseende bland allmänheten. De påstående som vinner stöd från mindre än hälften av studenterna är att GU erbjuder bra studiemiljö (40 procent), att GU får stor uppmärksamhet i medierna (32 procent), att GU visar stort samhällsengagemang (29 procent) samt att GU har en internationell profil (29 procent).

Om detta resultat sätts i relation till de anledningar som nybörjarstudenterna uppger som viktiga för valet att studera vid Göteborgs universitet samt för valet av utbildning uppstår ett intressant samband. Det vanligaste motivet till val av utbildning är att man är intresserad av ämnet. Dessutom är några av de vanligaste motiven till valet av just GU att det är hög kvalitet på utbildningen samt att universitetet har gott rykte. Att mellan 55 till 80 procent av studenterna som är i slutet av sin utbildning instämmer i detta innebär att många av nybörjarstudenternas förväntningar uppfylls under utbildningens gång.

Studentstaden Göteborg

Göteborg är på många sätt inte en typisk studentstad. Ändå är det inte mer än drygt hälften av studenterna på fördjupningsnivå som instämmer i detta. Det kan tyckas märkligt, men om man vidare ser till hur de svarar på andra påståenden om Göteborg som studentstad så blir det snart tydligt vad de menar. Nära 90 procent av studenterna tycker att Göteborg har ett rikt utbud på trevliga kaféer och restauranger, nära 80 procent anser att universitetet har bra placering i stan och drygt hälften tycker att studentmiljön i Göteborg överlag är trivsamt. Dessa är alla kvaliteter som tyder på en bra studentstad. De mer negativa utlåtandena om studentstaden Göteborg är att det är dyrt att leva som student (56 procent av studenterna instämmer i detta), att det är lätt att bli ensam i en stor stad som Göteborg (30 procent) samt att det är långt mellan Göteborgs universitets olika delar (27 procent). Dessutom är det endast 2 procent som anser att det är lätt att få studentbostad i Göteborg. Skillnaderna över den senaste treårsperioden är mycket små. Den aspekt som i störst utsträckning har försämrats jämfört med föregående års undersökning är tillgången på

kurslitteratur. 2002 ansåg 47 procent att tillgången på kurslitteratur var god. 2003 är det endast 36 procent som instämmer. (figur 33)

Sammanfattande betyg

Det sammanfattande betyg studenterna ger den utbildning de själva är i slutet av är klart godkänt. I frågan ombeds studenterna att sätta betyg mellan mycket bra, bra, varken bra eller dåligt, dåligt och mycket dåligt. Detta är med andra ord en femgradig skala och kan lätt tolkas utifrån det gamla femgradiga betygssystemet. Genomsnittsbetyget för utbildningarna ligger 2003 på 3,8 och föregående år låg det på 3,9. Nära tre fjärdedelar av studenterna på fördjupningsnivå ger sin utbildning betyget bra eller mycket bra, en femtedel ger betyget varken bra eller dåligt och sammanlagt mindre än en tiondel ger betygen dåligt och mycket dåligt (figur 34). Mellan 2002 och 2003 skiljer sig betygen mycket lite åt med undantag för att andelen som ger betyget bra är betydligt högre 2002 (65 procent mot 57 procent 2003) (figur 35).

Om man bara ser till andelen positiva kontra andelen negativa betygsutlåtanden så är det alltså en klar övervikt för den positiva sidan. Drygt 70 procent positiva och 7 procent negativa betyg 2003, vilket är något lägre än föregående år då andelen positiva betyg var närmare 80 procent (figur 36). Om man fördelar betygen efter utbildningsgång och utbildningsområde blir det tydligt att den totalt sett marginella minskningen är desto synligare dels bland studenter som läser på program och dels bland studenter som läser beteendevetenskapliga ämnen. Bland programstudenterna har andelen som ger sin utbildning ett positivt betyg, det vill säga betygen bra eller mycket bra, på ett år minskat från 78 till 66 procent. Bland studenter som läser beteendevetenskapliga ämnen är motsvarande minskning nästan lika stor, från 78 till 70 procent. Om man ser närmare på de beteendevetenskapliga programmen är det socionomprogrammet som utmärker sig med en betydligt högre andel missnöjda studenter. En förklaring till detta är att programmet under 2003 genomgick en större omläggning. I övriga grupper syns inga nämnvärda förändringar och det är dessutom dessa grupper som i störst utsträckning ger sin utbildning positivt betyg. Både bland de som läser fristående kurser, samt bland de som läser samhällsvetenskapliga ämnen eller administration/politik är det omkring 80 procent som ger sin utbildning ett positivt betyg.

6. Livsstil och opinion

I denna sista del av redovisningen skall resultat som gäller studenternas opinioner och livsstilar presenteras. Här kommer åter fokus att ligga på nybörjarstudenterna vid Göteborgs universitets samhällsvetenskapliga institutioner. Vilka livsstilmönster återfinns bland de här studenterna? Vad har nybörjarstudenter i samhällsvetenskapliga ämnen för åsikter i olika politiska och samhälleliga frågor och hur förhåller sig deras åsikter till en nationell opinion? Redovisningen nedan är uppdelad i två större områden. Den första, studenterna och studentlivet, handlar om studentrelaterade livsstilar och som resultaten snart skall visa är studenterna långt ifrån så studentikosa som många kanske tror. Den andra delen av resultatredovisningen nedan handlar om studenterna och omvärlden och berör studenternas livsstil och hälsa, massmediekonsumtion samt åsikter i några politiska frågor.

Studenterna och studentlivet

En inte oviktig del av studenternas tillvaro är studentlivet. Göteborg och Göteborgs universitet är som vi vet inte det lärosäte man i första hand väljer för att leva studentliv. Samtidigt innebär livet som student ändå att man befinner sig i en speciell social situation bland annat genom tillhörigheten till studentkårer. Under den här rubriken kommer resultat att redovisas som har att göra med studenternas syn på Göteborg som studentstad samt synen på studentkåren och hur ofta man tar del av studentkårens arrangemang respektive olika studentmedier.

Studentstaden

De allra flesta nybörjarstudenterna instämmer i att Göteborg har ett rikt utbud på trevliga caféer och restauranger och 55 procent anser också att studentmiljön i Göteborg överlag är trivsamt (figur 37). Samtidigt instämmer mer än en fjärdedel i att det är lätt att bli ensam i en stor stad som Göteborg. Omkring 80 procent anser att universitetet har en bra placering i stan; en fjärdedel anser dock att det är för långt mellan universitetets olika delar. Att tillgången på kurslitteratur är god på universitetsbiblioteken instämmer endast en tredjedel i. Endast två procent anser att det är lätt att få tag på studentbostäder – ett väntat resultat med tanke på den rådande bostadssituationen.

Uppfattningen om Göteborg som studentstad är inte unik för samhällsvetarstudenterna utan stämmer i hög grad överens med den uppfattning studenterna har som läser på humanistiska, utbildningsvetenskapliga samt naturvetenskapliga fakulteterna. (Pettersson 2003) Det enda som skiljer sig åt, skiljer sig åt markant och det är att studenterna på samhällsvetenskapliga fakulteten i betydligt högre grad instämmer i påståendet att universitetet har en bra placering i stan än studenterna på de tre övriga fakulteterna (78 respektive 47 procent) samt i lägre utsträckning anser att det är långt mellan GU:s olika delar (27 respektive 42 procent). Ett resultat som inte är särskilt förvånande eftersom samhällsvetenskapliga fakultetens olika delar är centralt belägna till skillnad från exempelvis utbildningsvetenskap som håller till i Mölndal.

Studenter över 30 år har i allmänhet en ljummare inställning till Göteborg som studentstad än övriga studenter. Förstagångsstudenter anser i något högre grad att universitetet har bra placering i stan samt att studentmiljön överlag är trivsamt och att Göteborg har ett rikt utbud på trevliga caféer och restauranger. Studenter med tidigare erfarenheter av studier anser i högre grad att tillgången på kurslitteratur på universitetsbiblioteken är god. I övrigt finns bara mycket små skillnader mellan studenter med och utan erfarenhet av tidigare universitetsstudier.

Studentkåren

Studentkåren är något som engagerar vissa medan andra överhuvudtaget inte bryr sig. I den samhällsvetenskapliga studentundersökningen ingår frågor som handlar om studenternas upplevelse av den studentkår de tillhör. Resultaten uppvisar ett något motsägelsefullt mönster (figur 38). Nästan en fjärdedel anser att den studentkår de tillhör är lätt att kontakta och lika många instämmer också i att kåren tillvaratar studenternas intressen på ett bra sätt. Över hälften anser också att kåren har en viktig uppgift att fylla. Endast 16 procent anser dock att kåren sköter utbildningsbevakningen på ett bra sätt. Nedslående för de olika kårerna är också att drygt en tredjedel ifrågasätter kårobligatoriet och nära fyrtio procent av nybörjarstudenterna instämmer i att kåren inte fyller någon funktion.

Studenter som läser på universitet/högskola för första gången har överlag en mer positiv syn på kåren än studenter med erfarenhet av universitetsstudier även om de i större utsträckning instämmer i påståendet att medlemskapet inte bör vara obligatoriskt. De som tillhör Haga studentkår är mer positivt inställda till kåren och anser i högre grad än studenter anslutna till FFS att kåren är lätt att kontakta, har en viktig uppgift att fylla, tillvaratar studenternas intressen och sköter utbildningsbevakningen bra.¹² Andelen som ifrågasätter kårobligatoriet och anser att kåren inte fyller någon funktion är också något lägre bland SKJUTs och Hagakårens medlemmar. Tilläggs skall dock att andelen som svarat vet ej/kan ej avgöra på frågorna om kåren är mycket högt. Över hälften av nybörjarstudenterna kan inte ta ställning till om kåren är lätt att kontakta eller om den

¹² I Student-SOM-undersökningen ingår ingen fråga om vilken studentkår man är medlem i. Variabeln är skapad utifrån vilken kurs eller program studenten läser. Detta innebär att en dubbelstuderande student kan vara medlem i en annan studentkår än någon av de som finns vid Samhällsvetenskapliga fakulteten (Haga Studentkår, FFS och SKJUT). Eftersom de som är lärarstuderande inte går att identifiera i undersökningen får de tillhöra den kår som kursen tillhör, till exempel får alla som läser samhällskunskap värdet "FFS" även om vi är medvetna om att det även finns medlemmar i SLUG. Resultaten skall därför betraktas med viss försiktighet.

sköter utbildningsbevakningen på ett bra sätt och 40 procent har ingen uppfattning i frågan om studentkåren tillvaratar studenternas intressen på ett bra sätt.

Nybörjarstudenterna är inga flitiga kårbesökare enligt resultaten från undersökningen. Närmare 60 procent av nybörjarstudenterna har angett att de aldrig besöker arrangemang anordnade av sin studentkår. Andelen studenter som minst någon gång per termin går på något studentkårsarrangemang är cirka 40 procent. Ser man bara till de som går minst någon gång i månaden utgör de tio procent. Endast ett par procentenheter uppger att de går på kåren någon gång per vecka och det finns ingen svarande som anger flera gånger i veckan. Vid jämförelse mellan olika grupper av studenter visar det sig att hela 70 procent av de som är äldre än 30 år aldrig besökt kåren jämfört med 48 procent bland de yngsta studenterna. Vidare är studenter som läser program flitigare kårbesökare än studenter på fristående kurs. Bland nybörjarstudenter på fristående kurs är det hela 73 procent som uppger att de aldrig besöker några arrangemang anordnade av studentkåren och endast 3 procent säger sig besöka denna typ av arrangemang minst någon gång per vecka. Bland programstudenter är det 26 procent som aldrig besöker kårens arrangemang och 25 procent som gör det minst någon gång per vecka.

Det är vanligare att förstagsstudenter går på något kårarrangemang än vad det är bland studenter med erfarenhet av universitetsstudier. Studenter som är medlemmar i Hagakåren är mer frekventa besökare än medlemmar från FFS och SKJUT. Kårmedlemskapet bland de samhällsvetenskapliga ämnena hör dock delvis ihop med om man läser kurs eller program. Hagakåren och SKJUT omfattar till huvuddelen program medan FFS samhällsvetarsektionen har betydligt fler studenter som läser på fristående kurser.

I 2002 års undersökning frågade vi även studenterna om deras villighet att själva engagera sig i kårens aktiviteter. En majoritet av studenterna uppger att de inte skulle kunna tänka sig att engagera sig i kårarbetet. Tjugosex procent uppger dock att de skulle kunna tänka sig att engagera sig om de hade tid. Några skulle kunna tänka sig att engagera sig om de visste vad det innebar (8 procent). 17 procent kan tänka sig att engagera sig i en kår förening (fest-, sport-, teaterförening eller dylikt) och 11 procent kan tänka sig att engagera sig i en ämnesgrupp. Viljan att engagera sig i kårarbetet är minst bland de äldsta studenterna medan de yngsta studenterna är något mer positiva. De som läser fristående kurser svarar i större utsträckning att de inte kan tänka sig att engagera sig i kårarbetet. På samma sätt är förstagsstudenterna något mer positiva till ett engagemang i kåren än de som tidigare studerat vid universitet och högskola.

Studenterna och omvärlden

Med studenterna och omvärlden avses en mängd olika faktorer såsom studenternas tillägnelse av olika nyhetsmedier, deras åsikter i olika politiska och samhällsrelaterade frågor, deras fritidssysselsättningar och hälsa.

Livet, hälsan och fritiden

Hur nybörjarstudenterna mår är kanske en inte helt oväsentlig del av bilden av dem. 90 procent av studenterna uppger att de är mycket eller ganska nöjda med livet i allmänhet och cirka 80 procent anser också att deras hälsotillstånd är bra (2002); en knapp femtedel karakteriserar sitt hälsotillstånd som varken bra eller dåligt (figur 39).

Även om studierna givetvis är en av de mest centrala sakerna i en students liv finns det ju också en fritid. Genom att ställa frågor om studenternas fritidssysselsättningar får vi en bredare bild av vilka studenterna är genom att vi får en inblick i deras olika livsstilar. Det första som karakteriserar studenterna är att de är mycket aktiva i allt de gör. När studenter och andra ungdomar i samma åldrar jämförs visar det sig att studenterna gör allt mycket oftare och en förklaring till detta kan vara att de är friare i att planera sin tid och därmed hinner göra olika aktiviteter oftare (Ulfsson)

Eriksson 2002). Vid 2001 års undersökning fanns en klar tendens att studenterna var mer aktiva i allt än året dessförinnan, en tänkbar förklaring var att det kunde vara en effekt av den sämre svarsfrekvensen. Årets undersökning visar på i stort sett motsvarande siffror som 2001 och 2002 års undersökningar och återigen är svarsfrekvensen lägre än 2000. Den största skillnaden gentemot tidigare år är att andelen som uppger att de går på kafé minst en gång i månaden de senaste två åren har ökat till omkring 85 procent jämfört med sextio procent 2000 och 78 procent 2001. Det förefaller inte orimligt att det ökade antalet kaféer i närheten av de samhällsvetenskapliga institutionerna har haft en inverkan på detta. Andelen västsvenskar i åldersgruppen 19-30 år som går på kafé minst en gång per månad är 64 procent och ligger således närmare resultatet bland studenterna år 2000.(Väst-SOM 2003)

I stort sett samtliga studenter har minst någon gång i månaden umgåtts med vänner och bekanta och ungefär lika många använder också internet lika ofta (figur 40). Detta ser ungefär likadant ut bland västsvenskar mellan 19-30 år undantaget en något lägre andel som använder internet. Mellan 50 och drygt 80 procent av studenterna läser också böcker, tittar på TV dagtid, diskuterar politik, besöker bibliotek, dricker sprit/vin eller öl, äter snabbmat, motionerar, går på restaurang, bar eller pub på kvällstid, idrottar går på kafé, hyr video, läser film-, musik- eller modemagasin, shoppar samt går på bio minst någon gång i månaden. Saker som mindre än hälften av studenterna ägnar sig åt minst en gång i månaden är sjunga eller spela musikinstrument, träna på gym, köpa cd-skiva/-or och be till Gud. Sysselsättningar som mindre än 15 procent ägnar sig åt lika ofta är meditera, spela på tips, lotto eller V75, gå på fotboll eller ishockey, gå på teater, gå på rock- eller popkonsert samt demonstrera.

När samhällsvetarstudenterna jämförs med ett genomsnitt av den västsvenska befolkningen (15–85 år) visar det sig bland annat att studenter, inte helt oväntat, går på bio, läser böcker och magasin betydligt oftare, använder internet, tittar på TV under dagtid, diskuterar oftare politik samt demonstrerar oftare än Medelsvensson. Däremot går studenten lika ofta på fotboll eller ishockey och träffar vänner i ungefär samma utsträckning (Väst-SOM 2003). Även jämfört med västsvenskar i åldersgruppen 19-30 år, en grupp som på många sätt liknar studenterna, särskiljer sig samhällsvetarstudenterna i en mängd avseenden. De är betydligt mer benägna att diskutera politik (83/63 procent), besöka bibliotek (80/38 procent), gå på kafé (84/64 procent) och läsa böcker (88/56 procent). Men de är även mer benägna att gå på restaurang, bar, pub kvällstid (78/69 procent), gå på pop- rockkonsert (14/4 procent), sjunga eller spela musikinstrument (42/34 procent) och att använda internet (98/94 procent). Studenterna hinner med andra ord med mycket annat utöver sina studier även om det skall påpekas att sysslor som läsa böcker, gå på bibliotek och diskutera politik är sådant som även ryms inom studietiden. Trots detta verkar det dock finnas tid över för förströelse och det är tydligt att studenterna lever ett mycket aktivt liv.

Vid en jämförelse mellan programstudenter och studenter på fristående kurs märker man snart att dessa grupper, trots många likheter, skiljer sig åt på många punkter. Det är inga stora skillnader, som högst 10-15 procentenheter, men skillnaderna målar ändå upp en ganska tydlig bild av hur de båda studentgrupperna ser ut. Programstudenterna går oftare på fotboll och ishockey och är mer benägna att spela på tips, Lotto och V75. Studenterna på fristående kurs går oftare på pop-rockkonsert, köper oftare CD-skivor och läser i större utsträckning musik/film/modemagasin. Dessutom är de mer benägna att själva sjunga eller spela något musikinstrument. Medan programstudenterna är mer benägna att äta kött och snabbmat äter studenter på fristående kurs oftare vegankost och är mer benägna att äta frukost utanför hemmet. De är dessutom mer benägna att motionera, diskutera politik samt delta i demonstrationer. Programstudenterna är mer benägna att gå på kafé och att gå på restaurang/bar/pub på kvällstid och medan de till viss del oftare ber till gud så mediterar studenter på fristående kurs i större utsträckning. Vad dessa skillnader kan härledas till är svårt att säga, men en del av resultaten har troligen att göra med att dessa grupper skiljer sig stort åt gällande graden av kåraktivitet.

Nyhetsanvändning

Med nyhetsanvändning avses hur ofta studenterna tar del av olika nyhetsprogram i TV, läser nyheter i olika dagstidningar samt lyssnar på nyheter i radio eller tar del av nyheter på Internet. Omkring en femtedel av studenterna tittar dagligen på Aktuellt, Rapport och Nyheterna i TV4 (figur 41). Slår man ihop de som tittar dagligen med de som tittar 5–6 dagar/vecka är andelen regelbundna tittare på nyhetsprogrammen mellan 30 och 37 procent. Dessa siffror visar på att nyhetskonsumenterna i dessa tre kanaler stadigt har minskat sedan 2001. Då uppgav cirka en fjärdedel att de dagligen tittar på Aktuellt, Rapport och Nyheterna i TV4 och tillsammans med de som tittar 5–6 dagar i veckan varierade det mellan 40 och 46 procent. Årets och förra årets siffror motsvarar mer resultatet från 2000. Både uppgången 2001 och nedgången 2002 är också synbar på nationell nivå och förklaras av den så kallade 11 september-effekten. (Holmberg och Weibull 2002 och 2003a) Nedgången fortsätter dock för de stora TV-nyhetsprogrammen 2003 och hamnar lägre än den tidigare lägsta nivån 2000.

Omkring fem procentenheter uppger att de aldrig tittar på något av de angivna nyhetsprogrammen. Morgon-TV är ett nyhetsmedium som har en relativt sett större publik bland studenter än bland andra, då det kan tänkas att studenter inte i lika hög grad läser eller prenumererar på en morgontidning. 11 procent är regelbundna tittare på morgon-TV i SVT och 14 procent tittar regelbundet på Nyhetsmorgon i TV4. Studenterna tittar i stort sett lika ofta på Aktuellt som medelvästsvensken men något mindre på Rapport och något mer på Nyheterna i TV4. TV3 Direkt, eller metronyheter i TV3 som det heter 2003, är dock inget nyhetsprogram studenterna ser på regelbundet, endast sex procent anger att de minst 5 dagar i veckan ser på programmet. Studenter äldre än 30 år är mer regelbundna tittare på de tre stora nyhetsprogrammen än övriga studenter. Aktuellt är det nyhetsprogram som har flest tittare bland studenterna, det gäller både för de yngsta och de äldsta studenterna, bland studenter mellan 24–29 år är det ungefär lika många som tittar på Aktuellt som Nyheterna i TV4.

Omkring femtio procent av studenterna uppger att de regelbundet läser Göteborgs-Posten och ca en fjärdedel tar lika ofta del av gratistidningen Metro. Tidningen Metro har ökat sin andel regelbundna läsare bland studenter sedan 2001 då en femtedel uppgett att de läst Metro minst fem dagar i veckan. Vid en jämförelse med medborgare i Västra Götalandsregionen visar det sig att studenterna i något högre utsträckning tar del av Metro regelbundet än västsvensken i allmänhet. Den ökning som noterats för studenterna mellan 2001 och 2002 och som håller i 2003 återfinns dock inte bland allmänheten i regionen vilket har gjort att det numera skiljer sig åt. Däremot läser studenter och västsvenskar i allmänhet Göteborgs-Posten i lika stor utsträckning.

Nyborjarstudenterna är inga flitiga kvällstidningsläsare. 1 till 2 procent läser GT respektive Expressen regelbundet och 6 procent läser Aftonbladet lika ofta. Andelen som aldrig tar del av de tre kvällstidningarna är nära femtio procent för GT, dryga 40 procent för Expressen och drygt en tredjedel för Aftonbladet. 21 procent lyssnar minst 5 dagar i veckan på Ekonyheter, vilket är en tydlig tillbakagång då lyssnandet på Ekonyheter i Sveriges radio stadigt har ökat från 2000 till 2002. Andelen som regelbundet tar del av nyheter på Internet har dock ökat markant de senaste fyra åren från 12 procent 2000 till 24 procent 2003.

Politik och samhälle

Att nyborjarstudenterna i samhällsvetenskapliga ämnen är intresserade av politik är något våra resultat bekräftar och med tanke på att flertalet utbildningar vid fakulteten har inriktning mot politik och samhälle är detta givetvis inte ett förvånande resultat. Drygt tre fjärdedelar av studenterna uppger att de är mycket eller ganska intresserade av politik och bland studenter som läser administrativa eller politiskt inriktade utbildningar är siffran 90 procent.

När det gäller förtroendet för institutioner har förtroendenivåerna i de flesta fall ökat något jämfört med 2002. (figur 42). Störst förtroende bland studenterna åtnjuter inte helt oväntat universitet och

högskolor. Balansmättet¹³, som är andelen med mycket eller ganska stort förtroende minus andelen med ganska eller mycket litet förtroende, är +80 bland nybörjarstudenterna, vilket är högre än både 2000, 2001 och 2002 års resultat. På andra respektive tredje plats i studenternas förtroendeliga hamnar FN och sjukvården. Jämfört med tidigare år så har dessa två bytt plats i rangordningen. Mellan 2002 och 2003 har förtroendet för FN ökat från +31 till +44 medan förtroendet för sjukvården har minskat från +51 till +40

I förra årets undersökning återfanns de största fallen i förtroende för FN, Kungahuset och Storföretagen. Samtliga dessa trender observerades även för allmänheten i Sverige som helhet. 2003 ser vi en allmän återhämtning i förtroendet bland studenterna. Även detta återspeglas hos svenskar i allmänhet dock ej i samma utsträckning. (Holmberg och Weibull 2004) Utgångsläget för studenterna är dock annorlunda – även om tendenserna är samma som på riksnivå (figur 43). Förtroendet för Regeringen och Riksdagen ligger på en betydligt högre nivå bland studenterna än bland svenskarna i allmänhet (+23 mot +3 respektive +34 mot +6). Likaså har studenterna större förtroende för Grundskolan (+39 mot +26), för De fackliga organisationerna (+14 mot -19), för De politiska partierna (-2 mot -23), för Dagspressen (+7 mot -11) och för FN (+44 mot +39) än svenskar i allmänhet. Det omvända förhållandet råder i fråga om förtroendet för Kungahuset och Storföretagen där studenterna har ett betydligt lägre förtroende än Medelsvensson (-12 mot +30 för Kungahuset och -38 mot -15 för Storföretagen).

Det markanta förtroendefallet för Sjukvården bland studenterna syns inte på riksnivå. Snarare är det så att förtroendet för Sjukvården, som tidigare har legat på en betydligt högre nivå bland studenterna än bland svenskar i allmänhet, nu ligger mer i linje med det allmänna förtroendet för Sjukvården. (Holmberg och Weibull 2004)

Resultaten beträffande studenternas åsikter i den politiska och samhällseliga debatten uppvisar samma mönster som 2000, 2001 och 2002 års resultat och endast små förändringar är noterbara (figur 44). Nästan samliga studenter tycker att förslaget att satsa på ett samhälle med ökad jämlikhet mellan män och kvinnor är bra. Stödet för kärnkraftsavveckling är också stort bland studenterna och nära 70 procent stödjer förslaget att Sverige på lång sikt bör avveckla kärnkraften. En ungefär lika stor andel är också för förslaget att införa 6 timmars arbetsdag. Nära 70 procent anser det också vara ett bra förslag att homosexuella par skall få adoptera barn, ett förslag vars stöd har ökat med tio procentenheter sedan 2000. En majoritet av studenterna är dock emot förslaget att tillåta försäljning av öl, vin och sprit i livsmedelsaffärerna, motståndet har även ökat något gentemot tidigare år. 45 procent anser att alla former av pornografi skall förbjudas. Att minska den offentliga sektorn, ta emot färre flyktingar, införa reklam i SVT samt begränsa rätten till fri abort är inte heller förslag som åtnjuter gehör bland nybörjarstudenterna.

Förslaget att Sverige bör bli medlem i EMU fick 2000 stöd av en fjärdedel av studenterna, 2001 hade detta stöd ökat till 30 procent. I 2002 års undersökning frågade vi inte hur studenterna ställer sig till detta förslag utan istället frågade vi hur studenterna skulle rösta idag om det var folkomröstning om ett svenskt medlemskap i EMU. I den nya frågan fanns även möjligheten att svara att man skulle rösta blankt alternativt att man inte vet hur man skulle rösta. Tjugofem procent av studenterna svarade att de skulle rösta för ett medlemskap och lika stor andel var osäkra på hur de skulle rösta. 46 procent av studenterna uppgav att de skulle rösta nej till ett svenskt medlemskap och fyra procent skulle rösta blankt. Om vi jämför dessa siffror med ett representativt urval på nationell nivå visar det sig att studenterna i högre utsträckning är nej-sägare. På riksnivå var det 36 procent som på samma fråga svarade att de skulle rösta nej; motsvarande siffra för ja-sägarna är 34 procent. Ungefär lika många bland svenskarna i allmänhet var osäkra på hur de skulle rösta respektive skulle rösta blankt som studenterna. (Riks-SOM 2002) I årets undersökning efterfrågades istället hur studenterna faktiskt hade röstat i folkomröstningen om att införa euron som valuta i

¹³ Balansmättet kan variera mellan +100 och -100. Om alla svarande har stort förtroende blir balansmättet +100 och motsatt, har alla litet förtroende blir balansmättet -100.

Sverige. På detta svarade 36 procent att de hade röstat ja, 61 procent att de hade röstat nej och tre procent uppgav att de hade röstat blankt. Jämfört med 2002 års förutsägelse om hur de skulle rösta kan man således säga att ja-sägarna röstade ja, nej-sägarna röstade nej, blankröstarna röstade blankt och att de osäkra fördelades ganska jämnt mellan ja- och nej-sidan. Om man jämför med det faktiska valresultatet ligger studenterna i stort sett i linje med landet som helhet där det blev 42 procent ja, 56 procent nej och 2 procent blankt. Att det väger över något mer till nej-sidan bland studenterna på samhällsvetenskapliga fakulteten än bland svenskar i allmänhet kan förklaras med den demografiska sammansättningen bland studenterna. En klar majoritet för nej-sidan finns bland annat bland kvinnor, unga och låginkomsttagare (Nord och Strömbäck 2004), just sådana grupper som är överrepresenterade på samhällsvetenskapliga fakulteten.

När nybörjarstudenternas åsikter jämförs med allmänhetens finns både skillnader och likheter i opinionsläget. Årets Riks-SOM undersökning visar att svenskarna blivit mer positiva till förslaget att ta emot färre flyktingar. Mellan 1992 och 2000 har trenden på nationell nivå varit ett minskat stöd för en restriktivare flyktingpolitik (från 65 procent till 43 procent). Den trenden är nu bruten och från 2001 till 2003 har stödet för att ta emot färre flyktingar ökat till 50 procent bland svenskarna (Demker 2004). Bland studenterna är förslaget ett utav dem som åtnjuter minst stöd, något som även har varit förhållandevis stabilt över åren. Det tydliga trendbrott som återfinns på nationell nivå gör sig således inte gällande bland studenterna.

Beträffande förslaget att införa sex timmars arbetsdag syntes en ökning i stödet för förslaget mellan 2000 och 2001 både bland studenter och på nationell nivå. De två senaste årens undersökningar visar på mer stabilitet eller till och med en svag tillbakagång för förslaget, återigen finns denna trend både bland studenter och på riksnivå. Studenterna är dock mer positiva till förslaget än svenskarna i allmänhet (67 respektive 52 procent). Att satsa på ett samhälle med ökad jämlikhet är det förslag som båda grupperna tycker är bäst. Över 90 procent av studenterna tycker att förslaget är mycket eller ganska bra samtliga tre åren och omkring 80 procent av allmänheten. Bland studenterna har andelen som är för förslaget att avveckla kärnkraften på lång sikt ökat något från 2002 (69 procent). Samtidigt fortsätter stödet för detta förslag att minska bland svenskar i allmänhet och 2003 är det för första gången fler som vill behålla kärnkraften än som vill avveckla. (Holmberg 2004). Det råder alltså en klar skillnad mellan studenterna och svenskar i allmänhet när det gäller synen på Sveriges framtida energipolitik.

De förslag som uppvisar störst skillnader mellan de båda grupperna är dels det om att låta homosexuella par adoptera barn och dels frågan om monarkin. Medan drygt två tredjedelar av nybörjarstudenterna anser att homosexuella par bör ha rätt att adoptera är det bara en femtedel av svenskar i allmänhet som stöder detta förslag. (Riks-SOM 2002) När det gäller förslaget om att avskaffa monarkin är det 43 procent av studenterna som stödjer detta medan endast 14 procent av svenskar i allmänhet tycker likadant. Införa republik vill studenterna dock inte. Endast 28 procent är för detta förslag. När det gäller svenskar i allmänhet är det 13 procent som vill införa republik i Sverige. (Riks-SOM 2003)

* * *

Avslutningsvis kan det konstateras att studenterna hinner med mycket annat än sina studier, men å andra sidan är studenttiden lite av en "passa-på-tid" för många. Att studenterna inte i så hög utsträckning besöker kåren med mera kan ha sin förklaring i att de dels är sysselsatta med mycket annat, men också i att de flesta som läser vid fakulteten kommer från Västsverige och dessutom redan har läst vid universitetet.

Nybörjarstudenterna är också en samling personer med många och starka åsikter om olika företeelser och ibland skiljer sig dessa mycket från Medelvensson. Det kanske mest intressanta med deras åsikter eller nyhetsanvändning är att trots att de har ett annat utgångsläge så följer trenderna i stor utsträckning den allmänna opinionen. Något annat intressant är att de frågor som inte uppvisar

samma trender som på nationell nivå istället uppvisar små eller inga förändringar. Detta tyder på stabilitet i mätningarna.

7. Avslutning

Tack vare de senaste årens undersökningar har vi nu en ganska bra bild av studenternas bakgrund, syn på studier och livsstilar. Förutom att en stor majoritet är kvinnor vet vi att den största åldersgruppen är den mellan 18 och 24 år, men att en tredjedel av studenterna är över 30 år. Vi vet även att lika många studenter kommer från arbetarfamilj som tjänstemannafamilj och att en nästan lika stor andel är uppvuxna i akademikerhem. Vidare är en stor majoritet av studenterna uppvuxna i Sverige med svenska föräldrar. De flesta studenter är ensamstående eller sambo och har inga barn. Bland nybörjarstudenterna har dock en majoritet läst vid universitet/högskola innan hösten 2003 och bland dem så har de flesta också läst vid Göteborgs universitet tidigare. En majoritet har också bott i Västsverige eller Götaland, innan de började studierna. I huvudsak ser vi mycket små skillnader år från år när det gäller studenternas bakgrund.

Nybörjarstudenterna har också sökt sig till utbildningarna vid fakulteten därför att de är intresserade av de ämnen de valt att läsa men också därför att utbildningen leder fram till examen och yrke och ett trivsamt arbete. Studenterna anser också att studierna under hösten varit intressanta och de flesta känner att de har grepp om studierna. Dock finns det studenter som upplever olika problem, antingen på grund av jobb eller familj eller på grund av dåliga förkunskaper. Detta är stabila mönster som känns igen under samtliga undersökningsår.

Informationssökandet inför valet av utbildning har med åren blivit allt mer elektronisk bland studenterna. I takt med att universitetets och institutionernas hemsidor utvecklas används de också mer flitigt. Studenterna är överlag nöjda med sina studier vid fakultetens institutioner. De anser att studierna är mycket intressanta och av de flesta uppfattas också kraven som lagom. Vidare ges undervisningen också gott betyg. Studenterna är ganska nöjda med faktorer som institutionens lokaler, information, organisation och det enda som studenterna inte är nöjda med är tillgången till datorer. Här ser vi således - totalt sett - en positiv förändring under de fyra undersökningsåren.

Även när det gäller studenternas syn i politiska och samhällsliga frågor kan viss stabilitet skönjas och de förändringar som skett ligger ofta helt i linje med den nationella opinionen, även om studenternas utgångsläge ser annorlunda ut. Till sist kan vi även konstatera att studenterna hinner med att göra mycket annat i sina liv än att studera, även om de inte är så aktiva i det typiska studentlivet. Dessa mönster är stabila.

De studenter som hösten 2003 för första gången bedrev universitetsstudier skiljer ut sig i några avseenden. För det första är de något yngre, vilket inte är oväntat, men övervikten av kvinnor är också större bland förstagångsstudenterna. Eftersom förstagångsstudenterna är något yngre bor också fler i den här gruppen hemma hos förälder och fler finansierar sina studier med studiemedel. När det gäller synen på studier och studiemiljö finns det förvånansvärt små skillnader mellan studenter med och utan erfarenhet av universitetsstudier. Det som framträder tydligast är att förstagångsstudenterna uppfattar studierna som något svårare och krävande och kraven på dem själva som studenter uppfattas också vara högre. Motsvarande resultat framträder också när vi analyserar deras uppfattning om studiesituationen – förstagångsstudenterna är inte lika säkra på att de kommer att klara av studierna samtidigt som andelen som anger att det är viktigt att prestera bra studieresultat också ligger högre. Förstagångsstudenterna är mer frekventa kårbesökare än de som studerat vid universitet/högskola tidigare än hösten 2003 och förstagångsstudenterna har också en mer positiv bild av kåren.

Som det inledningsvis nämndes är upprepning en förutsättning för att man skall kunna uttala sig om generella trender och tendenser bland studenterna. Med ett fjärde års undersökning av nybörjarstudenterna börjar intressanta mönster uppstå och det är tack vare att många av resultaten från 2003 till stor del bekräftar resultaten från de tre tidigare årens undersökningar. Samma sak gäller även utvärderingsdelen av undersökningen. Med resultat från tre års studier av studenter på fördjupningsnivå kan man även där skönja mönster i hur utbildningen uppfattas ur ett mer retrospektivt perspektiv.

Det tydligast framträdande utslaget är att skillnaden på de flesta punkter är mycket liten mellan studenter på fördjupningsnivå och nybörjarstudenter. Med andra ord består det första intrycket i stort sett och håller genom hela utbildningsgången. Men med åren sker ändå en viss avmattning i studenternas positiva omdömen. Även om tendenserna är desamma bland nybörjarstudenter och studenter på fördjupningsnivå så har de sistnämnda en mer avvaktande och något mer negativ inställning till sin utbildning. Detta är förvisso inte särskilt förvånande då erfarenhet av många anledningar är en förutsättning för en nyanserad uppfattning. De som är mest positiva till sin utbildning är studenter som läser fristående kurser och de som är minst positiva är programstudenterna samt de som läser beteendevetenskapliga ämnen.

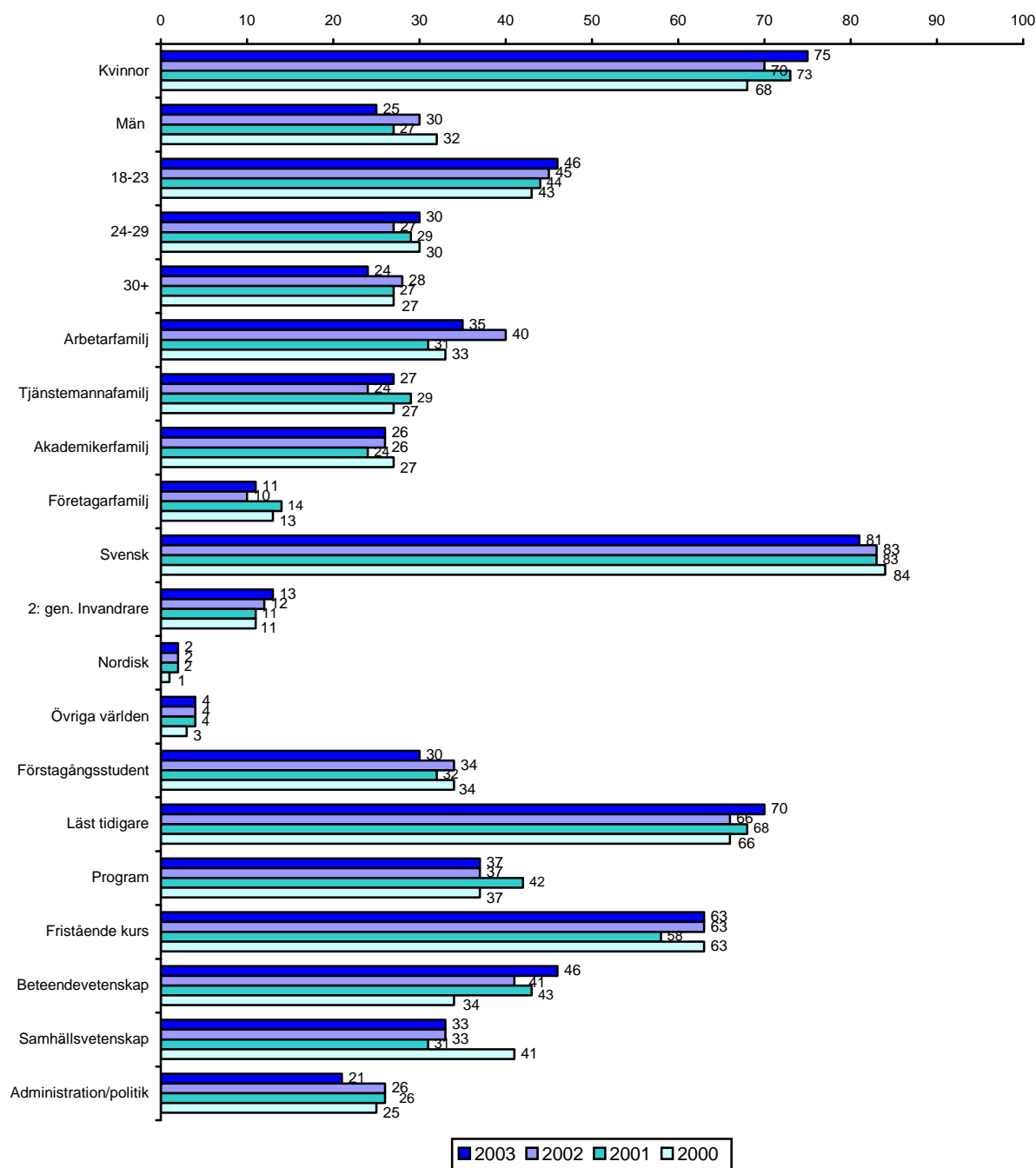
Ett mycket positivt resultat är att studenterna på fördjupningsnivå i hög grad anser att lärarna är kunniga i sitt ämne, något som de flesta studenter även tycker är oerhört viktigt. Men de har dock en något mer kritisk inställning till själva lektionernas utformning och organisation. Strax under hälften av studenterna är missnöjda med hur detta har fungerat under utbildningens gång. Tiden vid GU ses dock av de allra flesta som en stimulerande tid, en tid då man uppmanas att diskutera och tänka kritiskt, samtidigt som man ser studenttillvaron som en rolig tid fylld av socialt umgänge, nya idéer och nya vänner. GU anses vara både mycket populärt och mycket framstående men studenterna tycker överlag att universitetet är lite dåligt på att synas utåt.

Referenser

- Balke, Gudrun (2001) *Vad tycker du om dina studier? Utvärdering av programutbildningarna vid Göteborgs universitet* STUG-projektet: Studerande vid Göteborgs universitet. 2001:1. Avdelningen för omvärldsanalys, uppföljning och planering, Göteborgs universitet
- Demker, Marie (2004) "Vänster och höger i flyktingopinionen" i Holmberg och Weibull (red) *Ju mer vi är tillsammans*. SOM-rapport nr 34, SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Bergström, Annika (2004) "Internetanvändningens fas II" i Holmberg och Weibull (red) *Ju mer vi är tillsammans*. SOM-rapport nr 34, SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Holmberg, Sören (2004) "Kärnkraftsanhängarna har gått om" i Holmberg och Weibull (red) *Ju mer vi är tillsammans*. SOM-rapport nr 34, SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Holmberg, Sören och Lennart Weibull (2004a) "Ju mer vi är tillsammans" i Holmberg och Weibull (red) *Ju mer vi är tillsammans*. SOM-rapport nr 34, SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Holmberg, Sören och Lennart Weibull (2004b) "Samlande institutionsförtroende" i Holmberg och Weibull (red) *Ju mer vi är tillsammans*. SOM-rapport nr 34, SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Holmberg, Sören och Lennart Weibull (2002) "Det våras för politiken" i Holmberg och Weibull (red) *Det våras för politiken*. SOM-rapport nr 30, SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Mossberg, Karin och Maria Pettersson (2003) Tabellrapport *Student-SOM-undersökningen 2002* www.samfak.gu.se/SOM
- Nord, Lars och Strömbäck, Jesper (2004) "Ett rungande nej – men till vad?" i Holmberg och Weibull (red) *Ju mer vi är tillsammans*. SOM-rapport nr 34, SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Pettersson, Maria (2003a) *Varför Göteborgs universitet? En undersökning om rekrytering av studenter till program och kurser vid Göteborgs universitet* Avdelningen för personal och organisationsutveckling och SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Pettersson, Maria och Ribbhagen, Christina (2003) *Nybörjarstudenter – tre års trender. Om bakgrund, studier, livsstilar och opinioner bland nybörjarstudenterna på samhällsvetenskapliga fakulteten 2000-2002* Arbetsrapport nr 5. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Pettersson, Maria (2002) *Nybörjarstudent 2001. Om bakgrund, studier, livsstilar och opinioner bland nybörjarstudenterna på samhällsvetenskapliga fakulteten 2001* Arbetsrapport nr 4. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Pettersson, Maria (2001a) *Från nittonhundratall till tvåtusental. Trender i studentopinionen*. Arbetsrapport nr 3. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Pettersson, Maria (2001b) *Nybörjarstudenter vid samhällsvetenskapliga fakultetens institutioner hösten 2000. En undersökning genomförd av SOM-institutet* Arbetsrapport nr 1. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Proposition 2001/02:15 *Den öppna högskolan*
- Riks-SOM-undersökningen 2001, 2002 och 2003
- Student-SOM-undersökningen 2000, 2001 och 2002
- Samhällsvetare 2003 – samhällsvetenskapliga fakultetens studentundersökning
- Ulfdotter Eriksson 2002, Ylva (2002) "Klassbakgrundens betydelse för högre studier". I Oscarsson, Henrik (red) *Spår i framtiden*. SOM-rapport nr 28. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Universitet och Högskolor. Högskoleverkets årsrapport 2003

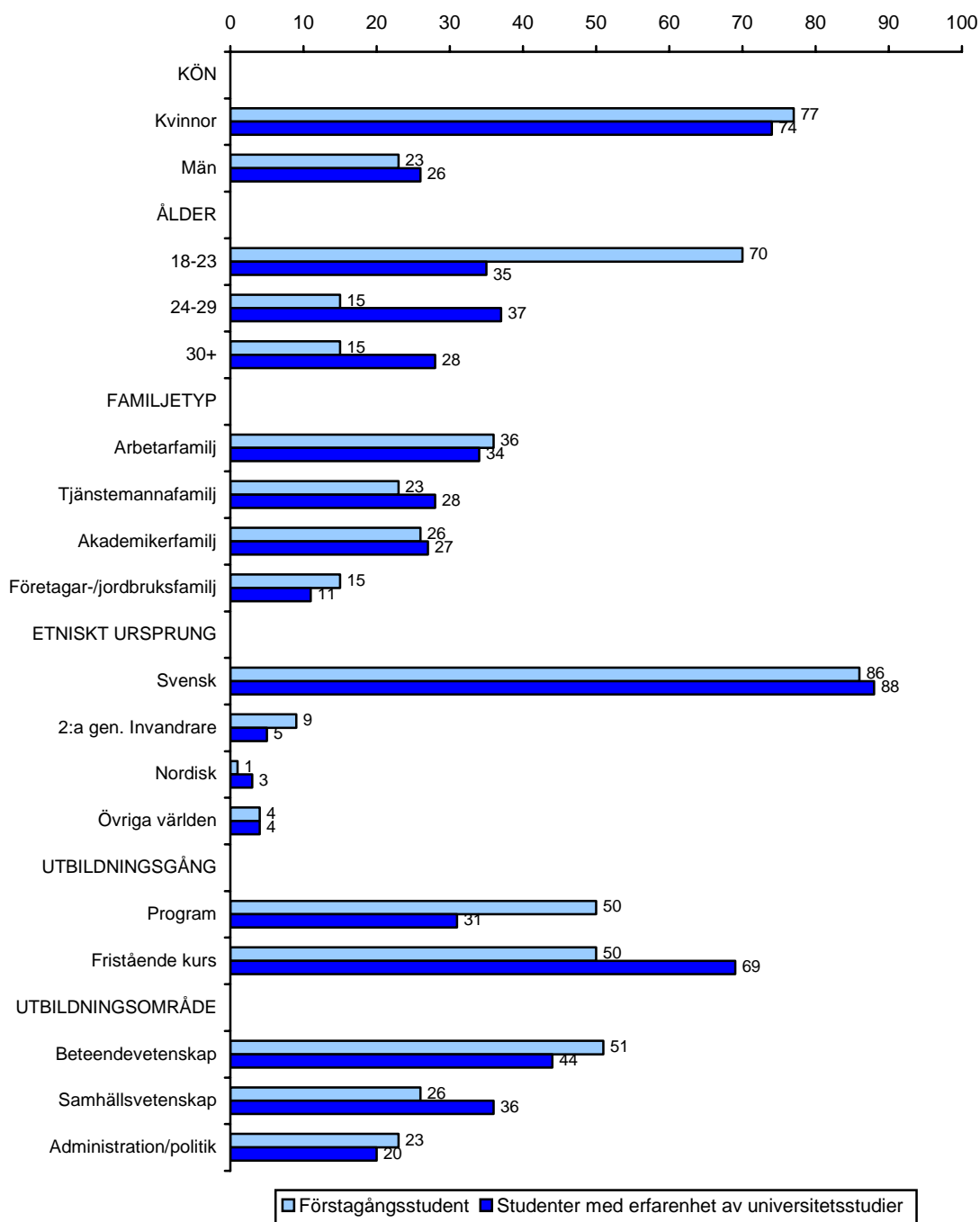
Bilaga 1 Resultaten i figurer

Figur 1 Demografi bland nybörjarstudenter på samhällsvetenskapliga fakulteten 2000-2003 (procent)

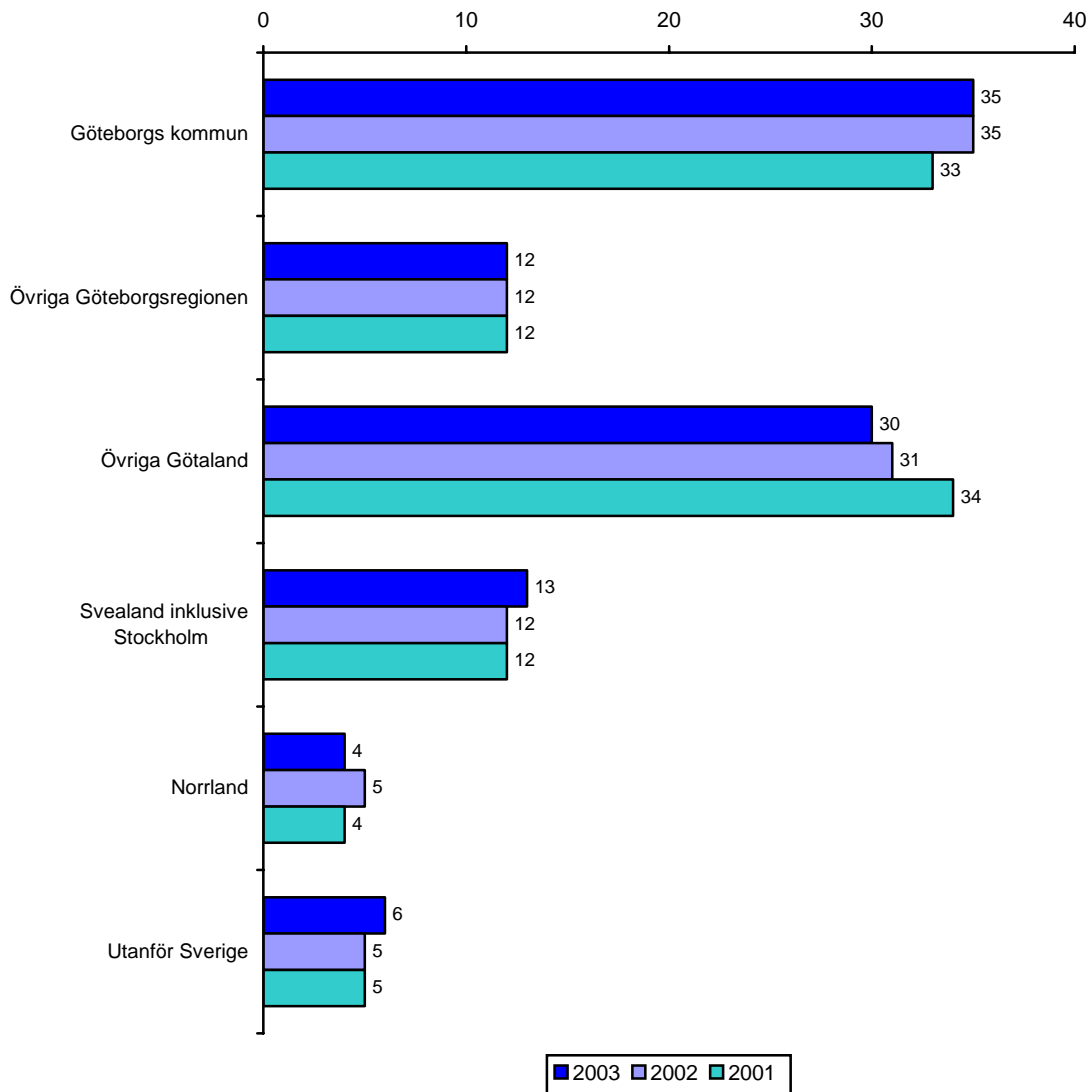
Kommentar: Svensk = uppvuxen i Sverige med svenska föräldrar, 2:a generation invandrare = uppvuxen i Sverige med minst en utländsk förälder, Nordisk= uppvuxen i övriga Norden, Övriga världen = uppvuxen i övriga världen. Beteendevetenskap = Arbets- & organisationspsykologi, Barn- & ungdomspsykologi, Funktionshinder: Psykologiska perspektiv, Gerontologi, Programmet för Personal & arbetslivsfrågor, Psykologi, Psykologiprogrammet, Socialpsykologi, Sociologi, Programmet för socialomsorg och socialpedagogik, Socionomprogrammet, Samhällsvetenskap = Afrikakunskap, Asienstudier, Humanekologi, Internationella relationer, Medie- och kommunikationsvetenskap, Socialantropologi, Utveckling & internationellt samarbete, Östeuropakunskap, Journalistprogrammet, Administration/Politik = Samhällskunskap, Statsvetenskap, Europaprogrammet, Förvaltningsprogrammet, Hälso- & sjukvårdsadministration.

Figur 2 Studentdemografi, jämförelse mellan förstagångsstudenter och studenter med erfarenhet av universitetsstudier 2003 (procent)

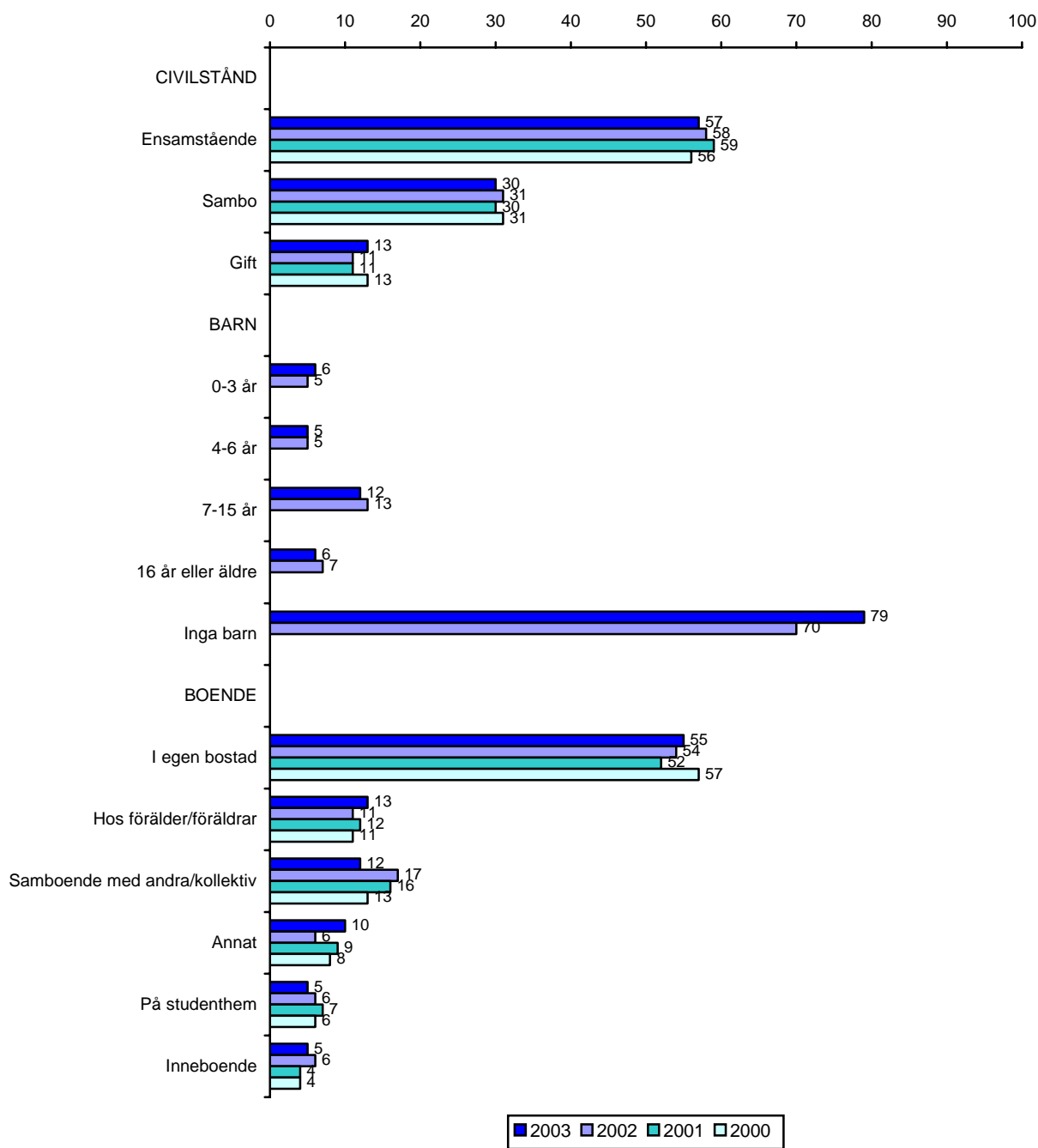
Kommentar: Se figur 1 för information om hur de olika kategorierna är definierade

Figur 3 Geografisk rekrytering – nybörjarstudenternas bostadsort innan studierna vid Göteborgs universitet 2001-2003

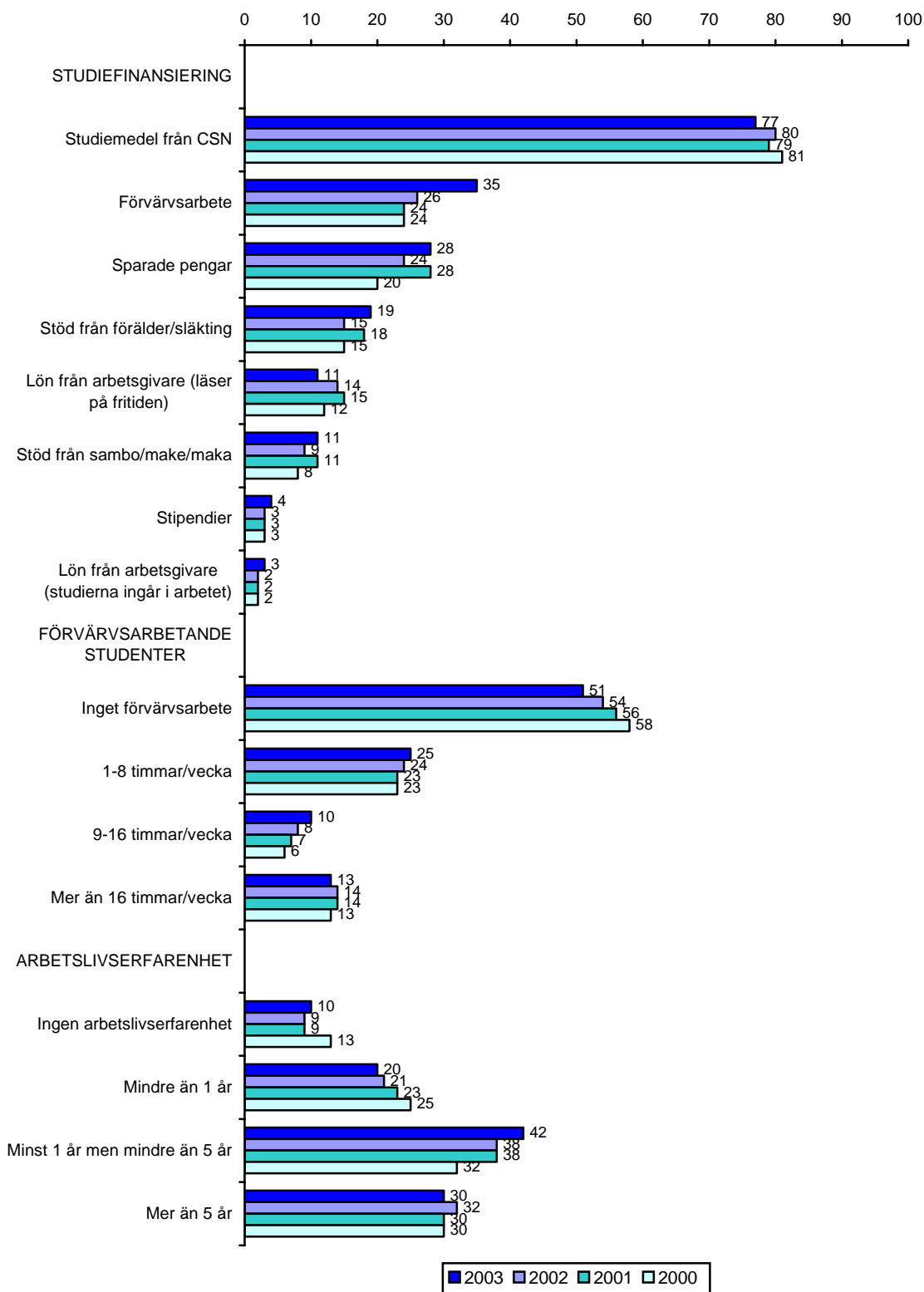
Kommentar: Kategorin *Övriga Götaland* är en sammanslagning av dem som svarat att de flyttat från Sjuhärad, Östra Skaraborg, Västra Skaraborg, Fyrstad och Dalsland, Norra Bohuslän, Norra Halland eller Övriga Götaland.

Figur 4 Civilstånd, barn och boende bland nybörjarstudenter 2000-2003 (procent)

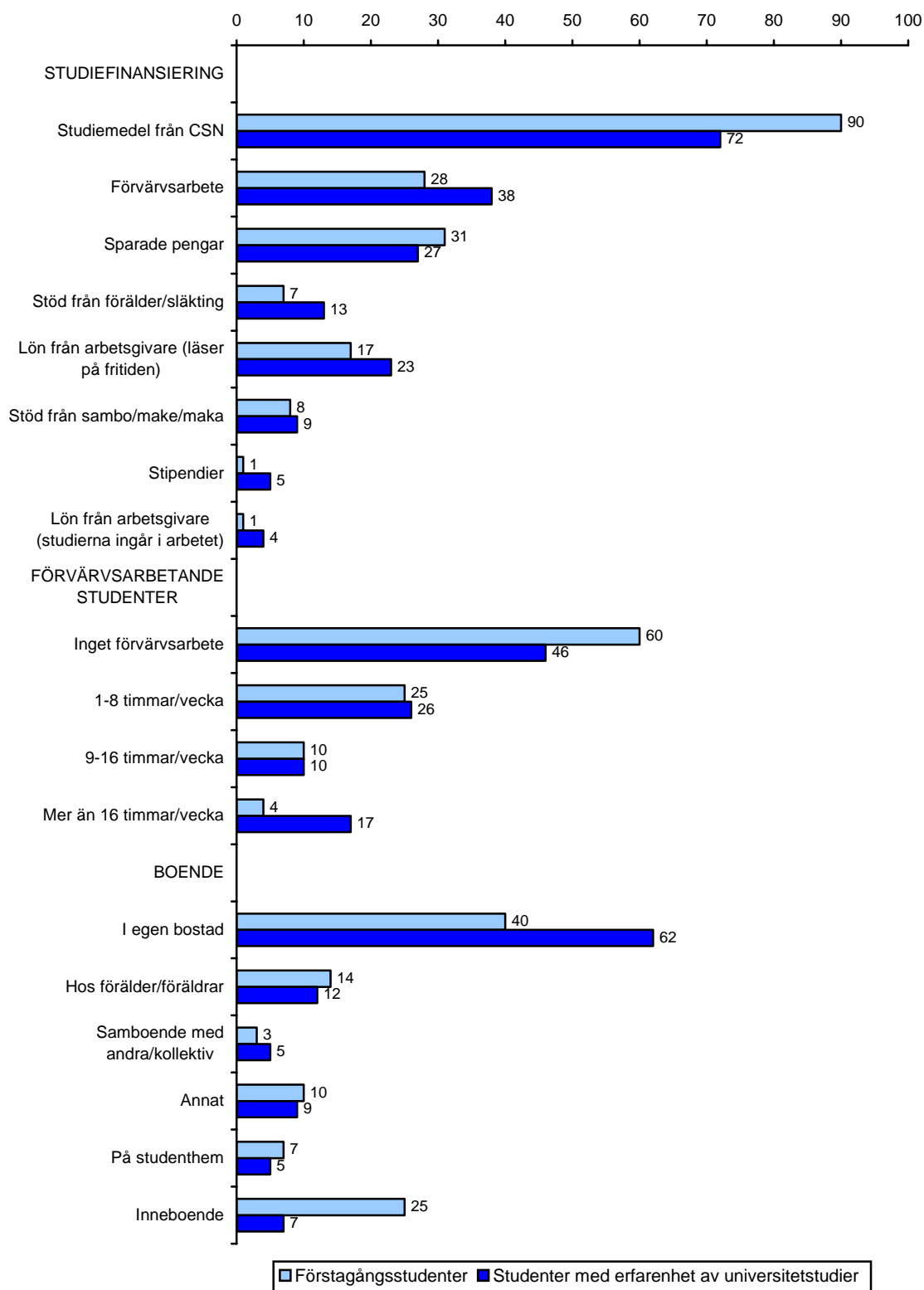
Kommentar: Utformningen av frågan om barn har varierat i de fyra årens undersökningar vilket innebär att direkt jämförelse ej kan göras. Således redovisas endast resultaten från de två senaste åren. I denna fråga kan flera åldersalternativ anges vilket innebär att procentalen inte summerar till 100 procent.

Figur 5 Studiefinansiering, förvärvsarbete och arbetslivserfarenhet bland nybörjarstudenter 2000-2003 (procent)

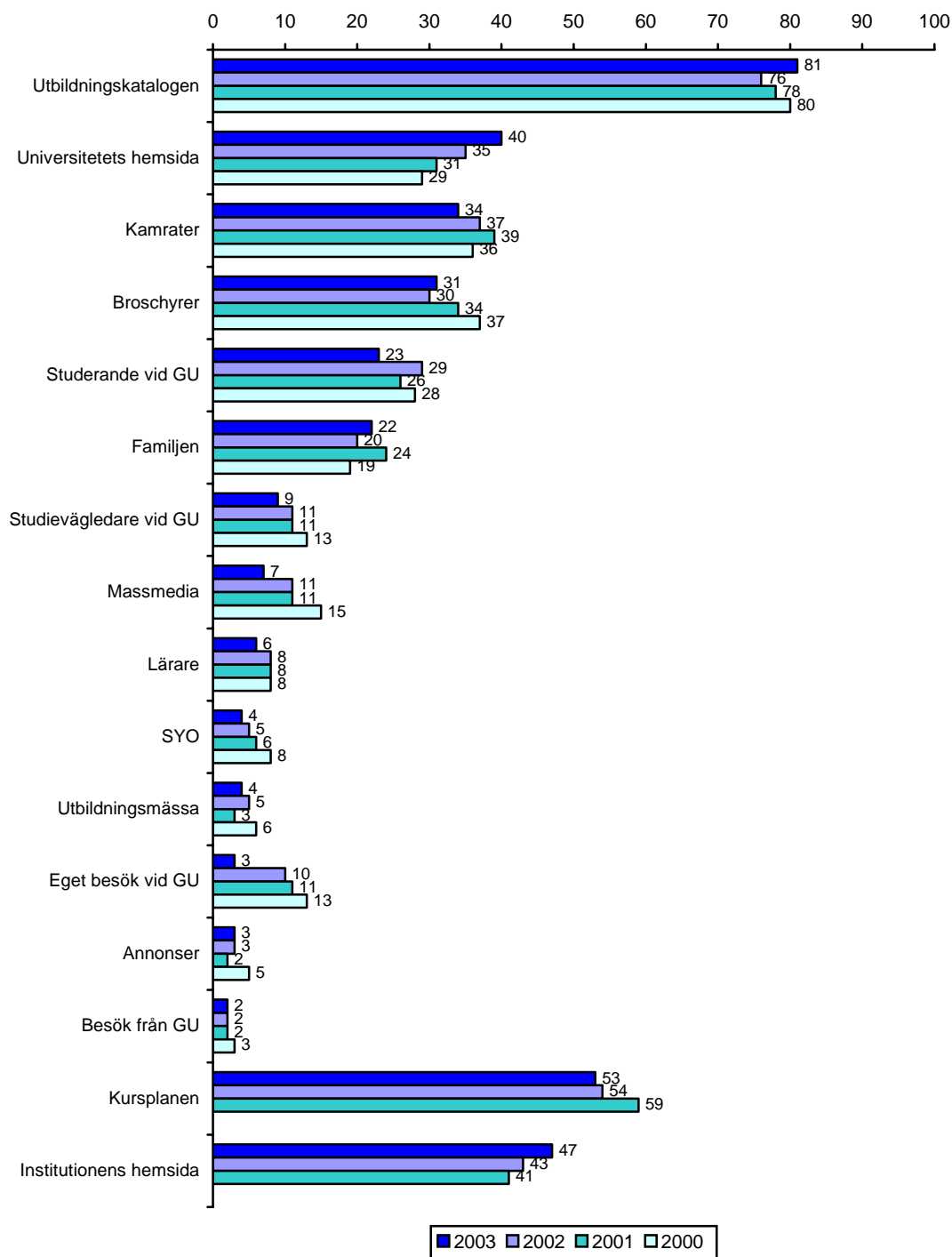
Kommentar: I frågan om studiefinansiering kan flera svarsalternativ anges, varför de olika procenttalen inte summerar till 100 procent.

Figur 6 Studiefinansiering och boende, jämförelse mellan förstagångsstudenter och studenter med erfarenhet av universitetsstudier 2000-2003 (procent)

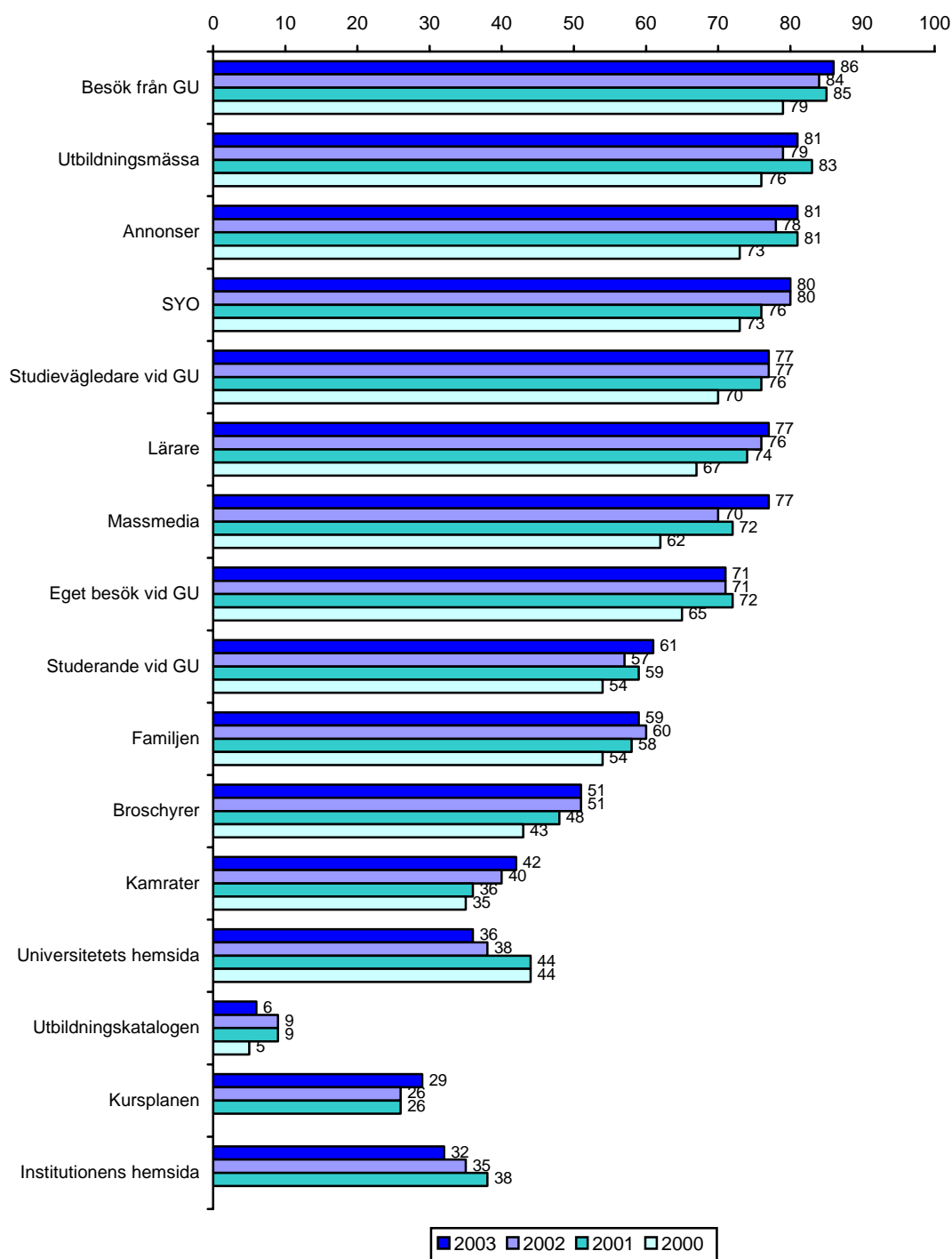
Kommentar: I frågan om studiefinansiering kan flera svarsalternativ anges, varför de olika procenttalen inte summerar till 100 procent

Figur 7 Nybörjarstudenternas uppfattning om vilka informationskällor som varit viktiga inför valet av utbildning 2000-2003 (procent)

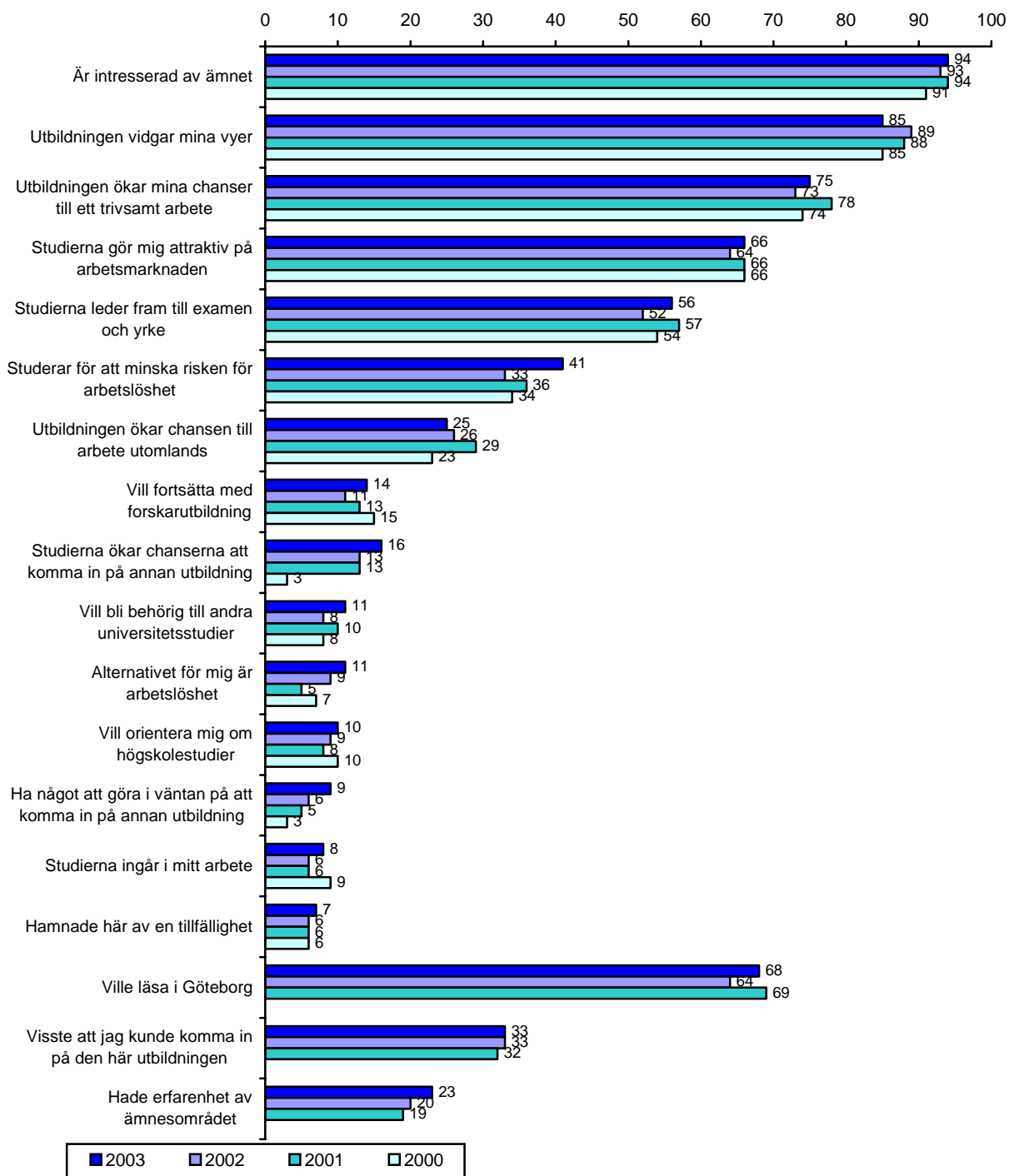
Kommentar: Procentvärdena i figuren ovan består av dem som svarat att respektive informationskälla varit ”mycket viktig” eller ”ganska viktig” inför valet av utbildning. Övriga svarsalternativ är ”varken viktig eller oviktig”, ”inte särskilt viktig”, ”inte alls viktig” samt ”fick ej information på detta sätt”.

Figur 8 Informationskällor som studenterna *inte* tagit del av inför valet av utbildning 2000-2003 (procent)

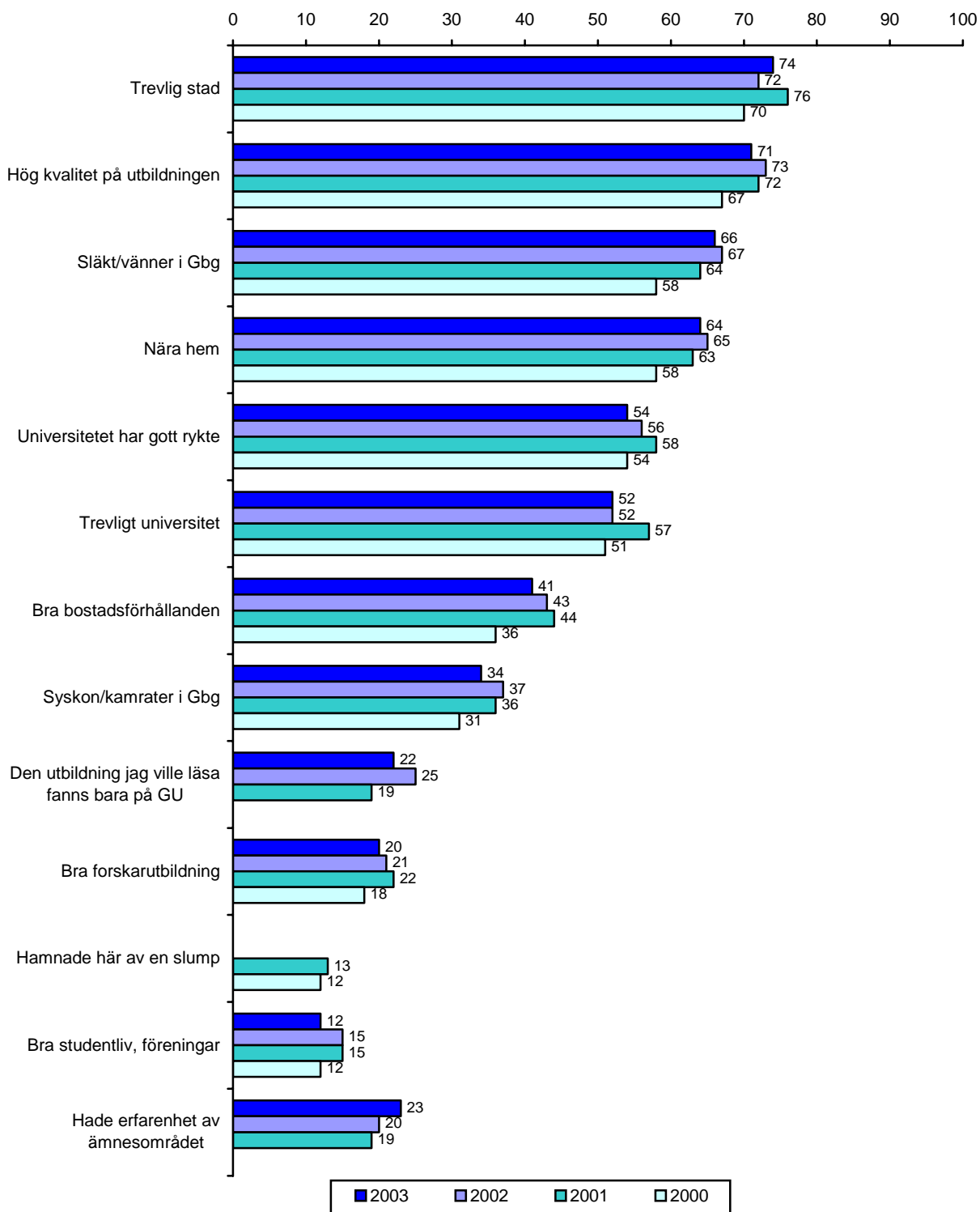
Kommentar: Samtliga personer som besvarat frågan ingår i procentbasen, det vill säga även de som gjort en viktighetsbedömning av respektive informationskälla

Figur 9 Nybörjarstudenternas motiv till val av utbildning 2000-2003 (procent)

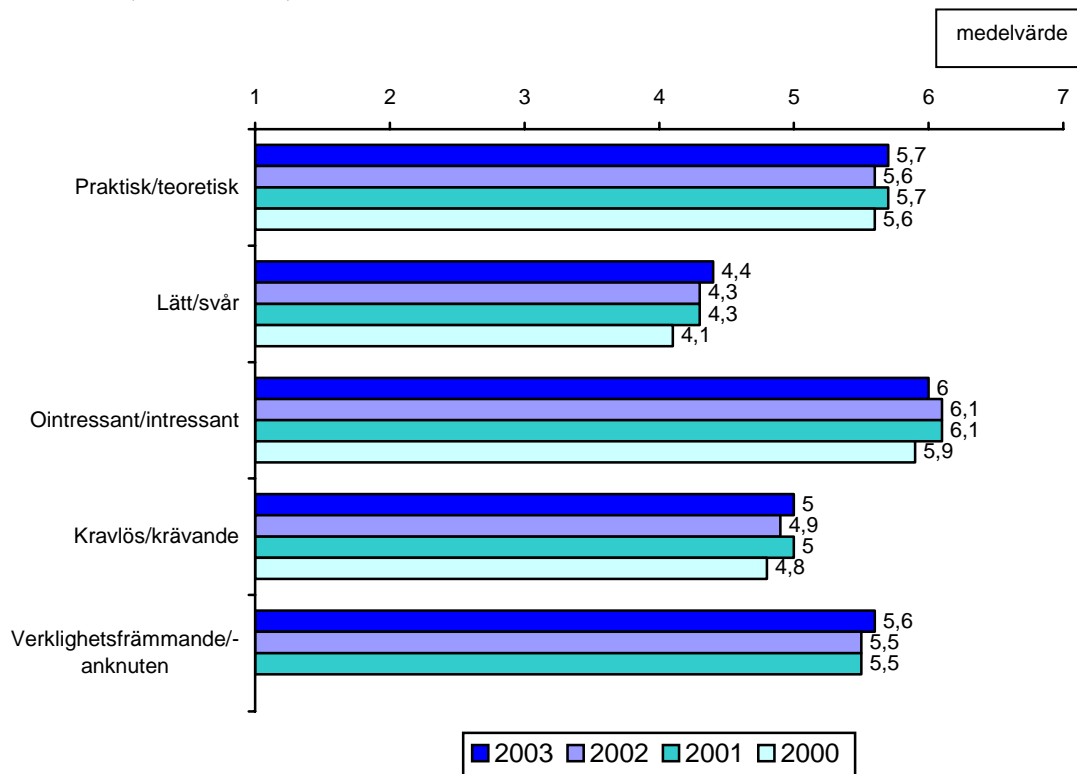
Kommentar: Svarsskalan i frågan går från 1-5 där 1 betyder "instämmer inte alls" och 5 "instämmer helt". Svarsalternativet "vet ej/ej aktuellt" finns också och ingår i procentbasen. Procentalen i figuren ovan avser andelen som svarat 4 eller 5, det vill säga instämmer i påståendet.

Figur 10 Nybörjarstudenternas motiv till val av Göteborgs universitet 2000-2003 (procent)

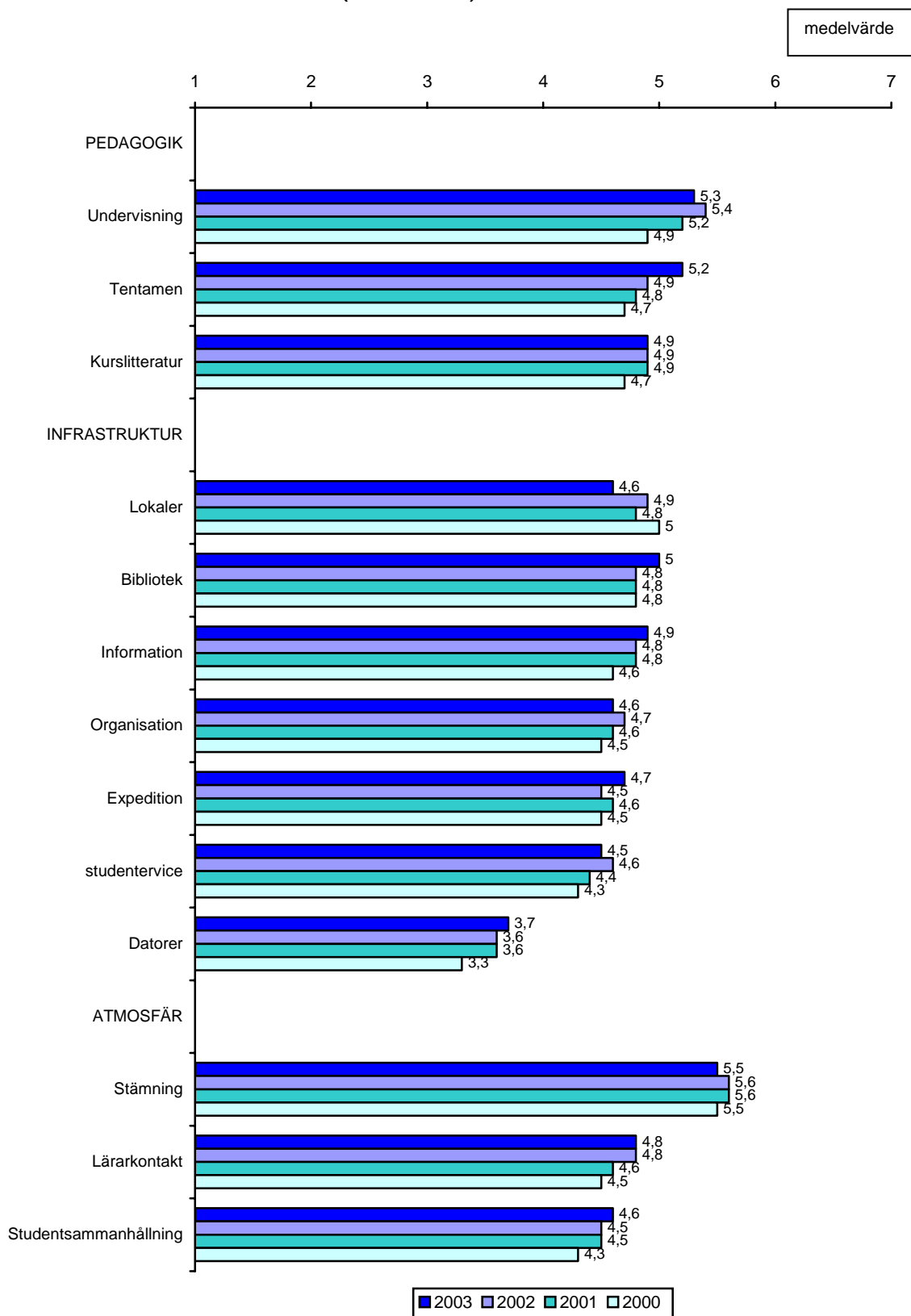
Kommentar: Frågans svarsalternativ är ”mycket stor betydelse”, ”ganska stor betydelse”, ”varken stor eller liten betydelse”, ”ganska liten betydelse” samt ”mycket liten betydelse”. Procentalen i figuren ovan avser de som svarat att respektive alternativ haft mycket eller ganska stor betydelse för valet av Göteborgs universitet

Figur 11 Bedömning av studiernas innehåll bland nybörjarstudenter 2000-2003 (medelvärde)

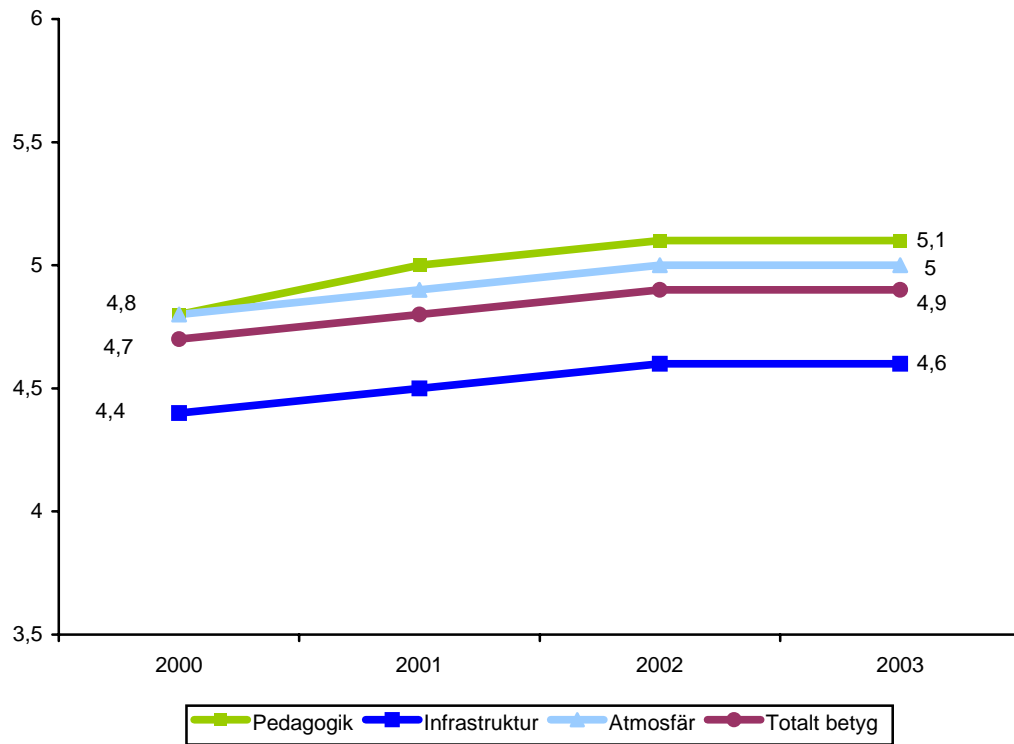

Kommentar: Studenterna har på en skala från 1 till 7 fått bedöma studiernas innehåll. 1 = Praktisk, lätt, ointressant, kravlös, verklighetsfrämmande och 7 = Teoretisk, svår, intressant, krävande, verklighetsanknuten

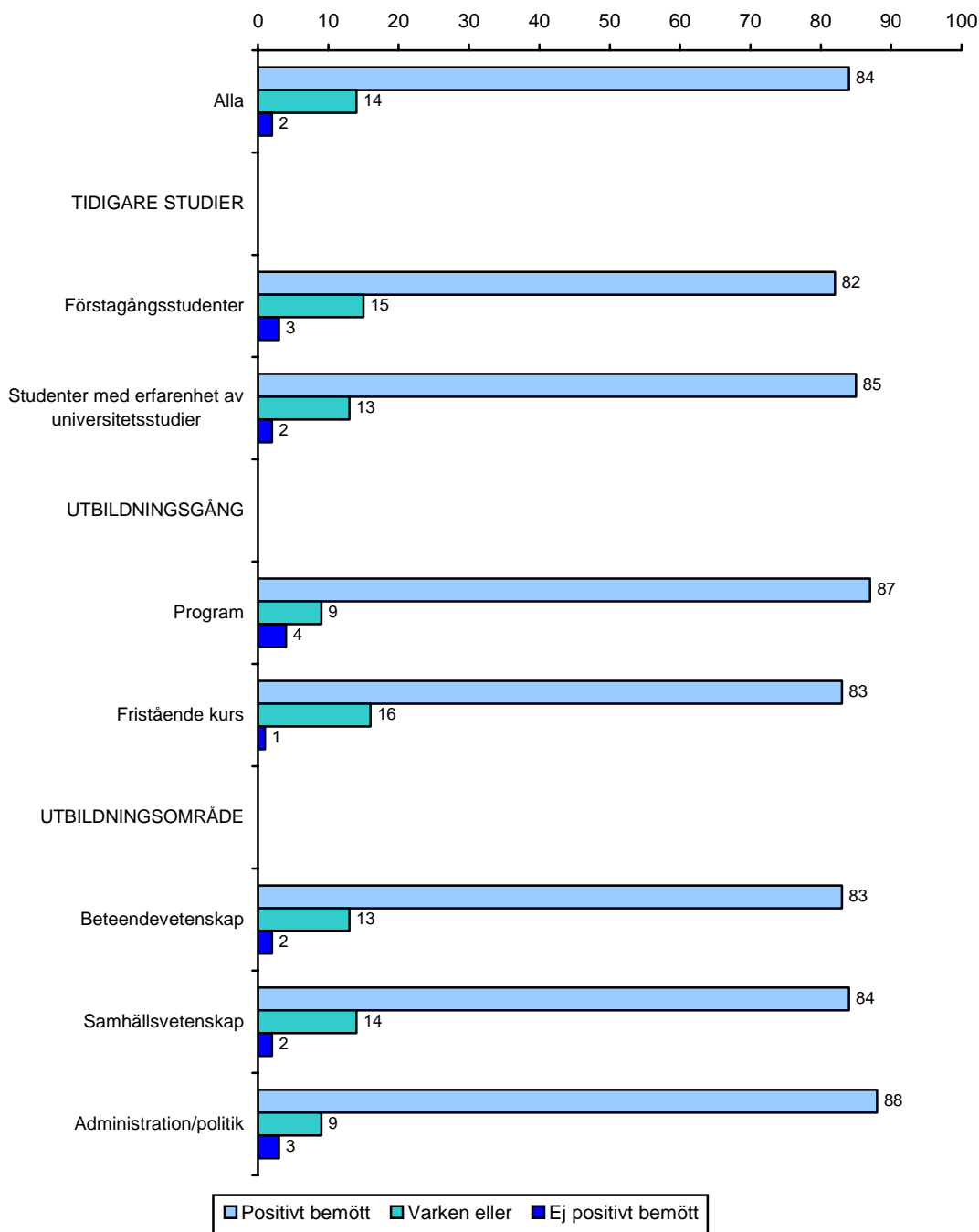
Figur 12 Nybörjarstudenternas bedömningar av institutionens pedagogik, infrastruktur och atmosfär 2000-2003 (medelvärde)

Figur 13 Nybörjarstudenternas bedömning av institutionens pedagogik, infrastruktur och atmosfär 2000-2003 sammanslaget (medelvärde)

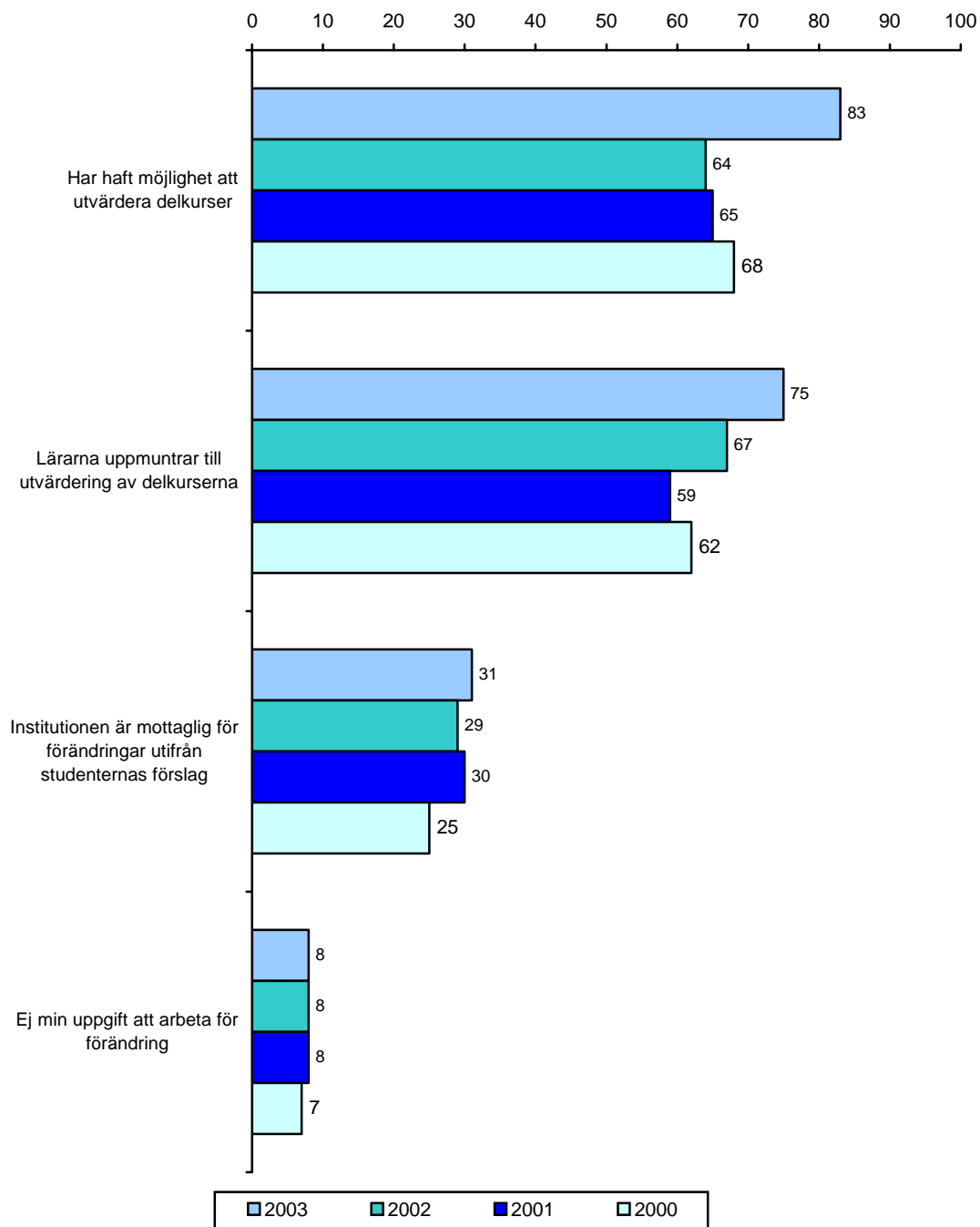

Figur 14 Nybörjarstudenternas upplevelse av välkommandet och bemötandet på institutionen 2003 (procent)

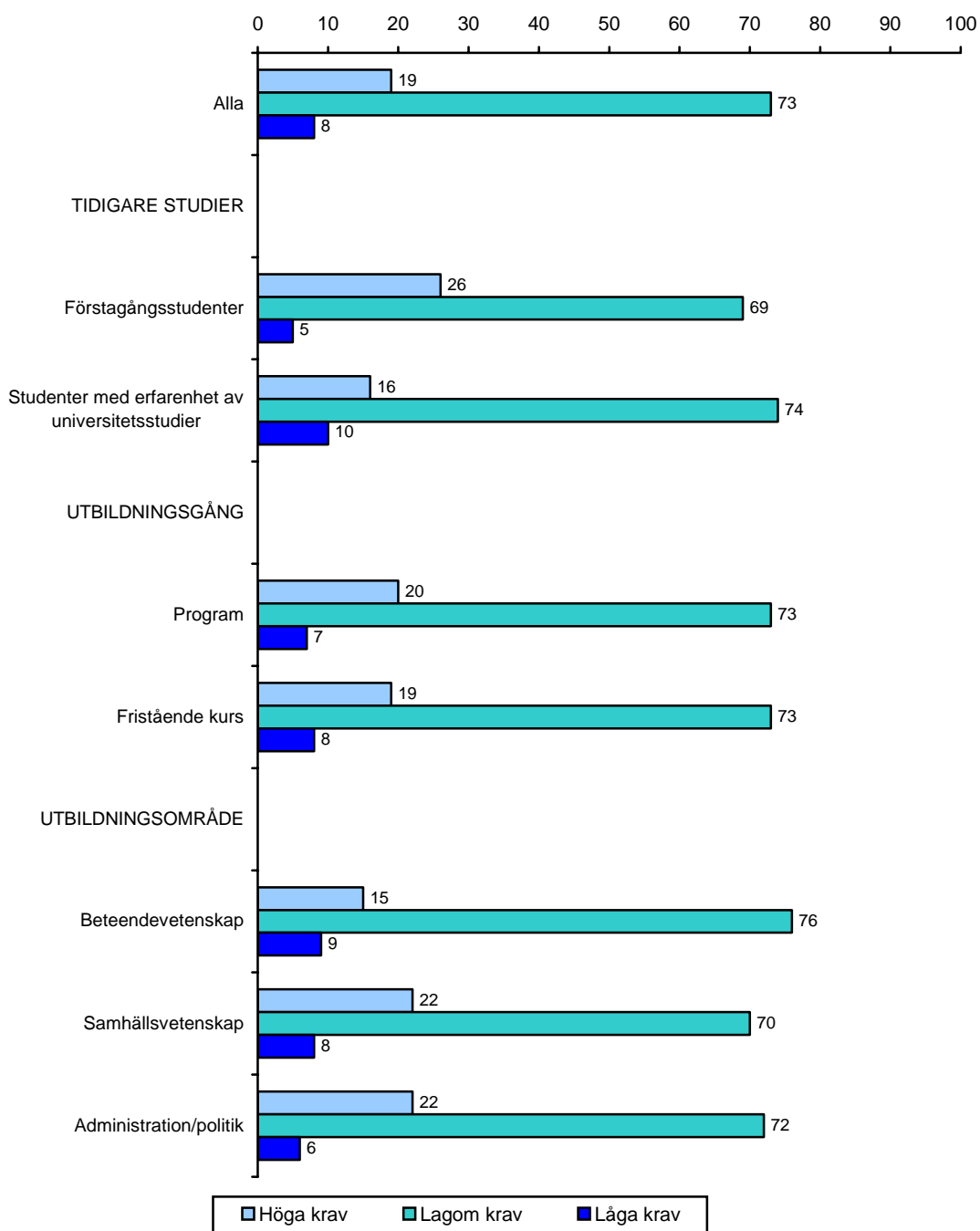
Kommentar: Kategorin *positivt bemött* avser de som svarat att de blivit ”Ja, mycket” eller ”Ja, ganska” välkomnade och positivt bemötta på institutionen. På motsvarande sätt avser *ej positivt bemött* de som svarat ”Nej, inte särskilt” och ”Nej, inte alls”.

Figur 15 Nybörjarstudenternas uppfattning om studentinflytande på institutionen 2000-2003 (procent)

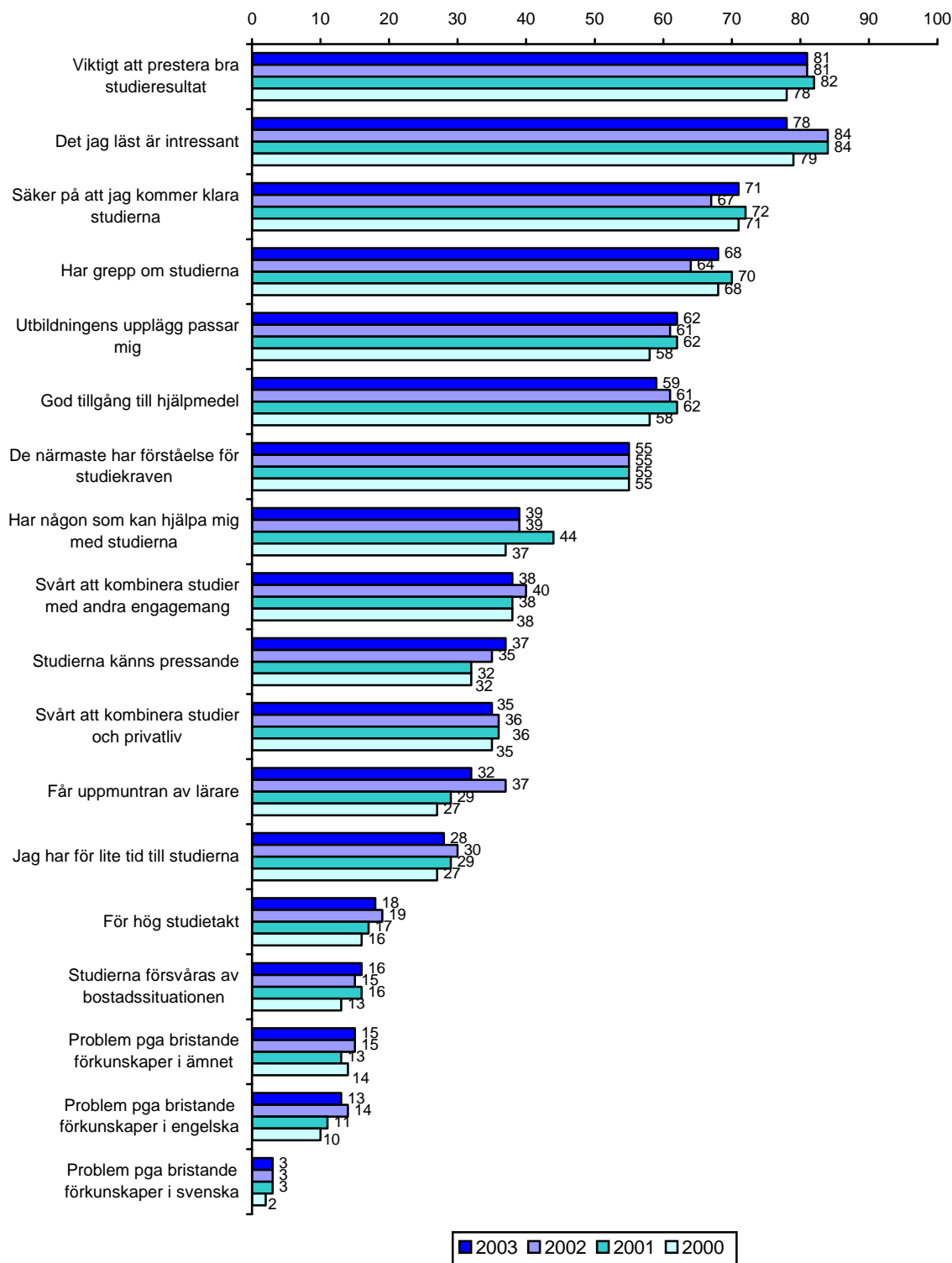
Kommentar: Svarsskalan går från 1 till 5 där 1 betyder ”instämmer inte alls” och 5 betyder ”instämmer helt”. Svartalernativet ”vet ej/ej aktuellt” finns också och ingår i procentbasen. Procentalen i figuren ovan avser andelen som svarat 4 eller 5, det vill säga instämmer i påståendet.

Figur 16 Nybörjarstudenternas uppfattning om kraven på dem som studenter 2003 (procent)

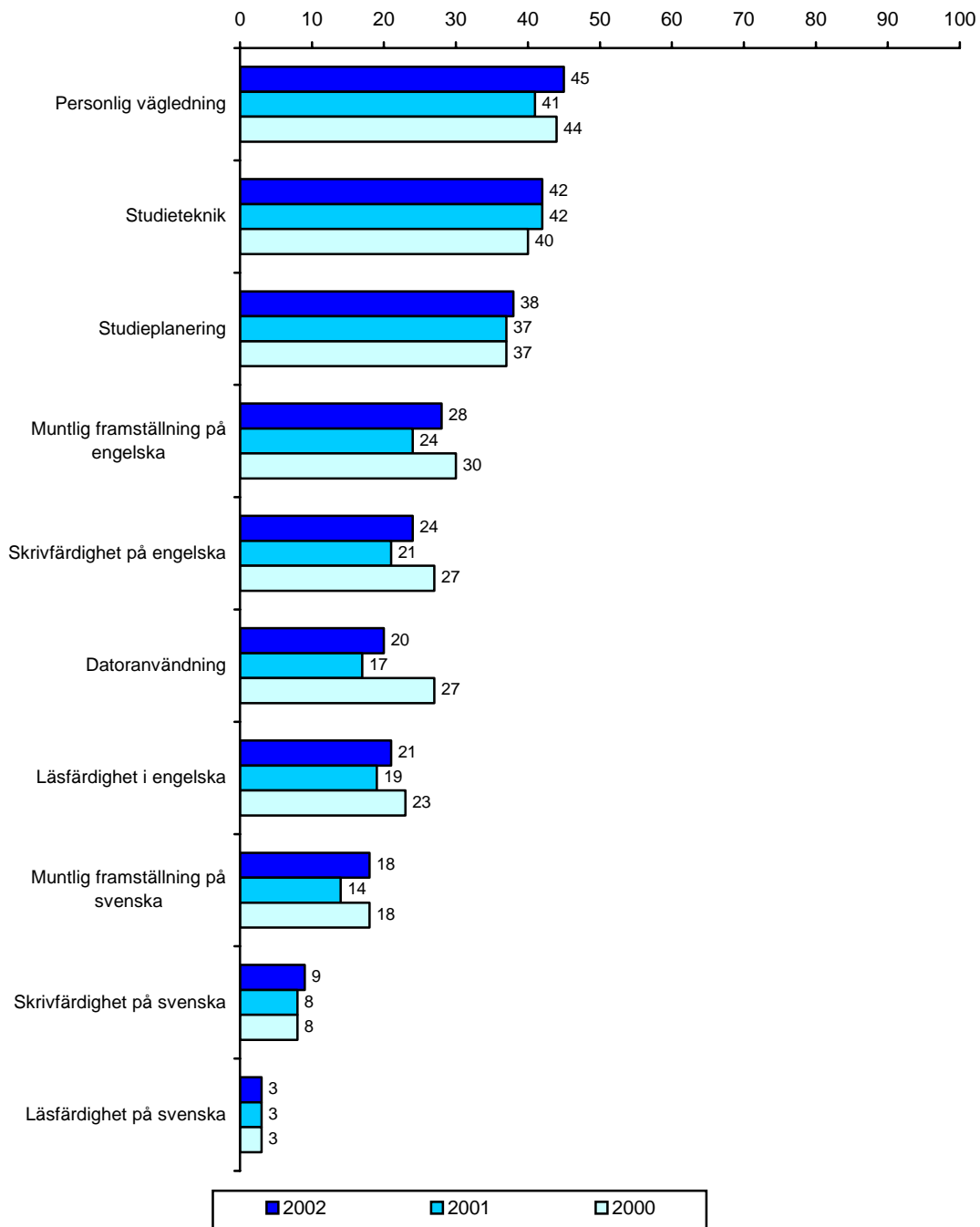
Kommentar: I kategorin *höga krav* ingår de som svarat att kraven är "aldeles för höga" och "något för höga". På motsvarande sätt ingår i kategorin *låga krav*, de som svarat att kraven är "något för låga" och "aldeles för låga".

Figur 17 Nybörjarstudenternas upplevelse av studiesituationen 2000-2003 (procent)

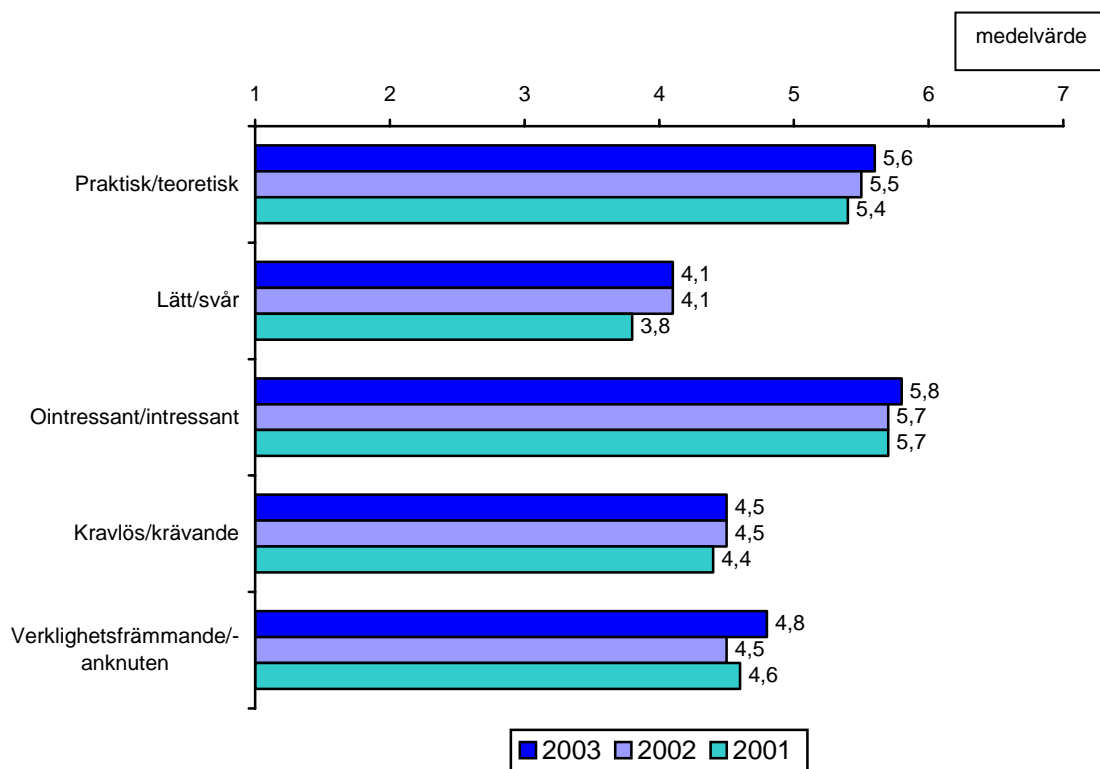

Kommentar: Svarsskalan går från 1 till 5 där 1 betyder ”instämmer inte alls” och 5 betyder ”instämmer helt”. Svarsalternativet ”vet ej/ej aktuellt” finns också och ingår i procentbasen. Procenttalen i figuren ovan avser andelen som svarat 4 eller 5, det vill säga instämmer i påståendet.

Figur 18 Studiehjälp som nybörjarstudenterna anser sig behöva 2000-2002 (procent)

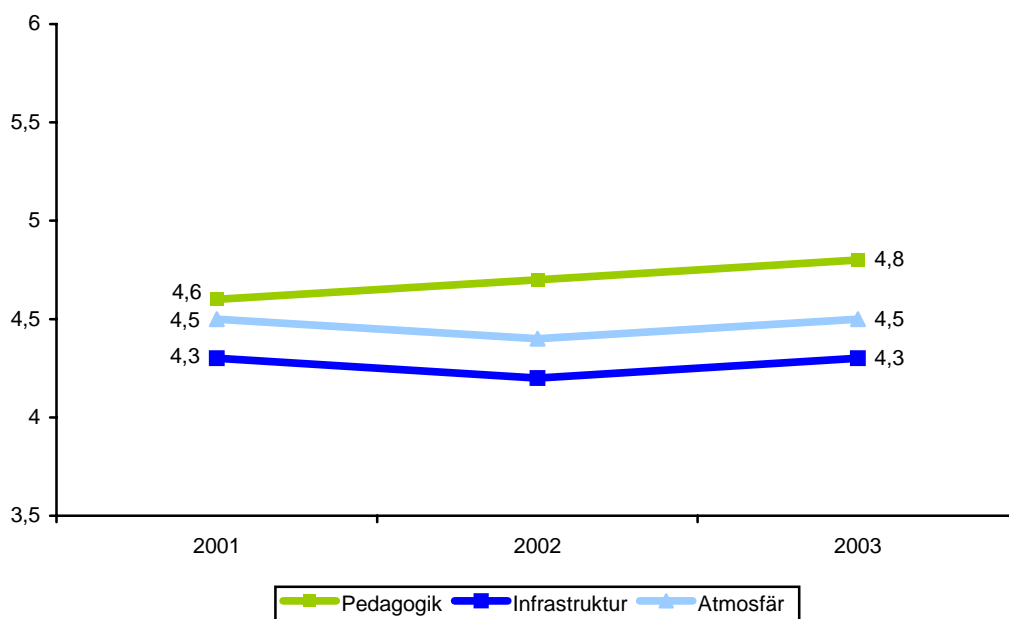

Figur 19 Bedömning av studiernas innehåll bland studenter på fördjupningsnivå 2001-2003 (medelvärde)

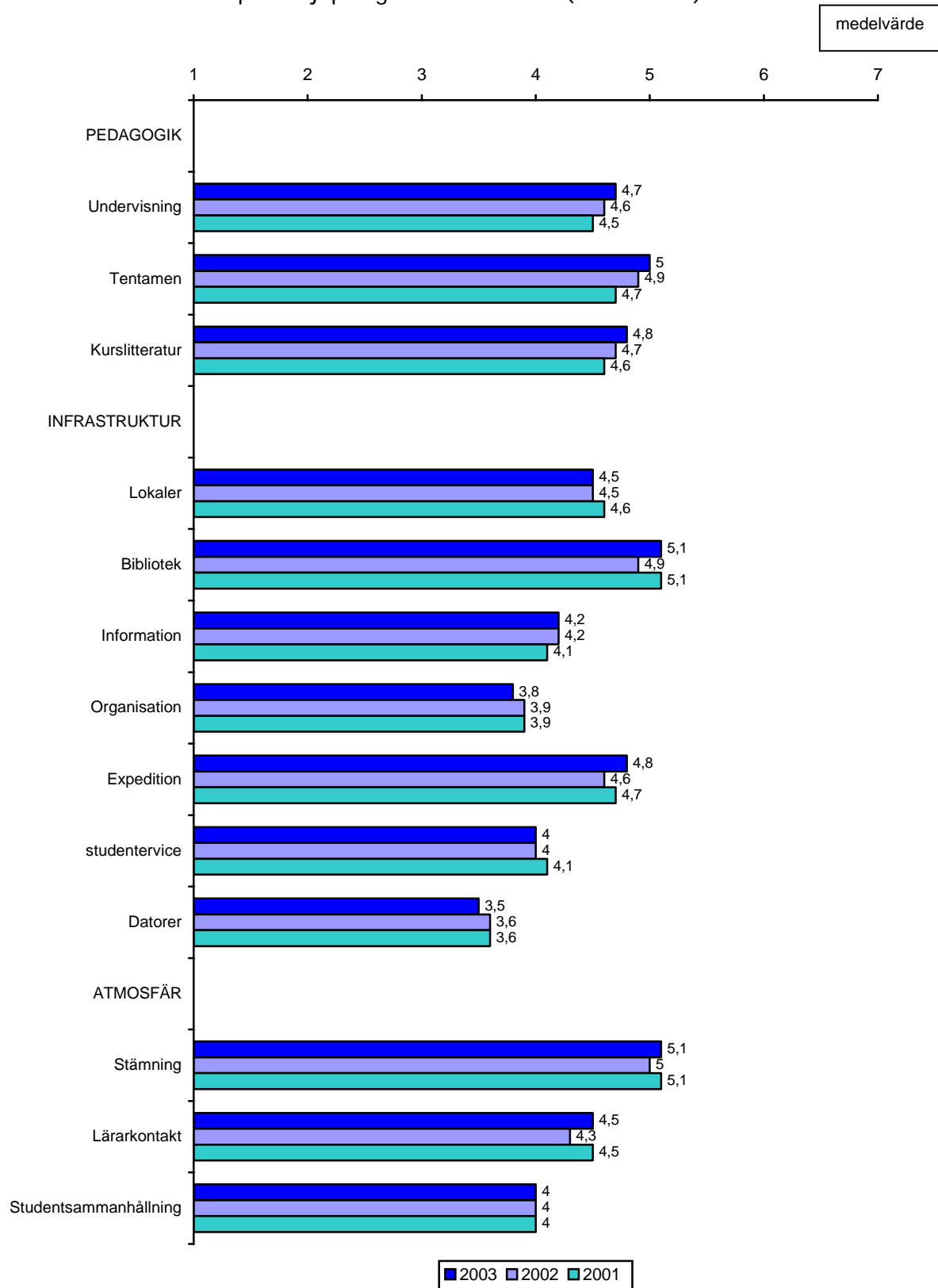

Kommentar: Studenterna har på en skala från 1 till 7 fått bedöma studiernas innehåll. 1 = Praktisk, lätt, ointressant, kravlös, verklighetsfrämmande och 7 = Teoretisk, svår, intressant, krävande, verklighetsanknuten

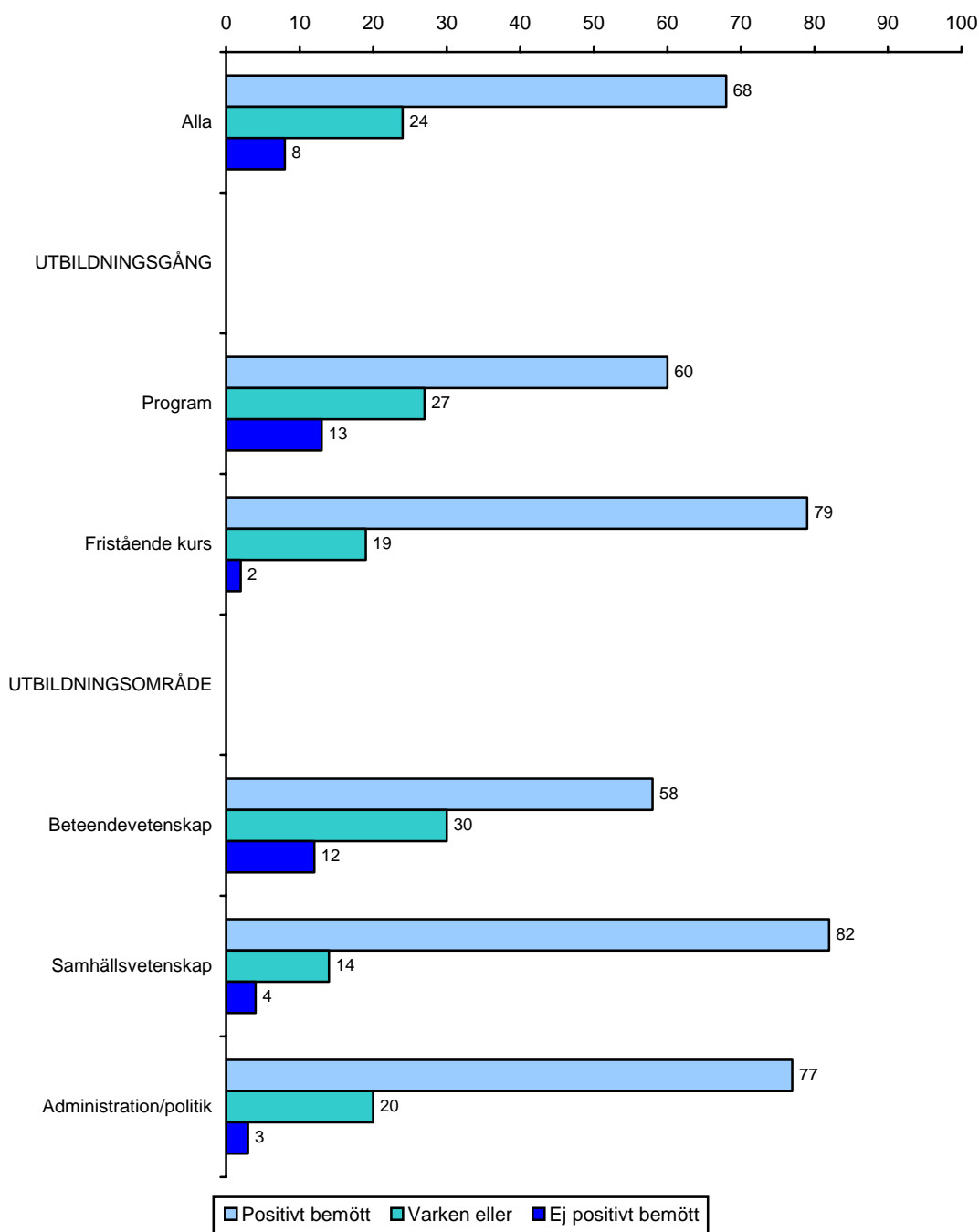
Figur 20 Bedömning av institutionens pedagogik, infrastruktur och atmosfär bland studenter på fördjupningsnivå 2001-2003 sammanslaget (medelvärde)

Figur 21 Bedömningar av institutionens pedagogik, infrastruktur och atmosfär bland studenter på fördjupningsnivå 2001-2003 (medelvärde)

Figur 22 Upplevelse av välkommandet och bemötandet på institutionen bland studenter på fördjupningsnivå 2003 (procent)

Kommentar: Kategorin *positivt bemött* avser de som svarat att de blivit ”Ja, mycket” eller ”Ja, ganska” välkomnade och positivt bemötta på institutionen. På motsvarande sätt avser *ej positivt bemött* de som svarat ”Nej, inte särskilt” och ”Nej, inte alls”.

Figur 23a Upplevd förekomst av mobbning, trakasserier och kränkande särbehandling det senaste året bland studenter på fördjupningsnivå 2003 (procent)

	Nej	Ja, vid något tillfälle	Ja, vid flera tillfällen
Känner Du till om det under det senaste året förekommit att anställda eller studenter utsatts för kränkande särbehandling i form av mobbning på Din institution?			
Anställda	92	6	1
Studenter	85	10	3
Har du själv utsatts för kränkande Särbehandling i form av mobbning på din institution?	96	2	-
Känner Du till om det under det senaste året förekommit att anställda eller studenter utsatts för könskränkningar/ sexuella trakasserier på din institution?			
Anställda	98	-	-
Studenter	94	3	1
Har du själv utsatts för könskränkningar/ sexuella trakasserier på din institution?	97	1	-

Kommentar: Frågan endast ställd 2003

Figur 23b Diskriminering och trakasserier bland studenter på fördjupningsnivå 2001 (procent)

	Ja	Av lärare	Av annan institutionspersonal	Av andra studenter	Av studentförening	Av annan person	n-tal
Har Du någon gång känt Dig diskriminerad under dina universitetsstudier under höstterminen 2001	12	10	2	5	0	1	378
	Kön	Social klass	Etnisk tillhörighet	Annan anledning	n-tal		
Av vilken anledning?	5	1	2	4	378		
	Ja av lärare	Ja, av andra studenter	Ja, av annan person	n-tal			
Har Du blivit utsatt för sexuella trakasserier?	0	1	1	373			

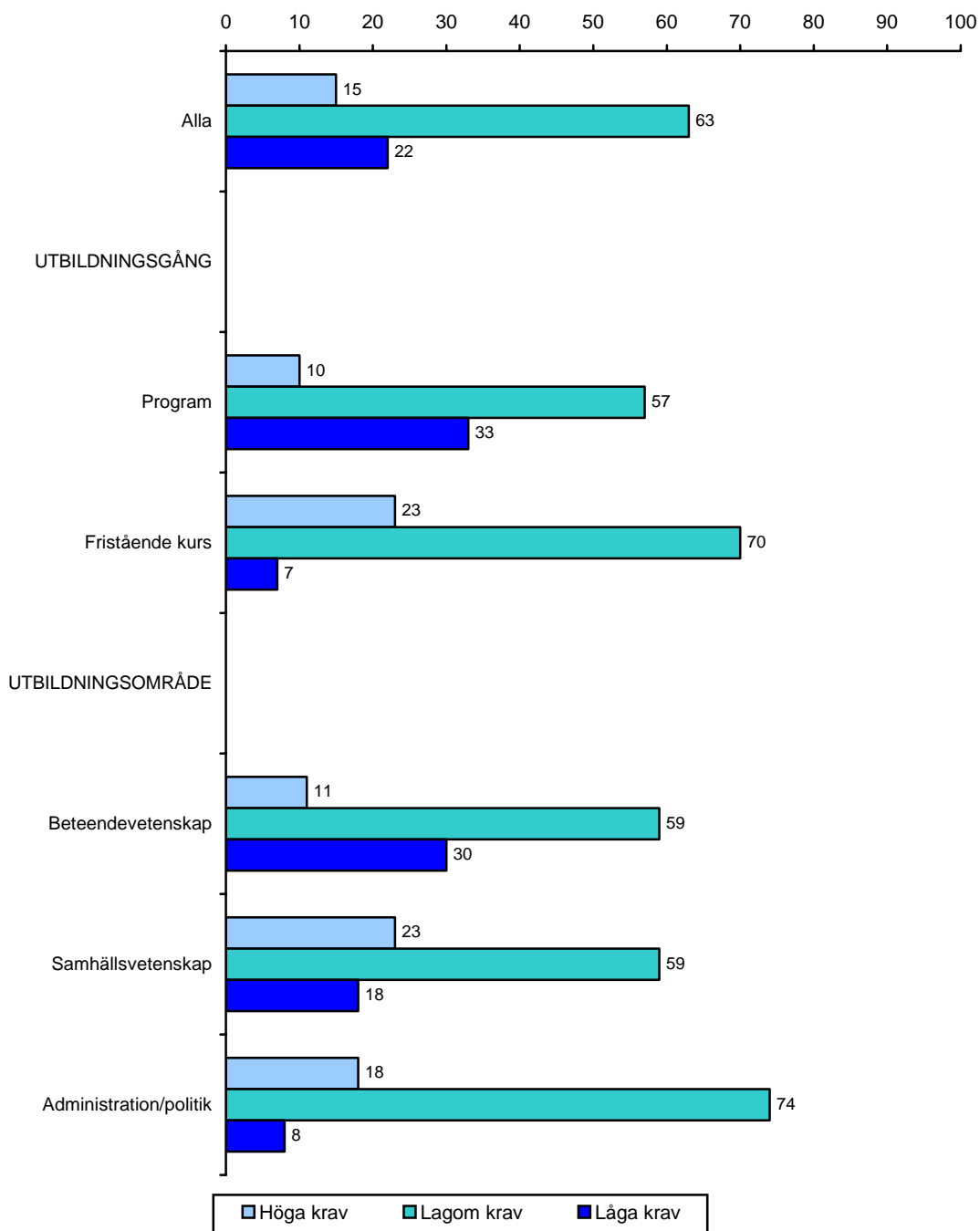
Kommentar: Frågan endast formulerad på detta vis 2001

Figur 23c Diskriminering och trakasserier bland studenter på fördjupningsnivå 2002 (procent)

	Ja	Av lärare	Av annan institutionspersonal	Av andra studenter	Av studentförening	Av annan person	n-tal
Har Du någon gång känt Dig diskriminerad under dina universitetsstudier på den institution där Du nu läser?	6	4	1	1	1	1	368
	Kön	Social klass	Etnisk tillhörighet	Annan anledning		n-tal	
Av vilken anledning?	3	0	2	3	368		
	Ja av lärare	Ja, av andra studenter	Ja, av annan person	n-tal			
Har Du blivit utsatt för sexuella trakasserier?	1	1	0	368			

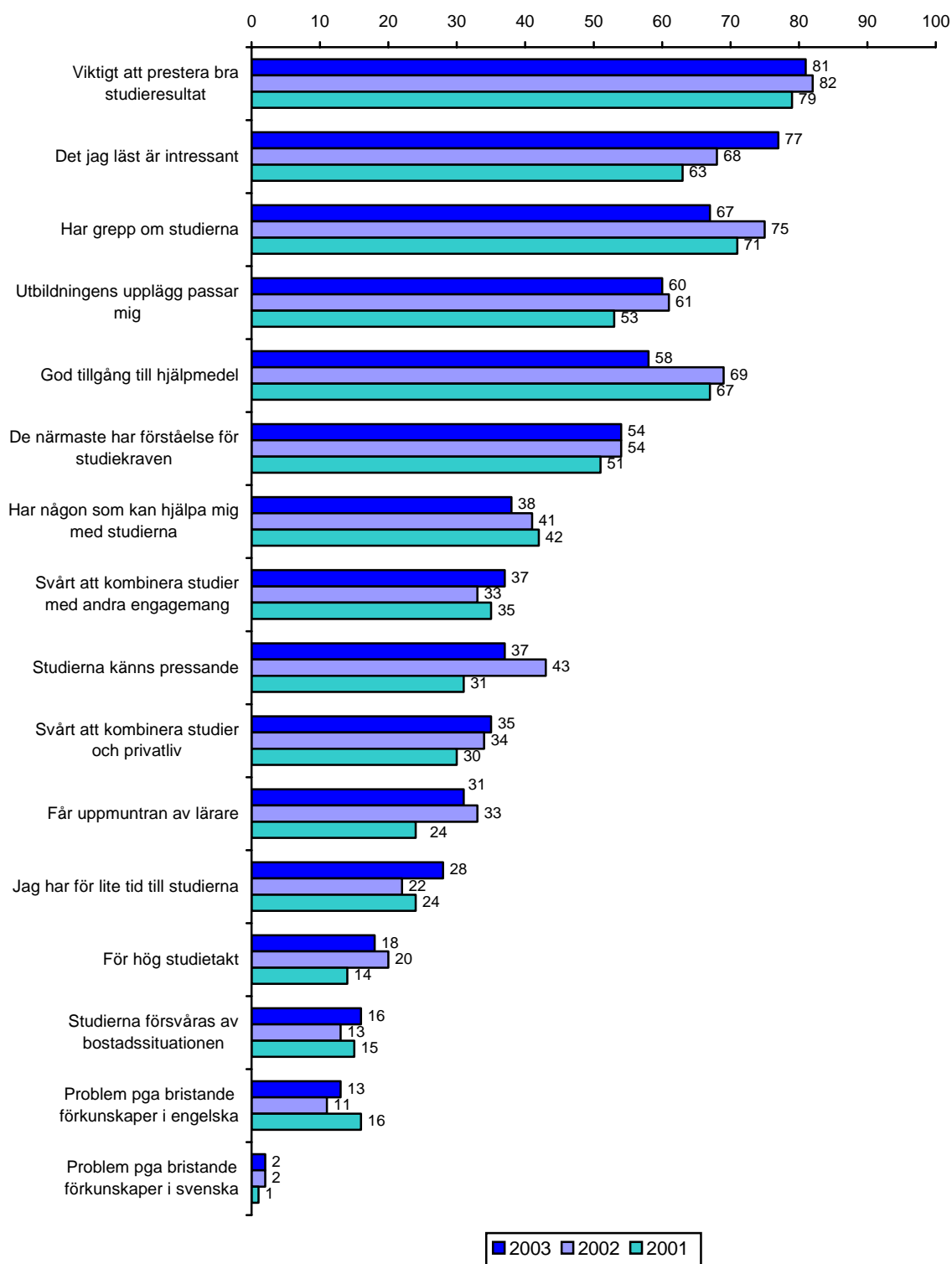
Kommentar: Frågan endast formulerad på detta vis 2002

Figur 24 Upplevda krav på dem som studenter bland studenter på fördjupningsnivå 2003 (procent)

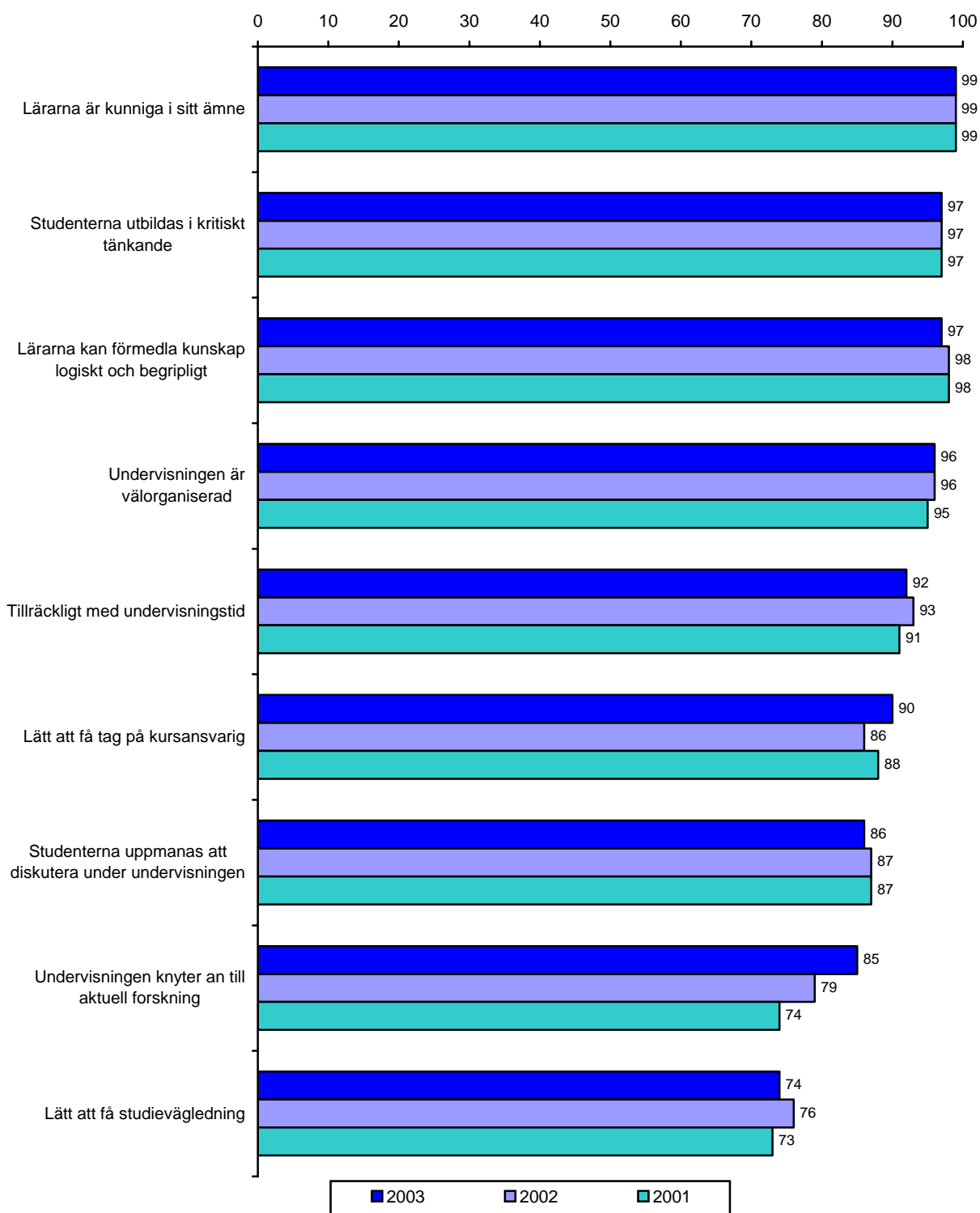
Kommentar: I kategorin *höga krav* ingår de som svarat att kraven är "alldeles för höga" och "något för höga". På motsvarande sätt ingår i kategorin *låga krav*, de som svarat att kraven är "något för låga" och "alldeles för låga".

Figur 25 Upplevelse av studiesituationen bland studenter på fördjupningsnivå 2001-2003 (procent)

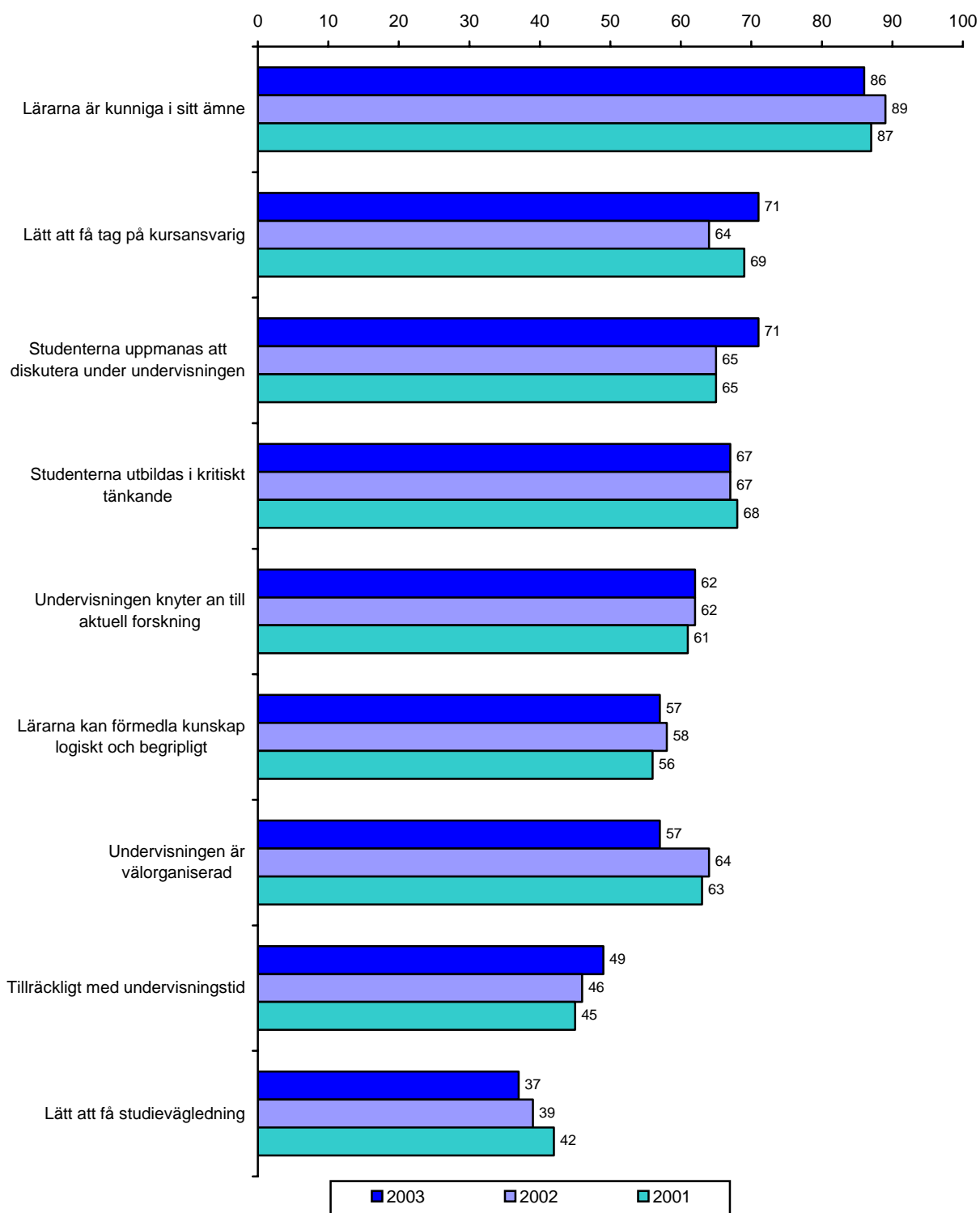
Kommentar: Svarsskalan går från 1 till 5 där 1 betyder ”stämmer inte alls” och 5 betyder ”stämmer helt”. Svarsalternativet ”vet ej/ej aktuellt” finns också och ingår i procentbasen. Procenttalen i figuren ovan avser andelen som svarat 4 eller 5, det vill säga påståendet stämmer.

Figur 26 Vad som anses viktigt inom undervisningen bland studenter på fördjupningsnivå 2001-2003 (procent)

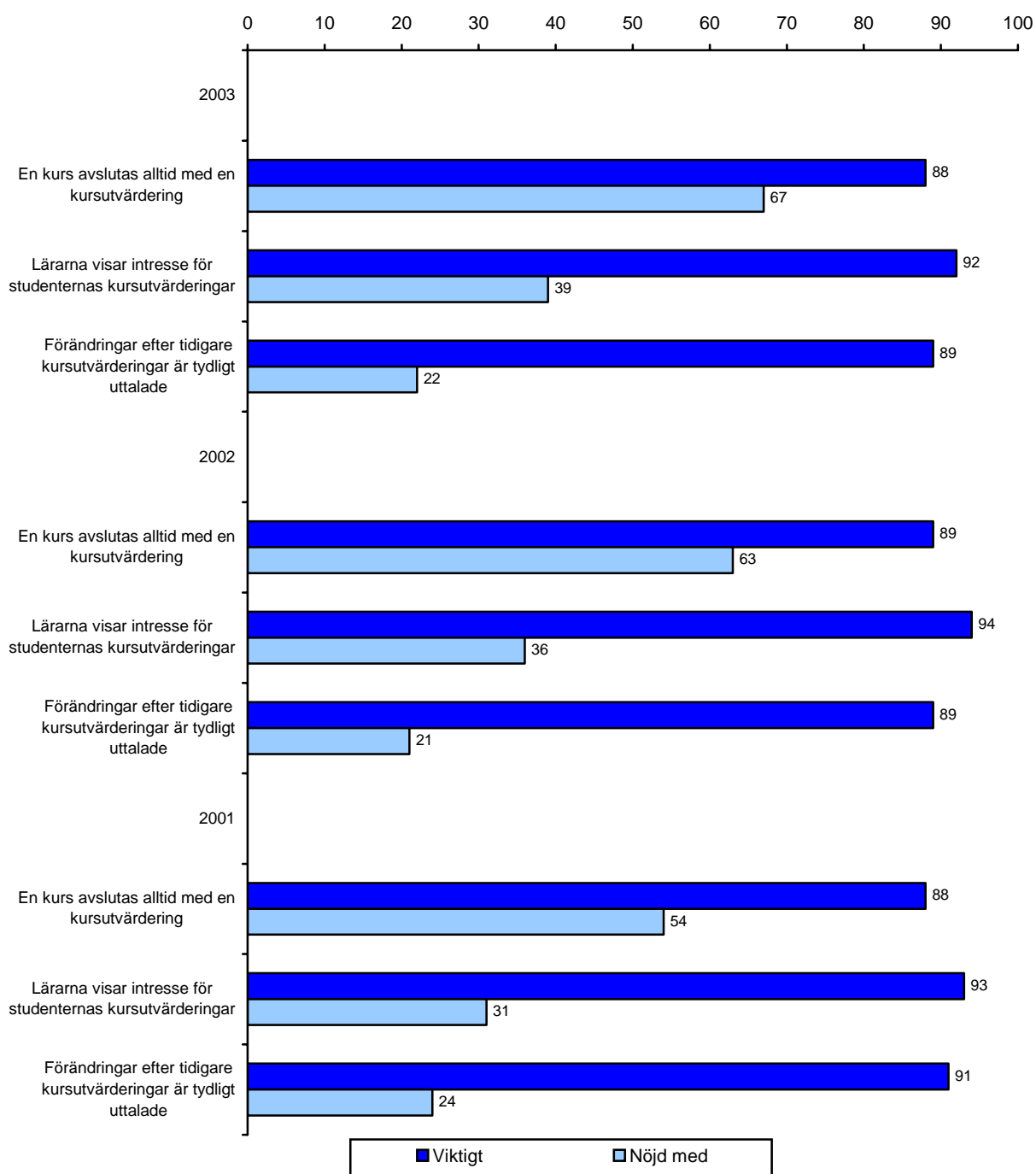
Kommentar: Svarsskalan är fyrgradig där endast ytterligheterna 1 och 4 är markerade med *oerhört viktigt* (1) och *inte alls viktigt* (4). Ovan redovisas andelen som svarat 1 eller 2 på respektive påstående, dvs. det är viktigt.

Figur 27 Hur nöjda är studenter på fördjupningsnivå med olika delar av undervisningen 2001-2003 (procent)

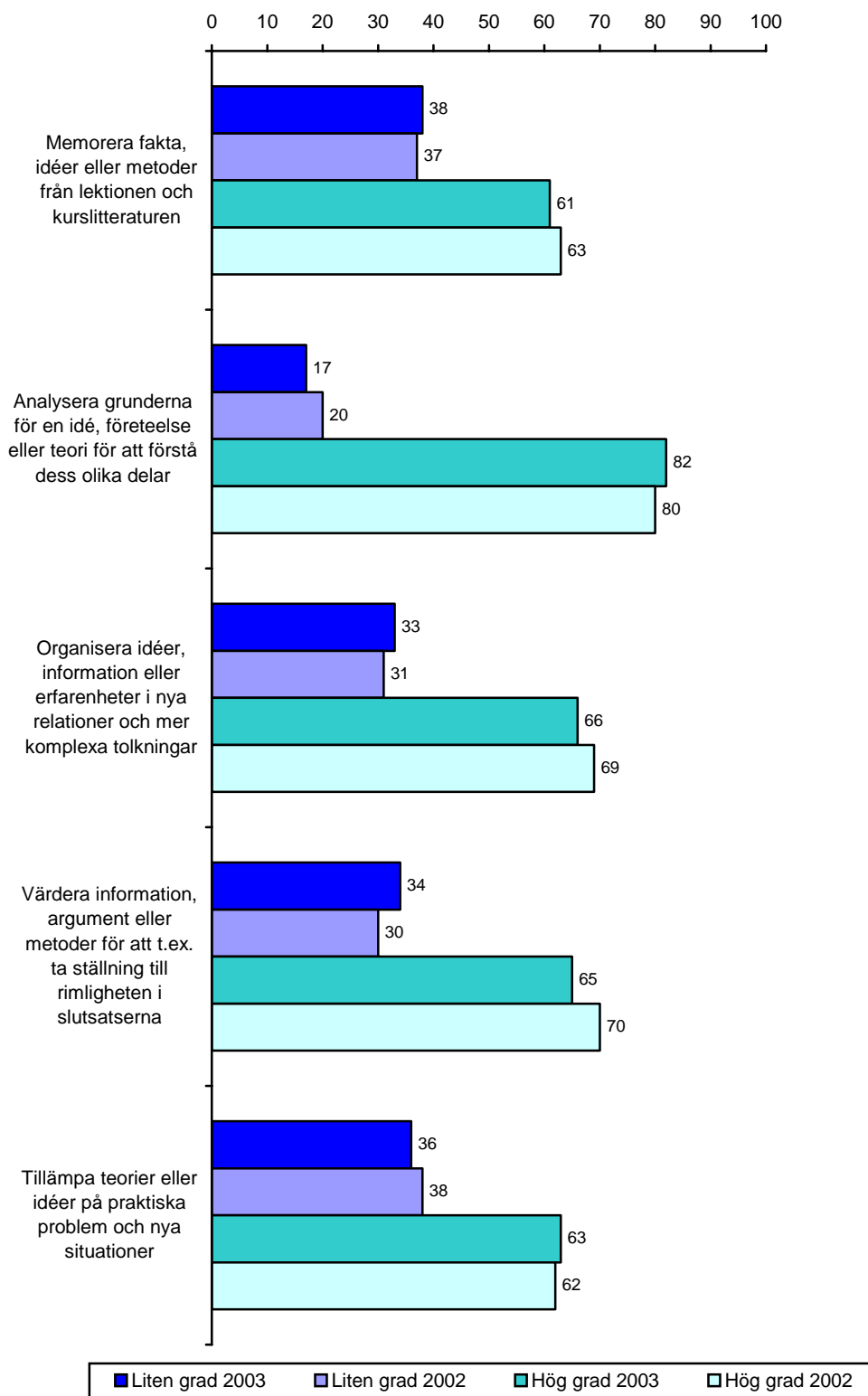
Kommentar: Svarsskalan är fyrgradig där endas ytterligheterna 1 och 4 är markerade med *Mycket nöjd* (1) och *mycket missnöjd* (4). Ovan redovisas andelen som svarat 1 eller 2 på respektive påstående, dvs. nöjd.

Figur 28 Vad som anses viktigt med kursutvärdering bland studenter på fördjupningsnivå samt hur nöjda de är med detta 2001-2003 (procent)

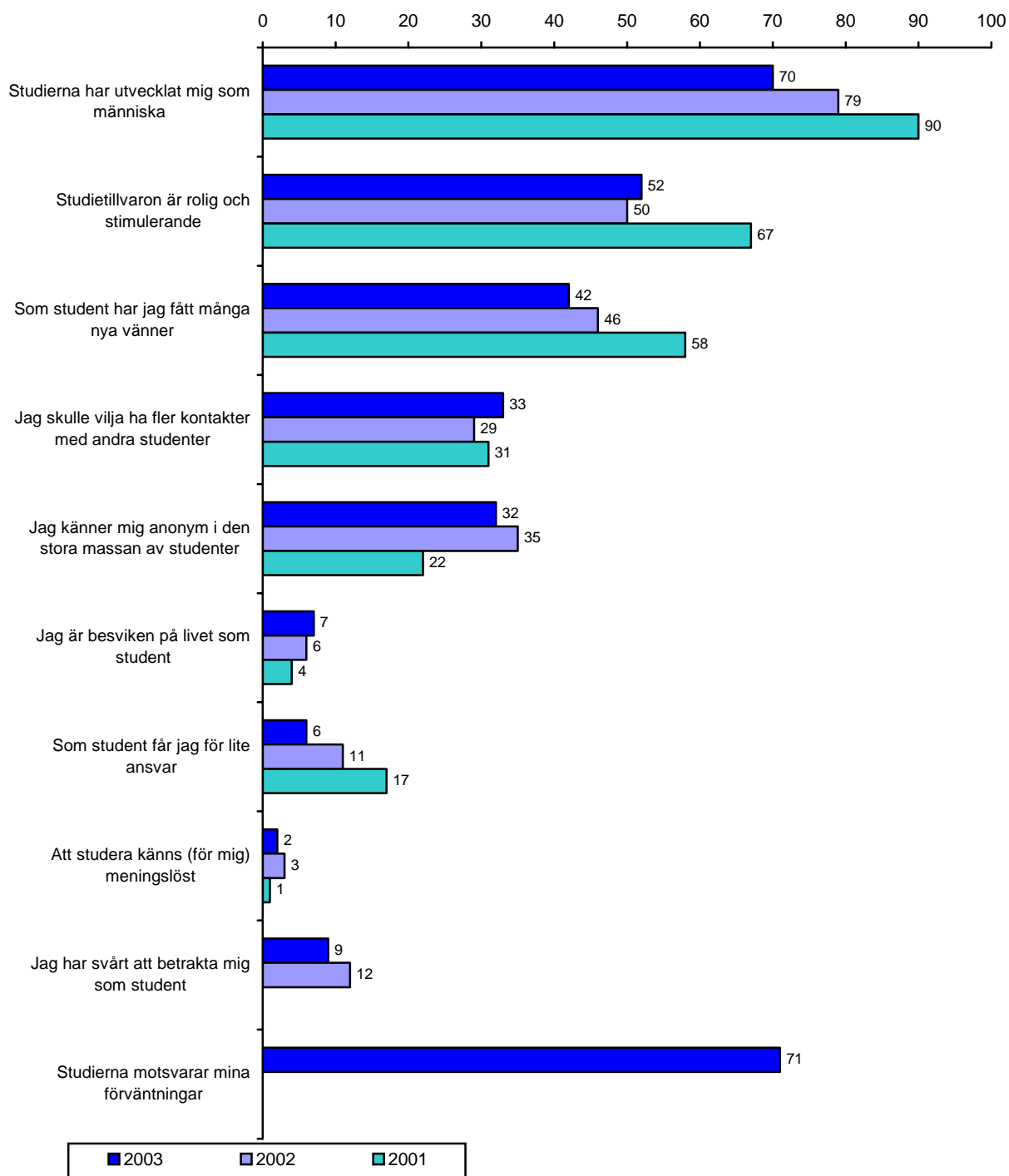
Kommentar: Svarsskalan är fyrgradig där endas ytterligheterna 1 och 4 är markerade med dels *oerhört viktigt* (1) och *inte alls viktigt* (4), samt *Mycket nöjd* (1) och *mycket missnöjd* (4). Ovan redovisas andelen som svarat 1 eller 2 på respektive påstående, dvs. viktigt respektive nöjd.

Figur 29 "I vilken utsträckning har din utbildning inom ämnet/programmet inneburit att..." studenter på fördjupningsnivå 2002-2003 (procent)

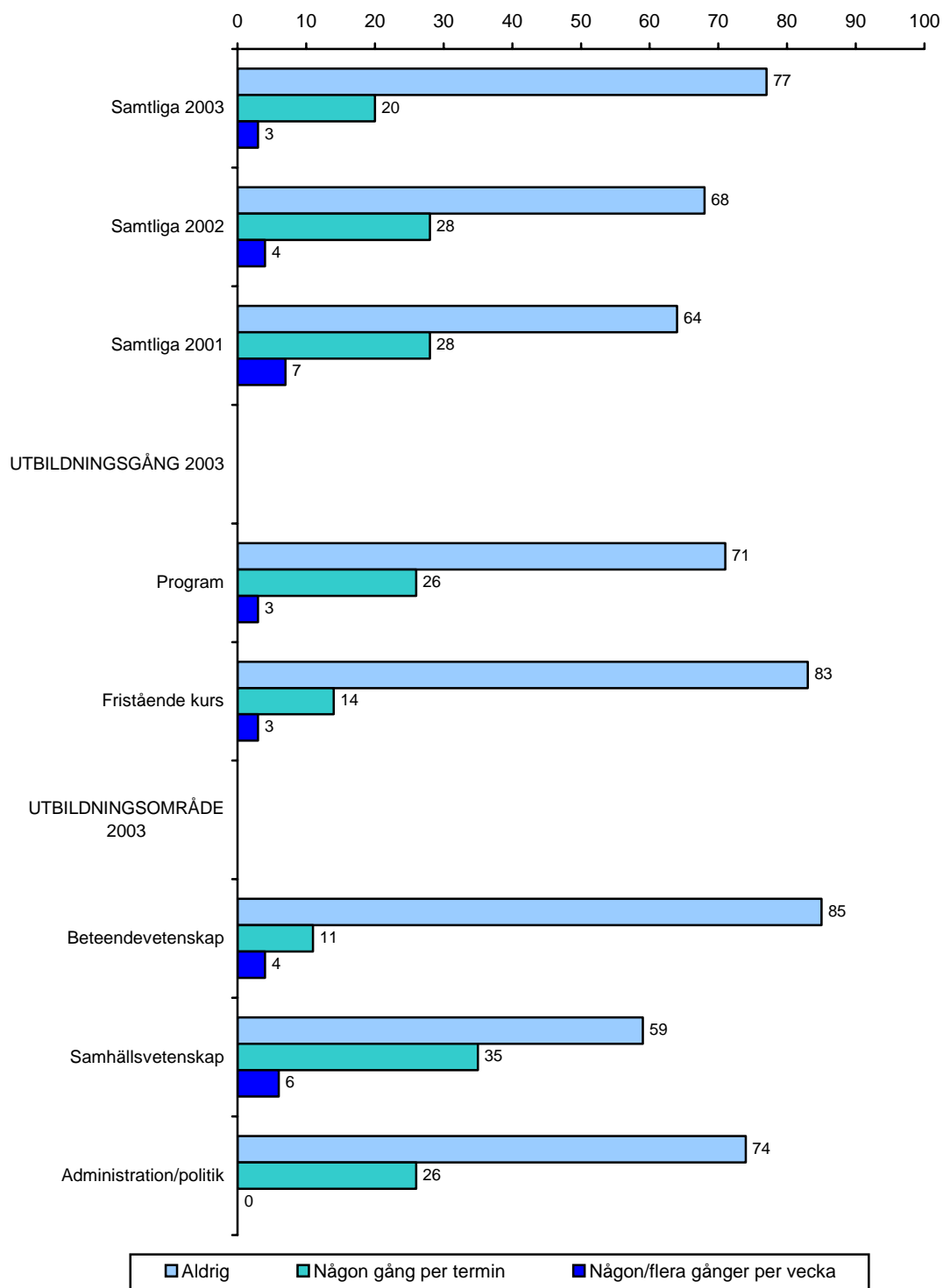
Kommentar: Svarsskalan är fyrgradig. I kategorin *Liten grad* ovan ingår de som svarat "liten grad" eller "mycket liten grad". I kategorin *hög grad* ingår de som svarat "hög grad" eller "mycket hög grad".

Figur 30 Uppfattning om utbildningen bland studenter på fördjupningsnivå 2001-2003 (procent)

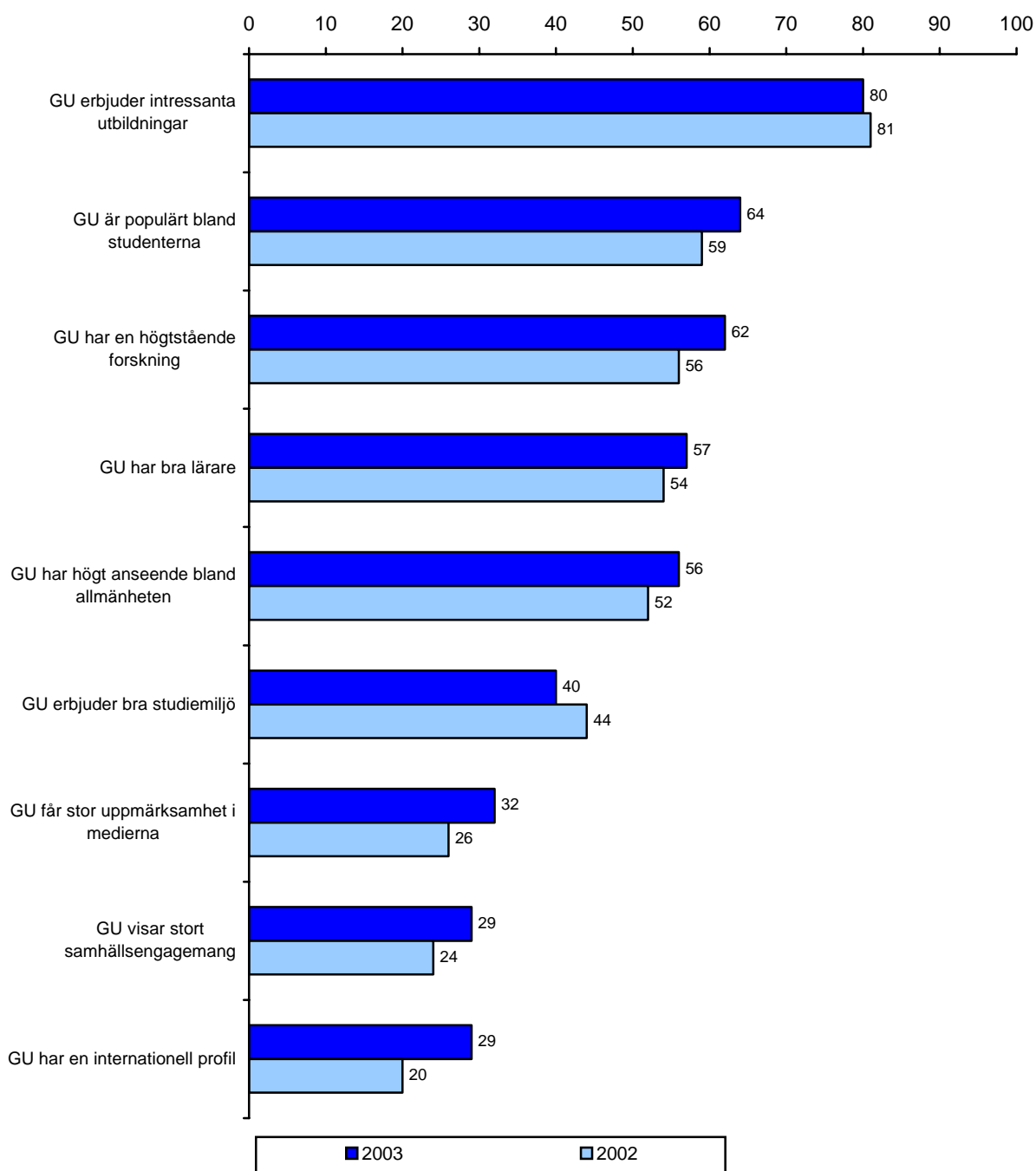

Kommentar: Svarsskalan i frågan går från 1-5 där 1 betyder "instämmer inte alls" och 5 "instämmer helt". Svarsalternativet "vet ej/ej aktuellt" finns också och ingår i procentbasen. Procenttalen i figuren ovan avser andelen som svarat 4 eller 5, det vill säga instämmer i påståendet.

Figur 31 Besöker arrangemang anordnade av studentkåren, studenter på fördjupningsnivå 2001-2003 (procent)

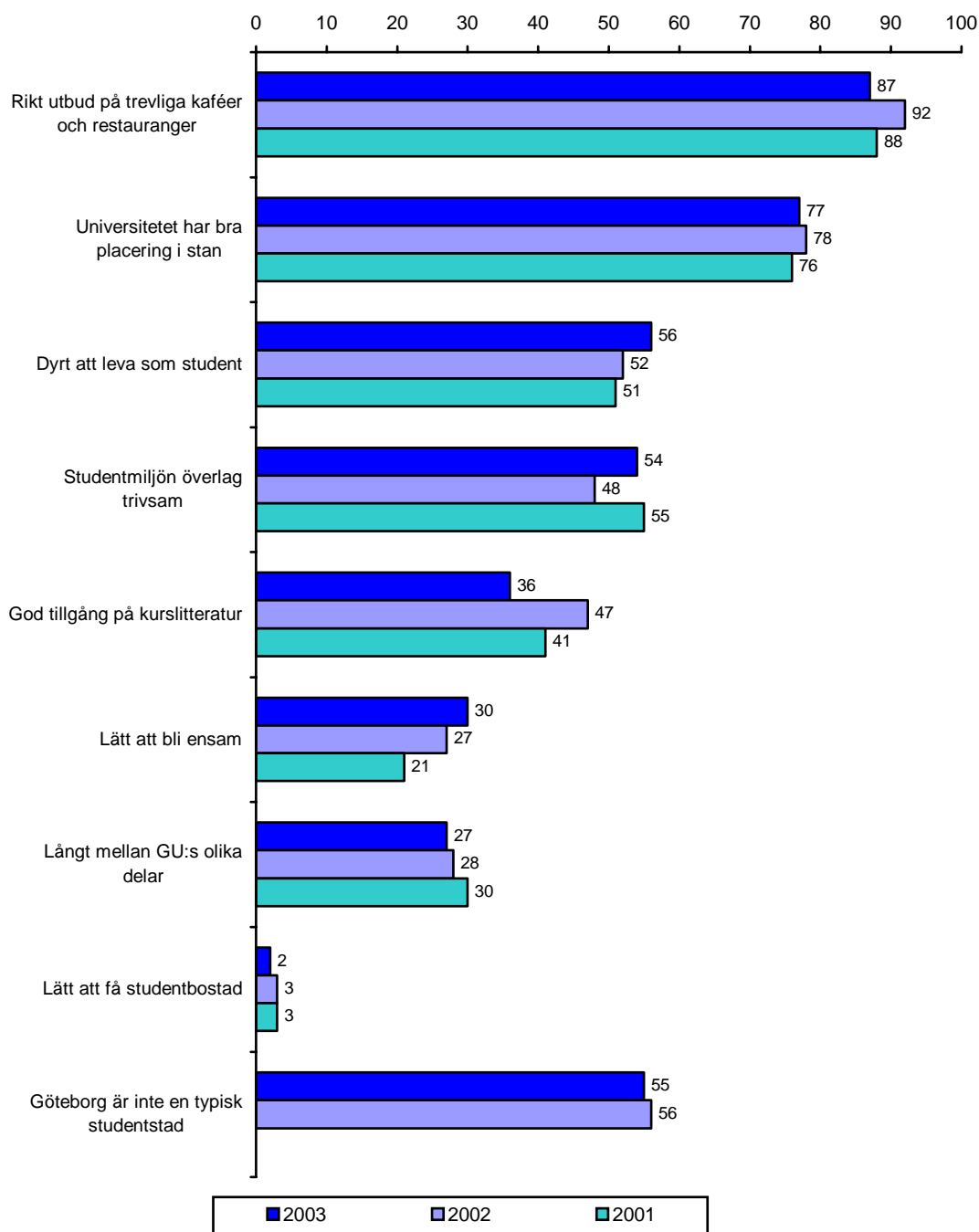

Figur 32 Andel som instämmer i påståenden om Göteborgs universitet bland studenter på fördjupningsnivå 2002-2003 (procent)

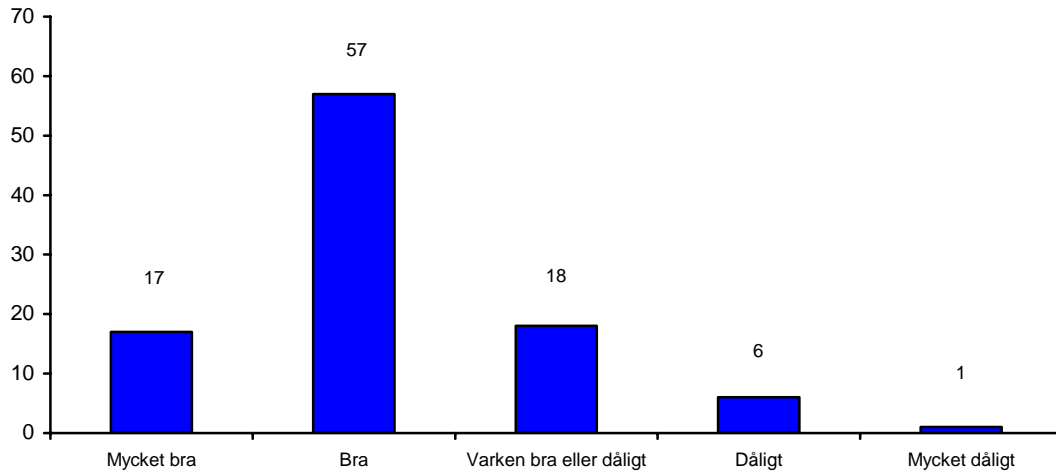
Kommentar: Svarsskalan är femgradig och går från 1 (instämmer inte alls) till 5 (instämmer helt). Dessutom finns svarsalternativet ingen uppfattning. Diagrammet visar andelen som svarat 4 eller 5, dvs. instämmer. Samtliga svarande ingår i procentbasen.

Figur 33 Uppfattningen om Göteborg som studentstad bland studenter på fördjupningsnivå 2001-2003 (procent)

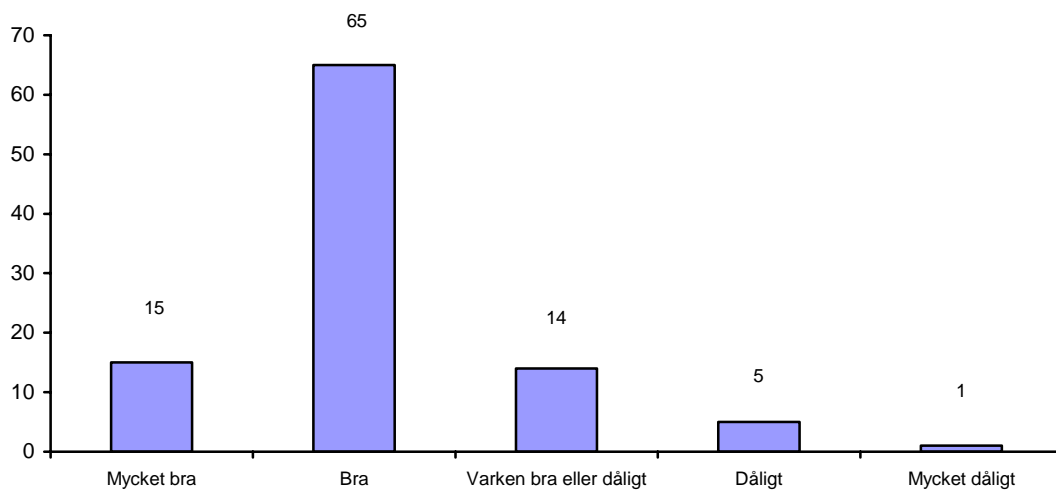

Kommentar: Svarsskalan går från 1 till 5 där 1 betyder ”instämmer inte alls” och 5 betyder ”instämmer helt”. Svarsalternativet ”vet ej/ej aktuellt” finns också och ingår i procentbasen. Procentalen i figuren ovan avser andelen som svarat 4 eller 5, det vill säga instämmer i påståendet.

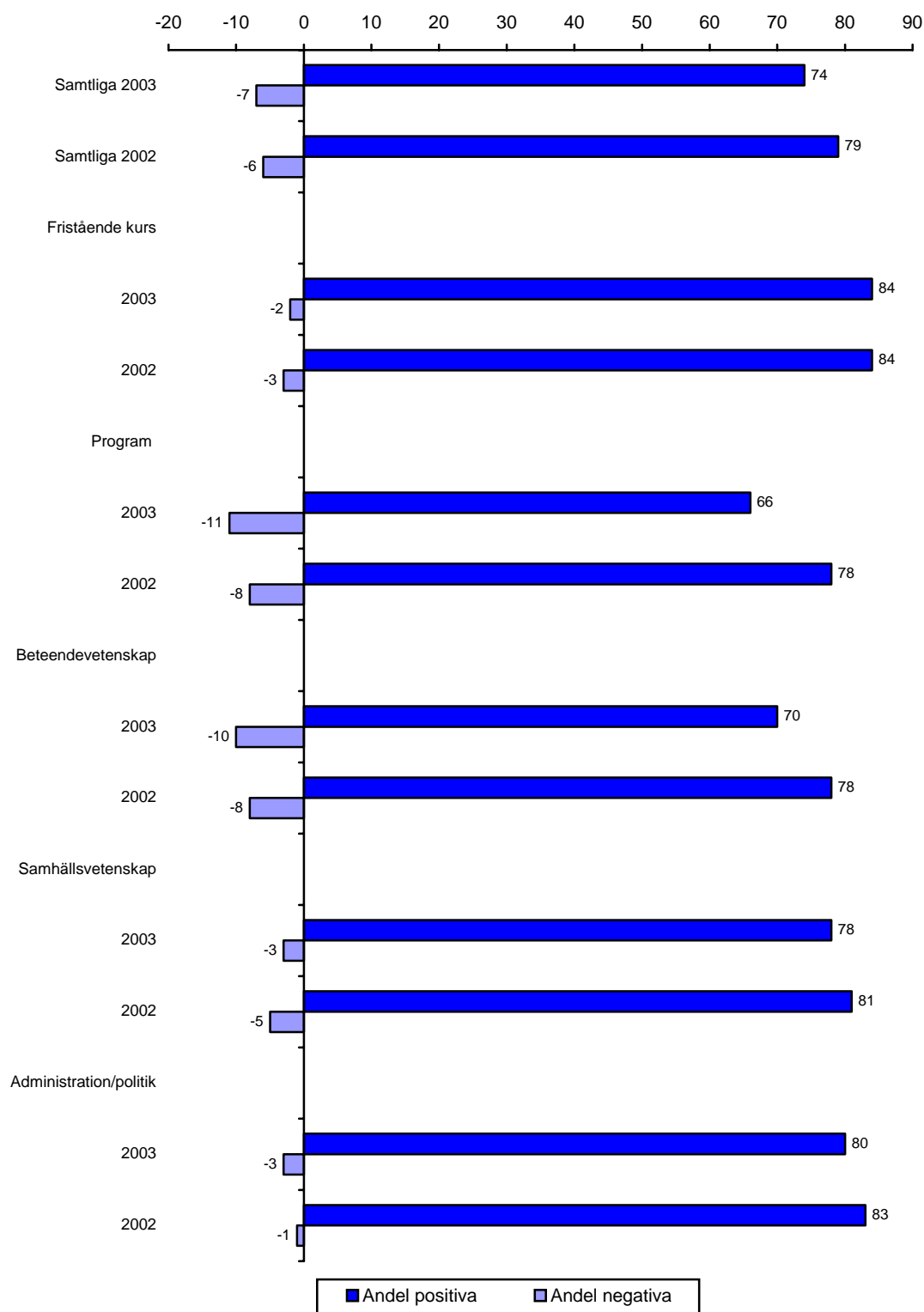
Figur 34 Sammanfattande betyg för utbildningen bland studenter på fördjupningsnivå 2003 (procent)

Figur 35 Sammanfattande betyg för utbildningen bland studenter på fördjupningsnivå 2002 (procent)

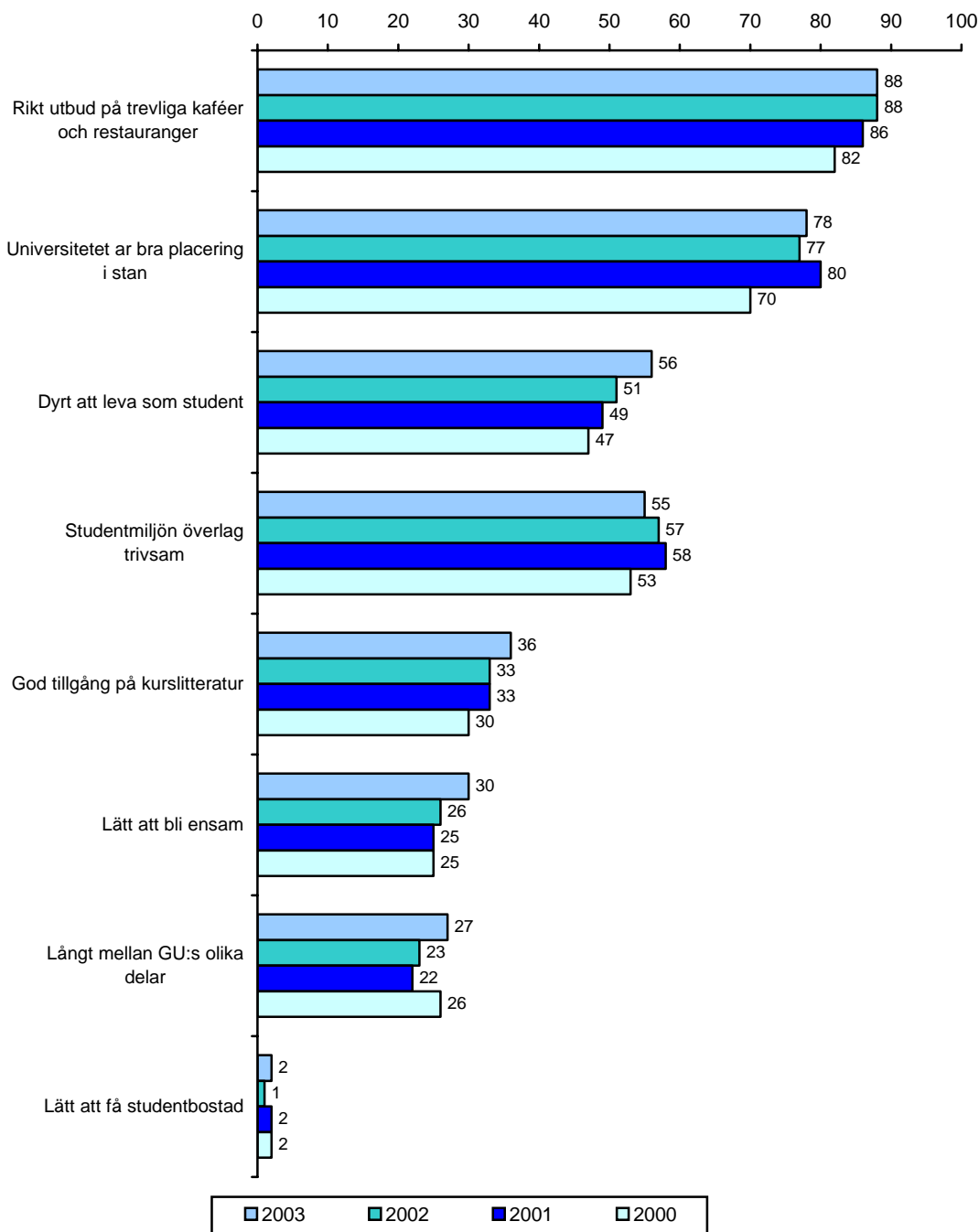

Figur 36 Sammanfattande betyg på utbildningen 2002-2003, andel positiva samt andel negativa bland studenter på fördjupningsnivå (procent)

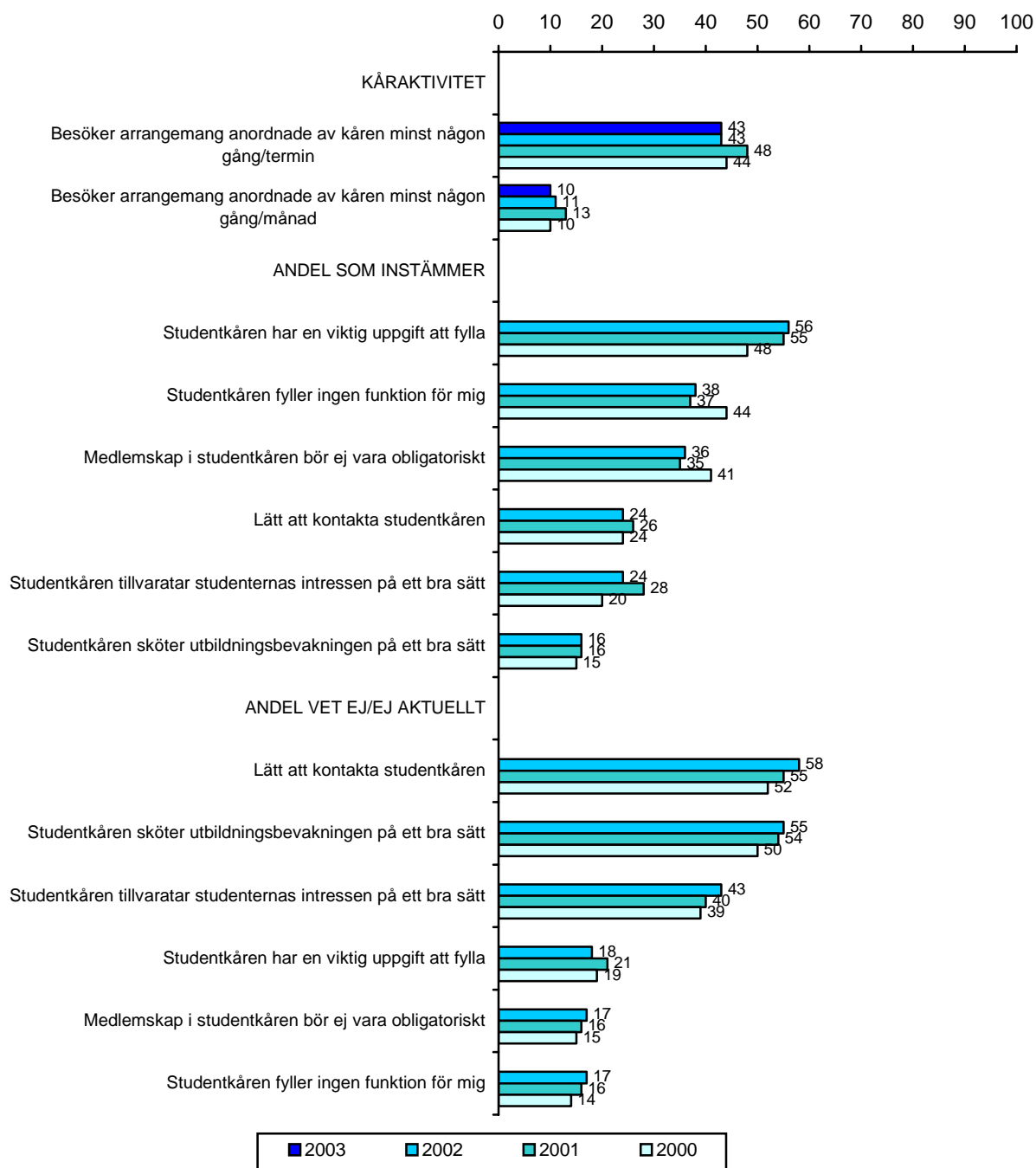
Kommentar: Svarsskalan är femgradig och består av alternativen ”mycket bra”, ”bra”, ”varken bra eller dåligt”, ”dåligt” och ”mycket dåligt”. Till positiva räknas de som svarat ”mycket bra” eller ”bra”. Till negativa räknas de som svarat ”dåligt” eller ”mycket dåligt”. Andelen som svarat ”varken bra eller dåligt” särredovisas ej. Frågan ej ställd 2001.

Figur 37 Nybörjarstudenternas uppfattning om Göteborg som studentstad 2000-2003 (procent)

Kommentar: Svarsskalan går från 1 till 5 där 1 betyder ”instämmer inte alls” och 5 betyder ”instämmer helt”. Svarsalternativet ”vet ej/ej aktuellt” finns också och ingår i procentbasen. Procentalen i figuren ovan avser andelen som svarat 4 eller 5, det vill säga instämmer i påståendet.

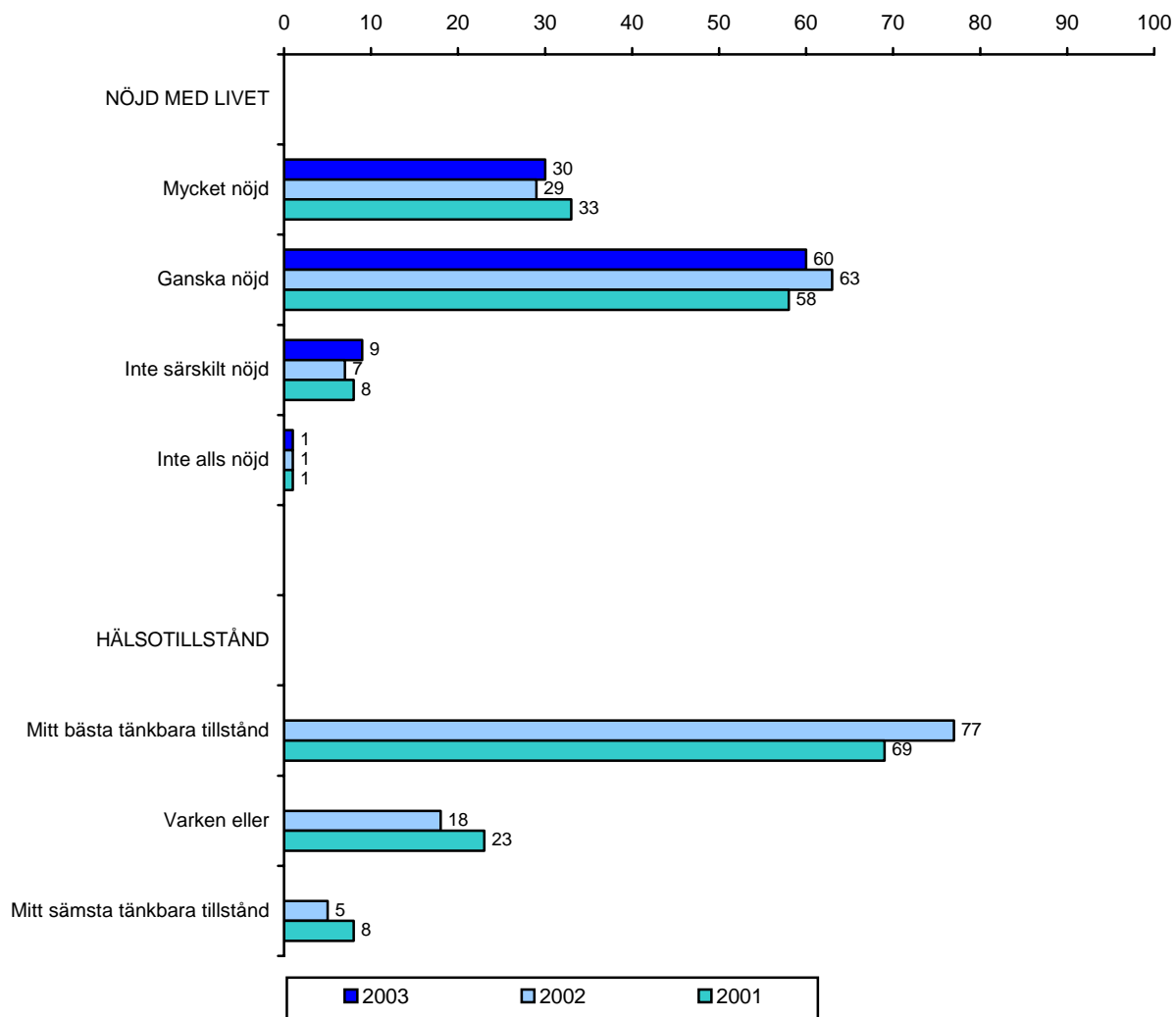
Figur 38 Nybörjarstudenternas kåraktivitet och uppfattning om kåren 2000-2003 (procent)

Kommentar:

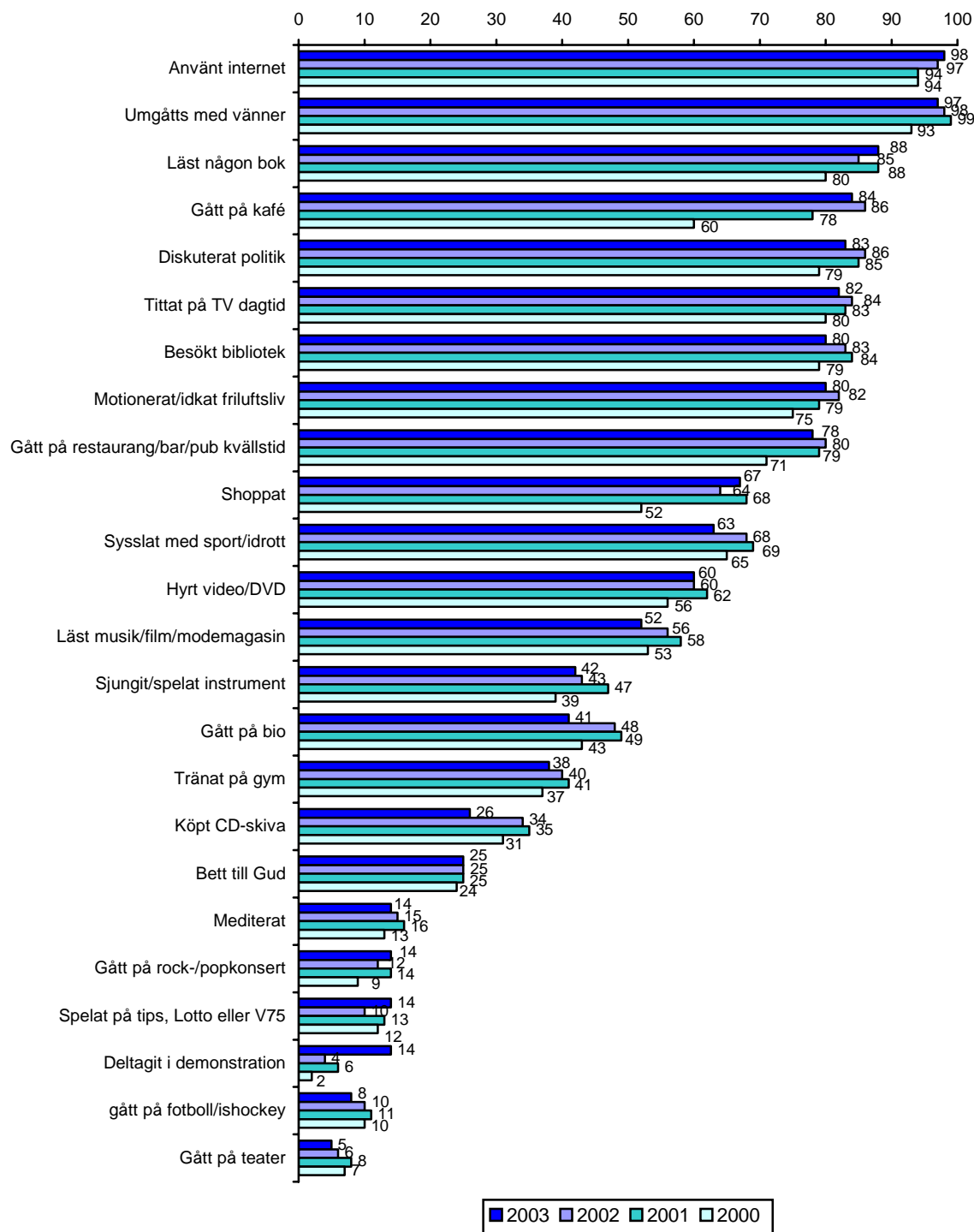
Svarsalternativen i frågan om kåraktivitet är "aldrig", "någon gång /termin", "någon gång/månad", "någon gång/vecka" och "flera gånger per vecka". Observera att svarsalternativens lydelse förändrats något 2002. År 2000 och 2001 löd två av svarsalternativen istället "1-2 gånger/termin" och "1-2 gånger/månad". Frågan om uppfattningen om kåren ställdes ej 2003.

Figur 39 Nybörjarstudenternas Nöjdhet med livet 2000-2003 samt deras hälsotillstånd 2000-2002 (procent)

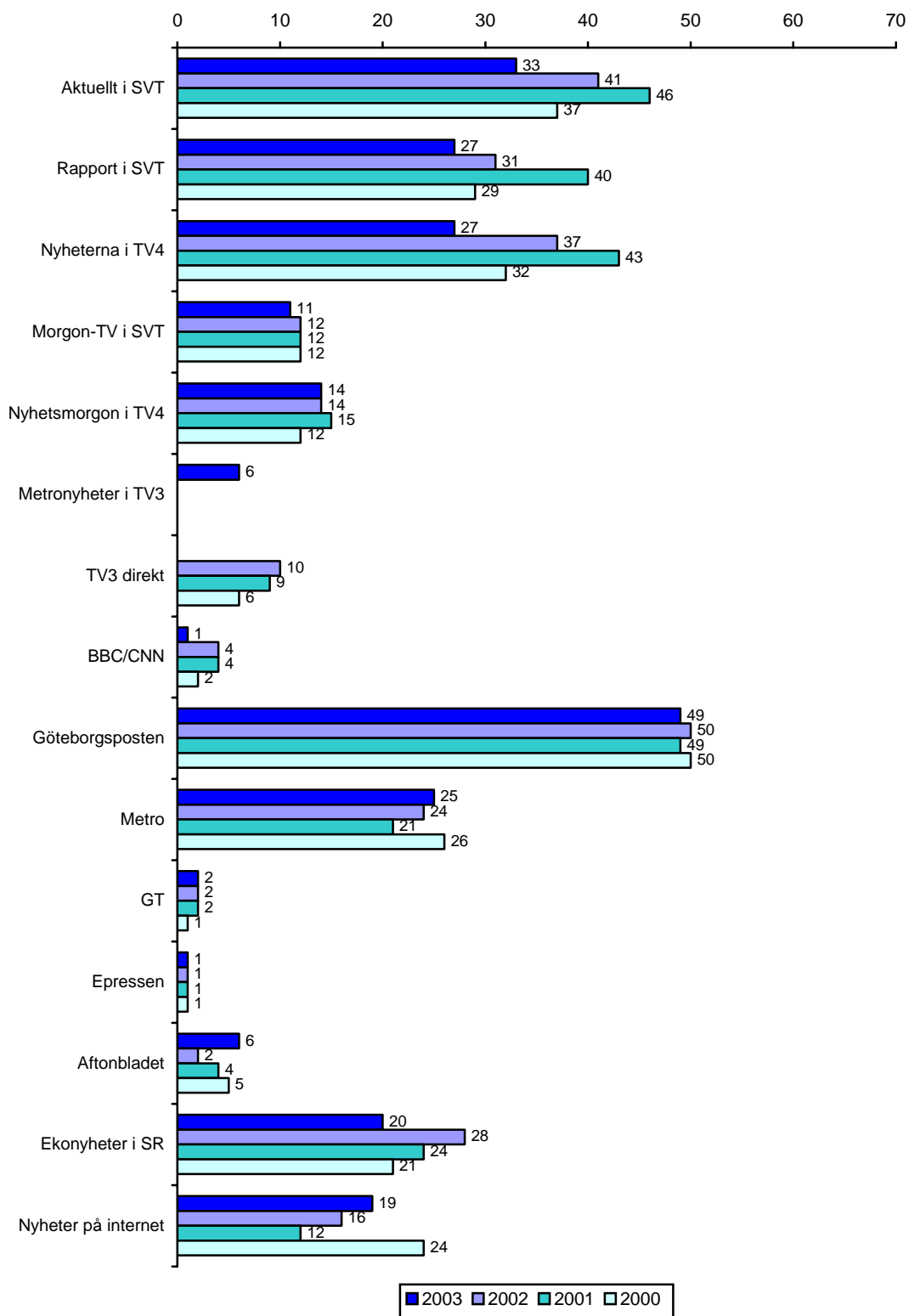
Kommentar: Svarsskalan för frågan om hälsotillstånd går från 0-10 där 0 motsvarar "mitt sämsta tänkbara tillstånd" och 10 "mitt bästa tänkbara tillstånd". I figuren ovan har svar mellan 0 och 3 slagits ihop till *mitt sämsta tänkbara tillstånd* och 7 till 10 till *mitt bästa tänkbara tillstånd*.

Figur 40 Fritidssysselsättning minst en gång i månaden bland nybörjarstudenter 2000-2003 (procent)

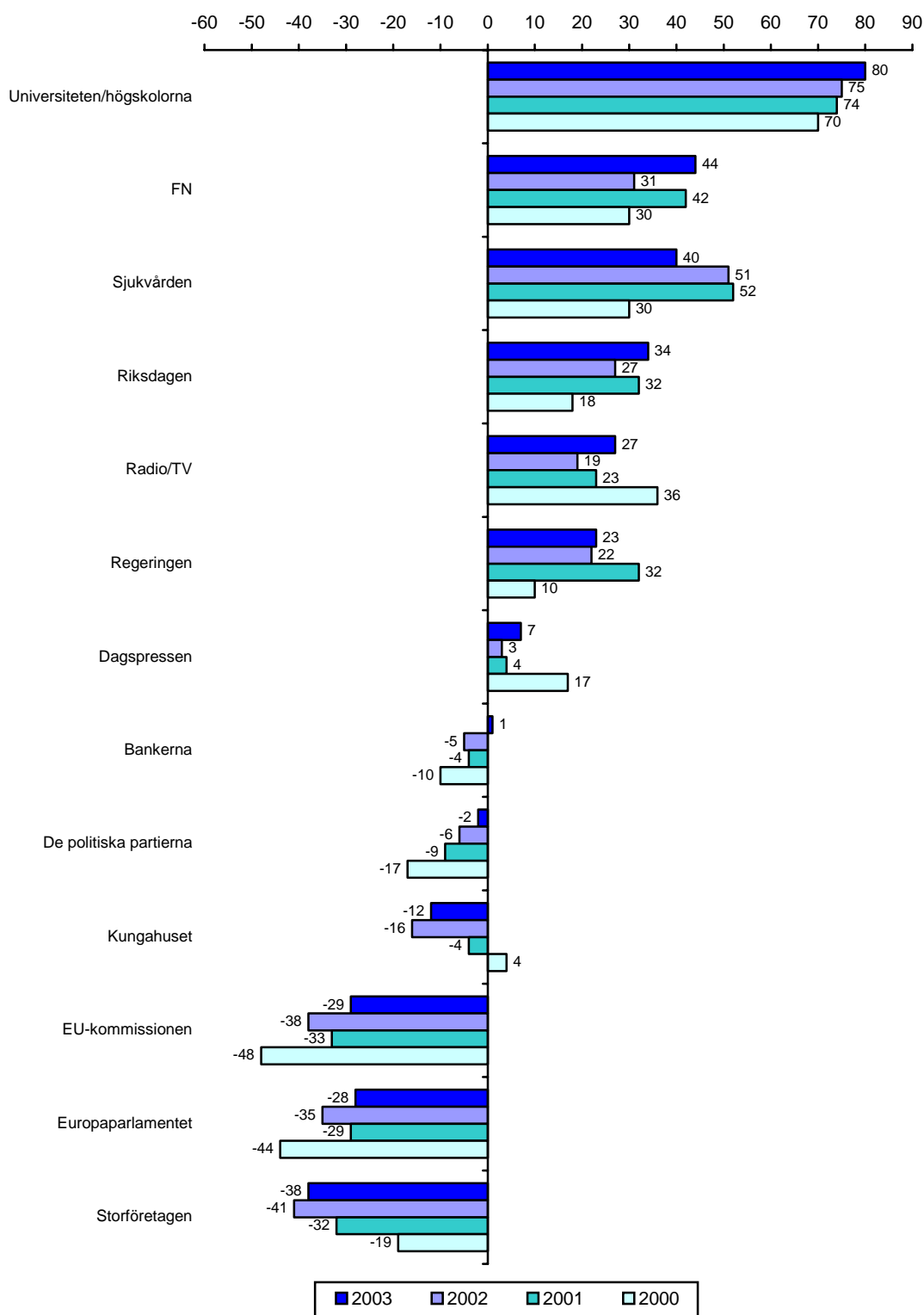
Kommentar: Procentalen avser de som angivit att de minst en gång i månaden ägnar sig åt de olika fritidssysslorna, det vill säga att de ägnar sig åt detta "flera gånger i veckan", "någon gång i veckan" eller "någon gång i månaden". Övriga svarsalternativ i frågan är "någon gång i kvartalet", "någon gång i halvåret", "någon gång per år" samt "aldrig".

Figur 41 Regelbunden nyhetskonsumtion bland nybörjarstudenter 2000-2003

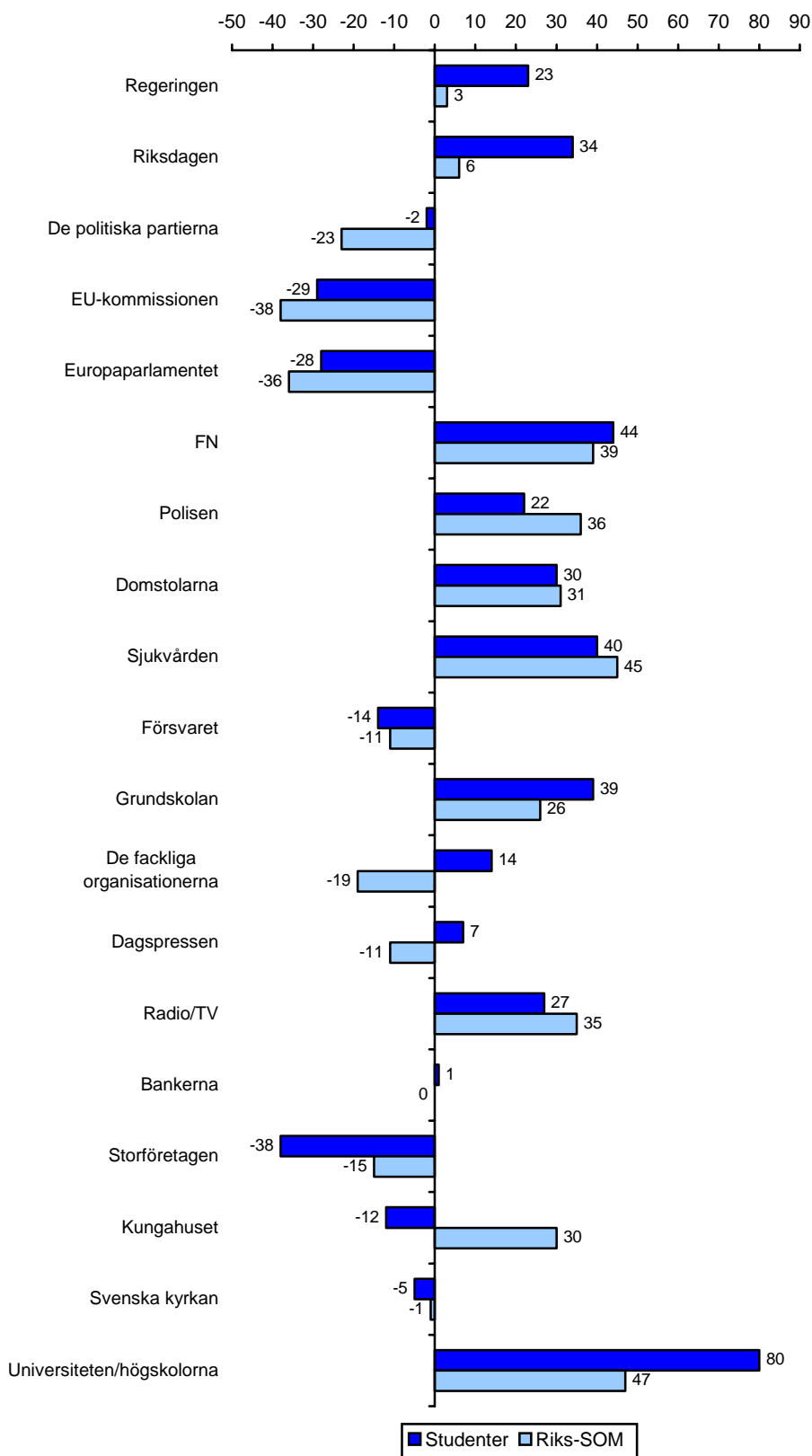
Kommentar: Resultaten i figuren visar andelen nybörjarstudenter som använder sig av respektive medium minst 5 dagar per vecka.

Figur 42 Förtroende för olika samhällsinstitutioner bland nybörjarstudenter 2000-2003 (opinionsbalans)

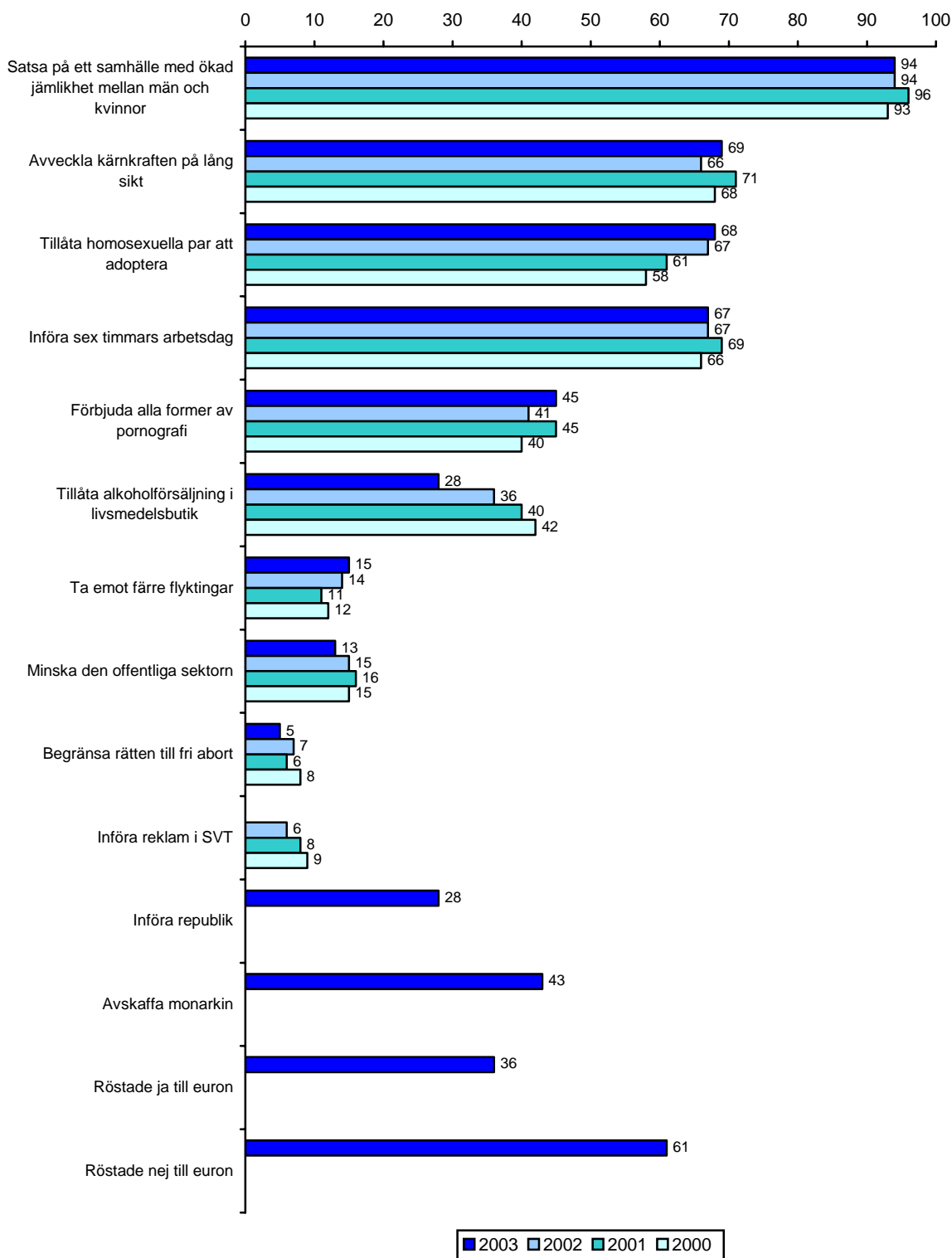

Kommentar: Svartalternativen är mycket och ganska stort förtroende, varken stort eller litet förtroende samt ganska och mycket litet förtroende. Balansmättet räknas ut genom att subtrahera andelen med ganska eller mycket litet förtroende från andelen med mycket eller ganska stort förtroende. Balansmättet kan variera mellan -100 och 100. Varken stort eller litet förtroende ingår i procentbasen men utsluts vid själva beräkandet av balansmättet.

Figur 43 Förtroende för samhällsinstitutioner – en jämförelse mellan nybörjarstudenter 2003 och Riks-SOM 2003 (opinionsbalans)

Figur 44 Åsikter i debatten bland nybörjarstudenter 2000-2003 (procent)

Kommentar: Procentvärdena i figuren består av de som svarat att respektive förslag är ett mycket bra eller ganska bra förslag respektive år. Övriga svarsalternativ är varken bra eller dåligt förslag samt ganska och mycket dåligt förslag. Undantaget är frågan om folkomröstningen om euro som hade svarsalternativen ja, nej, röstade blankt, röstade ej samt ej röstberättigad. Endast de som röstade finns med i procentbasen.

Bilaga 2: Så gjordes undersökningen

Population och urval

Tabell 1 Deltagande kurser och program i Student-SOM-undersökningen 2003

Förvaltningshögskolan

Förvaltningsprogrammet	Termin 1
Förvaltningsprogrammet	Termin 5
Hälsa- och sjukvårdsadministration	Grundkurs, halvfart
Hälsa- och sjukvårdsadministration	Fördjupningskurs 1, halvfart inkl magister med bredd

Institutionen för freds- och utvecklingsforskning

Internationella relationer	Grundkurs, helfart
Internationella relationer	Fördjupningskurs 2
Utveckling och internationellt samarbete	Grundkurs, halvfart
Utveckling och internationellt samarbete	Fördjupningskurs 2

Institutionen för omvärldsstudier av människans villkor

Humanekologi	Grundkurs, helfart
Afrikakunskap	Grundkurs, helfart
Asienstudier	Grundkurs, helfart

Institutionen för socialt arbete

Programmet för social omsorg och socialpedagogik	Termin 7
Socionomprogrammet	Termin 1
Socionomprogrammet	Termin 7

Institutionen för journalistik och masskommunikation

Journalistprogrammet 40 poäng	Termin 1
Journalistprogrammet 100 poäng	Termin 1
Journalistprogrammet 100 poäng	Termin 5
Medie- och kommunikationsvetenskap	Grundkurs, helfart
Medie- och kommunikationsvetenskap	Grundkurs, halvfart
Medie- och kommunikationsvetenskap	Fördjupningskurs 1, helfart

Psykologiska institutionen

Psykologprogrammet	Termin 1
Psykologprogrammet	Termin 9
Psykologi	Grundkurs, helfart
Psykologi	Grundkurs, halvfart
Psykologi	Fördjupningskurs 1, helfart
Psykologi	Fördjupningskurs, halvfart
Arbets- och organisationspsykologi	Grundkurs, halvfart
Barn- och ungdomspsykologi	Grundkurs, halvfart
Funktionshinder: psykologiska perspektiv, grundkurs halvfart	Grundkurs, halvfart
Gerontologi – Åldrandet i ett tvärvetenskapligt perspektiv, grundkurs halvfart	Grundkurs, halvfart

Socialantropologiska institutionen

Socialantropologi	Grundkurs, helfart
Socialantropologi	Grundkurs, halvfart
Socialantropologi	Fördjupningskurs 1, helfart

Sociologiska institutionen

Sociologi	Grundkurs, helfart
Sociologi	Fördjupningskurs 1, helfart
Socialpsykologi	Grundkurs, helfart
Programmet för personal- och arbetslivsfrågor	Termin 1
Programmet för personal- och arbetslivsfrågor	Termin 5

Statsvetenskapliga institutionen

Statsvetenskap	Grundkurs, helfart
Statsvetenskap	Fördjupningskurs 1 och 2
Samhällskunskap	Grundkurs, helfart
Samhällskunskap	Fortsättningskurs 1
Samhällskunskap	Fortsättningskurs 2
Europaprogrammet	Termin 1
Europaprogrammet	Termin 7
Östeuropakunskap	Grundkurs, helfart

2003 års undersökning har till skillnad från tidigare års undersökningar genomförts i form av en postenkät. Tidigare år har enkäterna delats ut på eller i anslutning till schemalagd undervisning. För att omfattas av Student-SOM-undersökningen måste kursen eller programmet som studenten studerar på omfatta minst 20 poäng på hel- eller halvfart. Studenter vid nio institutioner och sammanlagt 46 olika kurser och program har varit aktuella för undersökningen (se tabell 1). Studenter från samtliga 46 kurser och program har deltagit i undersökningen.

Definitionen av populationen är således alla registrerade studenter på ovan angivna kurser. Dock är det ett känt fenomen att långt ifrån alla registrerade studenter är aktiva på kursen eller programmet, främst gäller detta de fristående kurserna. Det totala antalet registrerade studenter på de för undersökningen 46 aktuella kurserna och programmen är 2142 stycken. Av dem var 1658 stycken registrerade på en grundkurs eller första terminen på ett program och 484 stycken var således registrerade på en fördjupningskurs eller sista året på ett program.

Frågeformuläret

Precis som i 2001 och 2002 års undersökning har två olika formulär använts till de två studentgrupperna i årets upplaga av Student-SOM-undersökningen. Den avgörande anledningen till valet att ha två olika formulär är att det finns frågor som inte är relevanta att ställa till båda studentgrupperna. Exempelvis är det en större tyngdpunkt på varför studenterna sökt sig till samhällsvetenskapliga ämnen i frågorna till nybörjarstudenterna, medan fördjupningsstudenterna har fler frågor av ren utvärderingskaraktär, då de läst längre inom sina ämnen och därför har mer kött på benen för att kunna bedöma sin utbildning. Det skall dock påpekas att en majoritet av frågorna i de båda formulärens är desamma.

Formulär till nybörjarstudenter

1. Dina universitetsstudier (fråga 1-14)
2. Göteborgs universitet och dess studentmiljö (fråga 15-18)
3. Massmedier, politik och samhälle (fråga 19-27)
4. Aktiviteter och intressen (fråga 28-29)
5. Bakgrund (fråga 30-44)

Formulär till sistaårsstudenter

1. Dina universitetsstudier (fråga 1-20)
2. Göteborgs universitet och dess studentmiljö (fråga 21-23)
3. Politik och samhälle (fråga 24-31)
4. Aktiviteter och intressen (fråga 32-33)
5. Bakgrund (fråga 34-49)

Båda enkäterna innehåller fem block med frågor på olika teman och med frågor av varierande karaktär och omfattning. De flesta frågorna har fasta svarsalternativ och besvaras med ett kryss i den ruta som bäst passar in på en själv eller ens egen uppfattning. Som uppställningen visar är de olika frågeblocken av olika längd i de respektive enkäterna.

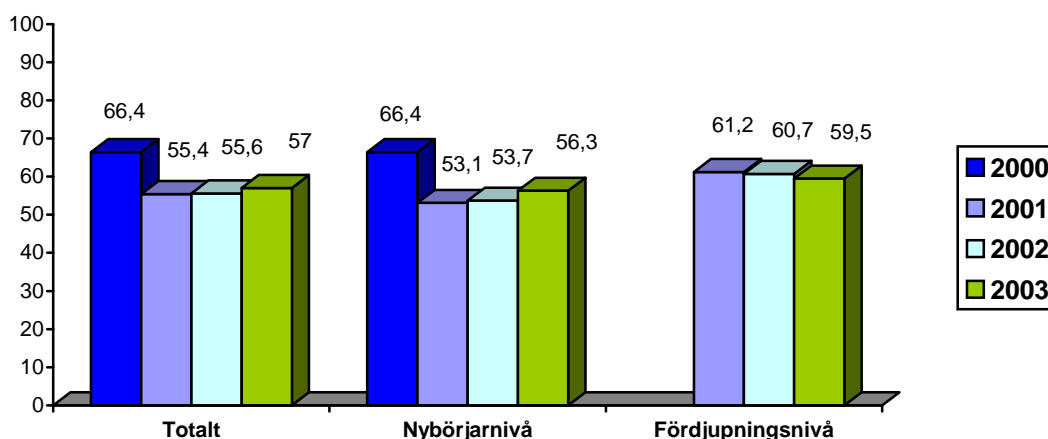
Praktiskt genomförande

Som inledningsvis nämndes har 2003 års studentundersökning till skillnad från de föregående studentundersökningarna genomförts i form av en postenkät (för en detaljerad metodbeskrivning av tidigare års undersökningar se Pettersson, Ribbhagen 2003). Fältperioden för undersökningen begränsades huvudsakligen till november 2003 men insamlingsarbetet fortsatte fram till årsskiftet 2003-2004. Då STUG-projektet samtidigt ämnade skicka ut en liknande enkät till samtliga studenter på fristående kurs på hela Göteborgs universitet insåg vi på ett tidigt stadium att ett samarbete vore lämpligt. Utskicken till den delen av urvalet som överlappades, med andra ord studenter på fristående kurs vid samhällsvetenskapliga fakulteten, samordnades och skickades ut gemensamt med STUG-enkäten den 10 november och under de närmast följande dagarna skickades även studentenkäterna ut till studenter som läser program på samhällsvetenskapliga fakulteten. Två veckor efter det sista utskicket skickades en påminnelse med en ny enkät till samtliga som då ännu inte hade svarat. Denna påminnelse sköttes helt separat från STUG-projektet. Utskick, insamling och scanning av enkäterna sköttes av Kinmark information.

Svarsfrekvens

Den totala svarsfrekvensen för 2003 års studentundersökning hamnade på ungefär samma nivå som 2001 och 2002 års undersökningar men lägre än svarsfrekvensen för studentundersökningen 2000. Den slutgiltiga svarsfrekvensen 2003 kom att hamna på 57 procent, vilket betyder att 1214 av de 2129 registrerade studenterna besvarat enkäten. Bland nybörjarstudenterna har 56,3 procent svarat på enkäten, vilket betyder 927 av 1646 stycken registrerade. Bland sistaårsstudenterna har 287 av 482 svarat, vilket motsvarar 59,5 procent. Detta innebär en något högre svarsfrekvens bland nybörjarstudenterna och en något lägre svarsfrekvens bland studenter på fördjupningsnivå jämfört med de två föregående åren 2001 och 2002.

Figur 1 Svarsfrekvens Student-SOM 2000-2003, jämförelse mellan studenter på nybörjarnivå och fördjupningsnivå (procent)

Om man därtill fördelar svarsfrekvensen på fristående kurs och program blir det tydligt att svarsfrekvensen kraftigt påverkades i negativ riktning av samutskicket med STUG-projektet. Bland de studenter som läste fristående kurs på samhällsvetenskapliga fakulteten hösten 2003, och således fick studenten samtidigt som de fick en enkät från STUG-projektet är svarsfrekvensen betydligt lägre än bland programstudenterna som bara fick studenten enkäten. 712 av 1349 studenterna på fristående kurs valde att besvara enkäten, vilket innebär en svarsfrekvens på 52,8 procent. Av de 779 programstudenter som fick enkäten svarade 502 stycken, vilket ger svarsfrekvensen 64,4 procent.

Tabell 2 Svarsfrekvens Student-SOM 2003 fördelat på enkät och urval (procent)

	<i>Fristående kurs</i>	<i>Program</i>	<i>Totalt</i>
Nybörjarnivå	51,8	61,0	56,3
Fördjupningsnivå	57,8	66,1	59,5
Totalt	52,8	64,4	57,0

Då svarsfrekvensen är något lägre bland nybörjarstudenter än bland studenter på fördjupningsnivå och märkbart lägre bland studenter på fristående kurs än bland programstudenter, utkristalleras gruppen nybörjarstudenter som läser fristående kurs som problematisk. En svarsfrekvens som knappt når över hälften kan innebära problem för resultatens generaliserbarhet.

Man bör dock betänka att det inte är ett obundet slumpmässigt urval vi talar om här utan ett totalurval vilket innebär att denna svarsfrekvens fortfarande utgör en god grund för uttalanden om gruppen som sådan. Att relatera svarsfrekvensen till antalet registrerade studenter för dessutom med sig att svarsfrekvensen underskattas. Detta beror på det faktum att alla registrerade studenter inte är aktiva och läser på kursen eller programmet de är registrerade på.

En möjlig förklaring till skillnaden i svarsfrekvens mellan nybörjarstudenter och studenter på fördjupningsnivå är att de sistnämnda har haft längre tid på sig att bilda sig en uppfattning om sin situation som student. De har möjligen en starkare befast identitet som studenter och därav kommer ett större intresse för studentfrågor samt en starkare önskan att uttala sin åsikt och möjligen påverka situationen.

Bortfall och representativitet

Vid en jämförelse mellan andelen registrerade män och kvinnor och andelen svarande män och kvinnor visar analysen att könsfördelningen bland svarande studenter helt överensstämmer med könsfördelningen bland registrerade: I båda fallen är andelen kvinnor omkring 70 procent. På en övergripande nivå verkar därmed inga systematiska skillnader finnas mellan andelen svarande respektive andelen registrerade män och kvinnor. Om motsvarande analys istället görs på kurs/programnivå framträder däremot större variationer mellan kurserna. I de flesta fall där det finns stora skillnader i könsfördelning bland svarande jämfört med registrerade är skillnaden en konsekvens av låg svarsfrekvens. Detta till trots kan vi dock konstatera att den inte helt tillfredsställande svarsfrekvensen inte medfört någon över- eller underrepresentation av kvinnor eller män.

Det finns även andra tecken som pekar på att undersökningens representativitet är god. Inte bara könsfördelningen, utan även andra viktiga bakgrundsfaktorer såsom ålder, familjetyp och etnisk bakgrund uppvisar ett liknande mönster alla undersökningsåren oavsett svarsfrekvens. Detta är ett tecken på att undersökningen trots lägre svarsfrekvens än önskat utgör ett gott underlag att dra slutsatser från om studenternas bedömningar och åsikter i en rad olika frågor. En faktor som dock är viktig att ta upp är att det är möjligt att de studenter som valt att fylla i och skicka in enkäten utgör en grupp med större engagemang än de som valt att strunta i enkäten. Det är dock svårt att avgöra om detta engagemang innebär att deras utvärderingar är något mer positiva eller något mer negativa än studentgruppen som helhet.